سیابەند و خەجێ

ئێحسان موعتەزدی

چیرۆک کوردی

سیابەند و خەجێ

ئێحسان موعتەزدی

Siyabend û Xecê

Ehsan Motazedi

انتشارات ژانا

ISBN : 978-622-5487-27-7

سیابەند و خەجێ

ئێحسان موعتەزدی

انتشارات زانا - ۱۴۰۳

سرشناسه: معتضدی، احسان، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور: سیابەند و خەجێ/ ئیحسان موعتەزدی.
مشخصات نشر: ایلام: انتشارات زانا، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۲۲ص.: ۱۴/۵*۲۱/۵س‌م.
شابک: 978-622-5487-27-7
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
یادداشت: زبان: کُردی.
موضوع: داستان‌های کُردی—قرن ۱۵
Kurdish fiction—21st century
رده‌بندی کنگره: PIR۳۲۵۶
رده‌بندی دیویی: ۹/۲۳فا۸
شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۸۳۶۱۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

سیابەند و خەجێ

مؤلف: احسان معتضدی
ناشر: انتشارات زانا
شابک: ۷-۲۷-۵۴۸۷-۶۲۲-۹۷۸
نوبت چاپ اوّل: ۱۴۰۳
شمارگان: ۵۰۰
طراح جلد: طنین جابری
قیمت: ۱۱۰ هزار تومان

نشانی ناشر: ایلام، خیابان عاشورا، انتشارات زانا   تلفن: ۰۹۱۸۳۴۱۲۴۵۴

پێرست

پێش‌وتار ٥
دەسپێک ٩
دوعا ١٢
مام و مامەژن ١٥
سەرهەڵدان ١٨
عداڵەت ٢٩
ئێنتقام ٣٥
ڕەفیق ٣٨
کوچ (کووچ) ٤٧
چڵ چەتە ٥٢
باج ڕێ ٦١
نەسرین ٦٩
سیپان خەڵاتی ٧٣
خزر پەیغەمبەر ٧٥
قەدی ٧٨
کەیف و ڕەحەت ٨١
زەمێ ٨٤
ئەو دو چاو ٨٩
خەجێ ٩٠
داوەت ٩٣
ئەوین ٩٥
کینە ١٠٠
هەیوا ١٠٧
فەلەک ١١٤
سەرچاوەکان ١٢٢

پێشوتار

"فولکلۆر" واژەئێک وە ئەسڵ خۆێ ئێنگلیزیە، کە وە ساڵ ١٨٤٦ وە لایەن نۆسەر و مەردمناس برێتانی "ویلیام جان تامس" مسۆگەر کریاس. وە ژێر ئی واژە سەرجەم ڕسوومات، ئائینەکان هەڵپەڕکە، چیرۆک، هەڵبەست (شێعر) و وتراوەکان نەنۆسریای یەک مەردم جێ گرن، کە نەسڵ وە نەسڵ لە ڕێ دەم و وتن فێر کریەن (Brunvand 1978). وە ڕای و باوەر بەش فرەئێک لە مەردم ناسەێل، ڕوڵ و کارگەری فولکلۆر ناو کوومەڵگەی هاوچەرخ و ژیان ئابووری و سیاسی زۆر گرینگە (Michalopoulos & Xue, 2021).

وە سەدەکان هاوچەرخ، وە تایبەت لە سەدەی هژدەی زائینی هەتا نیمەی سەدەی نووزدە، فولکلۆر وە بیر و تەڤگەرەێل ڕومانتیک و نەتەوایەتی گریە خوارد و سەرنج ژمارەی فرەئێک نۆسەر و هەڵبەستوان (شاعێر) وە خۆێ ڕاکێشا. وە تایبەت دوو برار ئەڵمانی، ژاکوب و ویڵهلم گریم، دەس وە جەماوەری چیرۆک و ئەفسانەکان زووان ئەڵمانی پێ کردن، کە بەرهەمەگەی کاریان پاشتر ناو گشت دونیا بڵاو کریا و هەیرەنگە ئێش چیرۆکەێلی وەک "سیندرەلا"، "جووانەگەی خەفتی" و "کڵاو سوور" ئێلهامدەر زۆر بەرهەم ئەدەبی و فیلم و ئەنیمەیشنە. هاوشێوەی براکان "گریم"، کەسایەتیکان ئەدەبی جوور "ئالفونس د لامارتین" لە فرەنسا و "پترە ئیسپیرسکوو" لە ڕۆمانیا، خەزینەی فولکلۆر مەردمیان وە چاپ سپاردن و وە نۆسانەوە میراتی دەمەکی نەتەوەیان پاراستن.

لە سەرەتای سەدەی بیس زائینی، ڕۆژهەڵاتناسەێل ئەوروپی وەک "ڕۆژە لێکۆ Roger Lescot" فرەنسی و "ئۆسکار ئیستیگ وێکاندر Oscar Stig Wikander" سووێدی، یەکەم نموونەکان چیرۆک فولکلۆر کوردی جەماوەری کردن

و وە مەردم ئەورووپا ناساندن. وە ناو ڕۆشنبیرەیل و کەسایەتی ئەدەبی و کوومەڵایەتی کورد سەدەی بیس، ڕوڵ بڕاکان "بەدرخان"، "جەلادەت عالی" و "کامران عالی"، ئەڕای ناساندن و بڵاوکردنەوەی ئەدەب کوردی هاوبەرز بڕاکان "گریم" گرینگە. وە داخەوە زوورینەی خەبات و تێکوشان بووار فولکلۆر کوردی وە زاراوەکان "کورمانجی" و "سۆرانی" بیە و وە کوردی "باشوور" بێژە گۆرانی و مەتەڵ، و ئەڵبەت مەتنەکان ئائینی شیعە و یارسان، چشت فرەئێک وە دەس نیە.

داستان "سیابەند" و "خەجێ" (سووکەناو خەدیجە) یەکێک لە ناوبانگ‌ترین و ناسریای‌ترین چیرۆکەیل ئەوینی وە زووان کوردیە، کە بنچەکێ مەڵوەنەیل "بتلیس" و "وانە"، و وە دەنگ "دەنگ‌بێژەکان" کورمانج لە وێەردەی دۆر سینە وە سینە وتریاس. وە ساڵەیل تازەچۆی ئی داستانە چەن جار ناو وڵات "تورکیا" چاپ کریاس، کە دوو نسخەی "ڕۆنی وار Ronî War, 2011" و "ئەحمەد ئاراس Ahmet Aras, 1993" وە دەس من بیە. فیلمێک ئێش وە سەر ئی چیرۆک سازریاس (وە بەرهەمکاری ساهین گۆک Sahin Gök, 1991) کە ناو بەرنامە ئەسلیەگەی جەژنوارەی فیلم ڕۆتردام (وڵات هۆڵەندا) وە ساڵ ١٩٩٣ وە شانۆ چیە. بڕوای من ئەوە بۆ کە حەیفە ئی چیرۆک وە لایەن دووسدارەیل و قسەکەرەیل کوردی باشوور نەخوەنریەد، یە سە کە دەس وە هەڵگەرانن ئی چیرۆک وە زاراوەی کرماشانی کردم، کە زاراوەی داڵکی خوەمە.

خەڵاف زاراوەکان سۆرانی و کورمانجی، کە خاوەن زووان ئێستاندارد و معیارن، نۆسان وە کوردی باشوور، جودا وە گۆرانی و هەڵبەست، سابقەێ وە داخەوە زۆر کەمە. وە هەر حاڵ بێشترین خەبات و تێکوشان وە بووار ئەدەبی باشوور لە لایەن کوردەیل فەیلی وەڕیوە چیە، یەسە کە تۆەنیمن بۆشیمن ئێستا زاراوەکان ئێلامی و فەیلی مەرکەز گشت زاراوەکان کوردی باشوورن. وە بڕوای من هێما تا شکڵ گرتن ئەو زووان معیار باشوور ڕێ مەنیە و سەرجەم زاراوەکان هەریمی، لە کرماشانی و قەسری و سەرپلی تا لەکی و پهلەیی، با بەش خۆیان ناو ئی زووان معیار بیاشتۆن. هێوای من ئەوەسە کە تەمام قسەکەرەیل کوردی باشوور بتۆەنن پەیوەندی گەرد ئی داستان بگرن و درێژە وە خەبات نۆسان بیەن، وە تایبەت وە شێوەی پەخشان کە وە باوەر برێگ تەنیا شێوەی قسەی وشک و جددیە.

ئی بەرهەمە کە پێشکەش ئێوەی بەرێز کەم، بەشێک تەرجمە (هەڵگەران) ڕوایەتەێل بەرێزەێل "ڕۆنی وار" و "ئەحمەد ئاراس" و بەشێک بێشتر ڕوایەت خوەم وەی داستان فولکلۆرە. سەر خاتر ئی بابەت گۆرانکاری فرەئێک وە سەر ڕوایەت هەر دوو بەرێز هاتیە. ڕوایەت "ئەحمەد ئاراس" وە دەنگبێژەێل مەڵوەن "ملازگر" گریاس و وە زووان کورمانجی معیار ئێش نیە، واتە هەر وە زاراوەی ملازگرێ وتریاس. ڕوایەت "ڕۆنی وار" جوور ڕومانێک هاتیەسە نوسان و فەرقێ گەرد ڕوایەت یەکەم فرەس. ڕوایەتەگەی من ئێش فەرقێ گەرد هەر دوو ڕوایەت فرەس. ناو ئەفسانەناسی نەوین، ئەفسانە و داستانەێل فولکلۆر وە سەر "مۆتیڤ Motif" و ئڵمانەکان (Element) تەکراری دەسەبەنی و پسپوورِی کەن، کە ناوبانگ‌ترینێان سیستم دەسەبەنی Aarne–Thompson–Uther Index (ATU) کە بێشتر لە ٢٤٠٠ چیرۆک لە ١٣٥ وڵات جێهان ناو خوٚێ گرد، و هەروەها سیستم برێزکین Berezkin کە بێشتر لە ٢٥٠٠ چیرۆک لە ٩٥٨ مەڵوەن گەلەری (خەڵکی و ئێتنیکی) ناو خوٚێ گرتیە. وەی ئەساس مۆتیڤەکان هەر سێ ڕوایەت "سیابەند و خەجێ" کە ئێشارە پێیان کریا یەکن، هەر چەن فەرقەێل گرِینگێک ئێش دێرن.

زووان ئی تەرجمە و دووبارە وتن زاراوەی کرِماشانیە، کە من وە منالّی ناو خود شار کرِماشان فێر بێمە، هەرچەند واژەکان کورمانجی ئێش جار جار ناو مەتن هاتیە، وە تایبەت ئەوانە کە بنەوا و ئاهەنگێان گەرد کوردی باشوور سازگارە. شار کرِماشان شار لەک و گۆران، کەڵهور و کولیایی، سۆران و هەورامی، جاف و فەیلیە. وەی خاتر زووان کوردی کە پێکهاتەکان ئەرِای پەیوەندی گرتن گەرد یەکەو وە کار بەن، تەرکیبێک وە گشت ئی زووانەێلە. بۆ نموونە لێکەر (فعل) ناو ئی زووان وە چەن شێوە سەرف کرێەد، کە هەوڵ دامەسە گشتێان ناو مەتنەگە بارم. ئەرِای رِاحەتتر فەهمستن واژەکان لە بێر چۆی، مانای واژەکان ناو خود مەتن، واتە نە وە پانۆس، ناو پەرانتز هاوردمە. لەورە کە زانم خوەنەر هەوسەڵەێ نیە، مانای واژەکان کەمتر ئاشنا هەر کوورەی کە هاتنە بێفاسڵە نووای خوٚێان هاوردمە، تەنانەت ئەگەر دە جار ئێش تەکرار بوون. هەروەها، برِیگ جێ ناو مەتن سەرف فعلەکان یا واژەکان وە چەن شێوە ناو پەرانتز هاوردمە، بەڵکی پێشگرتن وە بەدخواندن و دژواری

بکرێەد. ئەو کەسەێلی کە تووان بۆشن ئی زووان، زووان قسە کردن مەردم نیە، بێڵ وەڵام ئی دوو پرسیار بیەن:
- داخۆم زووان، ئەڕای نموونە، "تاریخ بیهقی" زووان قسە کردن فارسی وە کاتەگەی خۆێ بێە؟
- ئەگەر نۆسەر وە خۆێ ئێجازە نیەد واژەکان نەو بسازد و نەوێرد ساختار زووان بگۆڕێند، زووان هەرگێز وە پێش چوود؟ یا خود وشکیەد و ڕچیەد؟

ئەو کەسەێل کە تووان ڕخنە بگرن تۆ ئی زووان وە خوەد درهاوردیدە و زووان معیار هۆچ مەڵوەنێک نیە، با وەڵامێان بیەم کە ڕاس ئۆشن! بەڵام تەمام هەوڵ خوەم دامە کە رێزووان و شێوەی نۆسان ناو گشت داستان وە یەک جوور بوود. هەڕ ئەو جوور کە وتم، وە داخەوە هێما شێوەی یەکسان نۆسان و ڕێزووان معیار ئەڕای کوردی باشوور پێک ناتیە. لە لای ترەک نیوود نۆسان و وتن تا دروس بۆن زووان معیار تەعتیل بکرێەد، بەڵکی زووان معیار وە ئەساس شێوە و سەڵیقەکان جیاواز پێک تێەد. وە هەر حاڵ، یە هێز و توانای من بۆ، ئەوانە کە تۆەنن بهتر بنۆسن هێوادارم ئی کارە بکەن و هەر ڕووژ شایەت بەرهەمەکان فرەترێک وە کوردی باشوور بوویمن.

وە دەرەنجام، سوپاس و شوکرانەی بێپایان خوەم پێشکەش بەرێز "عەباس جەلیلیان (ئاکۆ)" کەم کە بەهرەی بێپایان وە فەرهەنگ باشوورێ بردمە و سەرچاوەی زوورینەی واژەکانم، هەڕ ئی فەرهەنگ وەنرخ و پایەبەرزە. شایان باسە کە مامۆستا "ئاکۆ" خۆێ نۆسەر یەکەم ڕومان وە کوردی باشوورە، کە وە داخەوە هێشتا وە دەس من نەکەفتیە. هەروەها سوپاس و قەێرزانی خوەم دیاری بەرێز "زاهر سارایی" کەم کە ساڵان ساڵە چرای ئەدەبیات کوردی باشوور داگرساگە. هێوادارم کە ئی خەبات و کۆشش، وەڵامێک هەر چەن بۆچگ وە خەبات و تێکوشان بێدەریغ کەسەێل جوور ئی دوو بەرێز ئەڕای پاراستنەوەی زووان و فەرهەنگ کوردەێل باشوور بوود.

"ئێحسان موعتەزدی"

تەشرین یەکەم ٢٠٢٣، ئاڵمێرە، هۆڵەندا

دەسپێک

شەوەکی‌ئێک ئاخر زمسان بێ و وای هنکی (هوونکی، فینکی) عاڵەم خوەش کردیاد. خونچەی دارەێل تازە هەڵشکەوتۆد و هەموو کەس چاوەڕێ وەهار (بەهار) بی. "قاسم" سەر وە بان، نووای پنجرەی خانەی خۆێ نێشتۆد، بەڵەمرک وە بان موتەکا سەێڵ دەێشت کردیاد و وای فینک (هنک) خواردیاد. چاوێ وە دەێشت بەڵام (ئەمانێ) بێرێ لە عاڵەمی ترەک بۆ. فکرێ وە عومر و ساڵ وە سەر چۆێ خۆێ بۆ. هەێف (حەێف) و داخێ لە زمانە و دەوران هاتیاد کە وە دەس چۆ و دۆکەڵ بۆ. جوور مرۆڤێک کە نۆقی ئاو بۆ (شیرجە داۆ ناو ئاو) ناو دەریای خەم چۆ خوار.

تا ئەورەی کە وە دارای (دارایێ، ماڵ داشتن) مەربووت بی، حاڵ "قاسم" خوەش بی. زەۆ و پەز، دارستان هەنگۆر و باخچە داشتیاد. ئەقورە پەز و کەڵاک داشتیاد کە نەتوانستۆد دەس تەنیا چاودێرێان بکەد، ئەڕای یە مێگەڵەکەێ وە شراکەت داۆ. مرۆڤ (هایم) قانێعی بێ و بڕاخاسی و جوانمێری کردیاد. لە خاسی ئەڕای کەس کەم نەهێشتیاد و تا ئەورەی کە بتوانستیاد فەقیر و بێچارەکان لە دەسگری خۆێ بێ‌بەش نیەکردیاد. دڵڕەحم بێ و وەی باوەر کە ماڵ میراتی و چڵک (چڕک، وە کورمانجی گەمار) دەس مرۆڤەێلە. ئەمانێ دەردێک گران وە دڵ "قاسم" بێ کە کردۆدێ هێلین (لانە، کولانە، کولینک) ئاخ و کەسەر.

تەمەن (عومر) قاسم ڕەسۆد پەنجا و پێنج ساڵان، هێنا بێ‌مناڵ و بێ پشت مەنۆد (مەنۆ). هەمەی دەرد، حەسرەت و پەشێویێ ئەڕای یە بی. توواستیاد خودای عاڵەم ئەولادێک بیەد پێ، تا ئوجاخ (وجاخ) ماڵێ رۆشن بوودن. زانستیاد کە زارۆک (مناڵ) باخچەی داڵک و باوکە. ترسیاد ڕووحێ وەی دونیا بهەڵاتیاد و هەمەی هەبوونێ (دارایێ) بمیند ئەڕای میرات‌خوەرەێل. بەڵام باوەرێ یە بێ کە خودا دووس (دەلیل) نائومیدانە، ئەڕای یە ئێش دەسێ وە دەرگەی حەق هەڵ‌نیەگرتیاد. شەو و

ڕۆژ دوعا و کار خاس کردیاد، و تا ئەوره کە لە دەسێ هاتیاد دەس نیازمەن ڕەت نیەکردیاد. وە هێوای ئەوە بێ کە بەڵکی خەێرێ قەبووڵ بکرێەد.

وەخت (کات) فرەئێک نووای ئەو پنجره وساق و وە فکر بی. ئێتر وە دڵ شەوات (سزیای) ڕۆ وە خودا کرد و وتی:

- ئەی خودای عاڵەم، تۆ من وەی دونیا خوڵوقاندی (خەڵق کردی) و ماڵ و خوەشی و ڕەحەتی (ڕاحەتی) دایده من. شوکور لەوەی کە دایده، ئەمانێ زارۆک (مناڵ) نەدایدەسە پێم. ئەی خودای ژیوەر (ژوورین، بان سەر، زێز خوار)، تەمەن (عومر) من ڕەسیەسە پەنجا و پێنج، ئێسە یەی پام ها ئی دونیا، ئەو یەکی ها ئەو دونیا. خۆ تۆ خوەد دۊنی من ڕۆم وە دیار رەحمەت و ئاخ (خاک) گووره، بەڵام (ئەمانێ) دومای چۊینم کەسێک نیەمێند کە خەێراتی ئەڕام بکەد. وەی دونیا ماڵ و مڵکم پڕە (فرەس)، یانە گشت بێ ساحێو مێنن. خودای من، دەرانە (دەر) وە ڕۆم بەسریاس، نەێڵ (نەهێڵ) ئێ حەسرەت وە گەرد خوەم بووەم دیار ئاخرەت.

"قاسم" دەمی ترەک ئێش بەر (نووای) پنجرەگە دانێشت، وە دومایْ هەڵسا و لە ماڵ ڕومیاگەێ هات دەر. تیواستیاد وە شیوەئێک خوەێ مژووڵ بکەد و لە فکر و پەشێوی دۊر بکەفد. دێ وە ناو باخچەگەێ تەوەرێک کەفتیەسە ژێر دارێک. لە ئاجزی (بێ حەوسەڵەگی) هەڵێ گرت و بنچەی چەن گلە دار ئەسپار کرد. چێ سەر وەخت باخچەئێک تر و تۆلە دارەێل (تۆلەکان، نەمامەکان) تازە چینریای (کاڵنریای) ئاو دا و حەزێک فرە وە لێان کرد. هەتا بەرئێواره (پیش ئێواره) خوەێ ئەورەدا مژوول کرد. ئاخر سەرێ چەن گلە میوە لە دار و بنچگەێل چنی و ڕۆ کرد وە ماڵ. ئێواران پشت شام خواردن چێ قاوەخانەی (قەهوەخانە) گوند (دێە،دیەکە، رووستا) ئەڕای شەونشینی. سڵاو (سڵام) دا چەند کەسێک کە لە هوندر (داخڵ) دانێشتۊن و چێ بان گلیمێک هەڵخستی (ڕاخستی، پەهن کریای) لای پنجره دانێشت. پشتێ وە موتەکا کرد و بەڵەمرکێ ناد بان موتەکائێک تر.

"قاسم" هەتا (تا) دێر وەخت لە قاوەخانە مەن. هەنایْ وە ڕێ ماڵ تەنیا بی، دووبارە چێ ناو فکر و خەم و چەند دانە هەسر (ئرمێسک، فرمێسک) لە چاوەێلێ کەفت گوپێ (گووناێ). کاتێک (وەختێک) کە گەیشت (ڕەسی) دەر هەسار، دێ کە ژنەگەێ "مەرجێ" (سووکەناو مەرجان) تەنیا سەر دەر ماڵەگە دانێشتیە. ناو دڵ

خۆێ وت: "خودای من، ئەتۆ ئەڕا تەنیایی بەش ئی ژنە کردی؟ ئەڕا منالێک نیەیدن وە ئێمە تا جامال و سەبر و قەرارمان بوودن؟ من هۆچ، ئی ژن چە گوناهێک کردیە؟" هات نزێک ژنەگەێ و وت:

- وەیشان، تۆ هێما نەخەفتیدە؟ پێد وەتوم کە دێر وەخت هەڵگەرم.

- نە، خەوزڕ (بێخەو) بیمە. لە هوندر (داخڵ) چمانی ئاگر وە گیانم بخەن سەبرم سەرەو (وە سەر) چی، ئێتر هاتم دەر چاو وە ڕێت بنێشم.

- دی باشە، هەڵس بچیم ناو ماڵ وەخت درەنگە (دێر وەختە).

هەر دوو گەرد یەک چێنە هوندر (داخڵ). پشت دەمێک چرای ناو ماڵ کوشریا و تاری شەو جێ رۆنی گرت.

دوعا

"قاسم" سوو زۆ لە خەو وشیار (شیار، وریا، بیدار) بێ، ئەمانێ هەڕ خۆێ ناو پرتاڵ (ڕەختخەو) خەڵپاندیاد (قەڵتاندیاد). وە دڵێ نەۆ هۆچ کارێک بکەد. تۆزێک (قەدرێک) پاش لە (دومای) شیار بۆین دەنگ ئەزانگ (ئەزان) هات. ئێتر ئەڕای نۆژ (نماز) سبەحی (بەیانی) مسین (ئافتابە) خۆێ هەڵگرت و چیە دەێشت. دەسنماز خۆێ شکاند و دووبارە کرد و هەڵگەری ناو ماڵ. سەجادەگەی هەڵخست (ڕاخست) و رۆ وە قبلە کرد.

دوو قامەت (ڕکات، ڕوکعەت) نۆژ سبەحی کرد. دەسەێلێ رۆ وە بان گرت و وتی: " یا خودای گەورا! خوەد وەی دونیا خەڵقم کردیدن، ئەولادێک بیە پێم. بێڵا من ئەولادەگەم وە چاو خوەم بۆونم (بینم) و پشتێ ئەمانەت خوەد کە ئی گیانمە وەڵێم بسین. مردن ئەڕای بەندەی گونەهکار ڕەحمەتە، ئێمە ئێش گشت مریم. بەڵام بێڵا حەسرەت مناڵ نەوەم ئەو دونیا. خودای من تۆ عادڵی، رەحیمی، رەحمانی و خەێر و گوناە بەندەی خوەد زانی."

ئەو خودای کە زەوی و ئاسمان خوڵوقاندیە (خەڵق کردیە) هەمەو (هەمان) دەم دوعای قاسم قەبووڵ کرد. دە پانزدە ڕۆژ پاشتر، "مەرجێ" خەوەر خوەش دووگیانیێ وە "قاسم" ڕساند. هەناسەی قاسم وە ئێ مزگین (مژدە) فرە بێ (مەبەست دڵێ خوەش بێ) و بەختەوەری و کەێفخوەشی لە شۆن کوڵ (دەرد) و کەسەر (خەم، ئاخ) ناو دڵێ جێ گرت. زنەی (ژیان) کە پێش چاو "قاسم" و "مەرجێ" ڕەش و تاری بۆ، هەڵگەری وە ئەسل ڕۆشن خۆێ. ئێتر ژیانێان واتە (مانا، مەبەست) گرتۆد، مەقسەدێک داشتن کە سەر خاترێ زنە بمێنن و دڵێان وە دونیا بوود. وە پەێ (دومای) ئەو ڕووژە "قاسم" و "مەرجێ" تەنیا چاوەڕێ ئەوە بێن کە قادم (قەدەم) مناڵەگەێان برسد.

پاش نە مانگ و نە ڕۆژ و نە ساعەت "مەرجێ" کوورپەگەێ وە دونیا هاورد. خودا ئەولادێک نێر (مەبەست کوڕ) پێان داۆ. ئەڕای یە کە هەفتەک نەخەرێەد لێان (واتە پاش لە داڵک بۆین کوورپە تەلەف نەودن)، پێچەک (قونداق) ئەو مناڵ نە وە

شەو و نە وە ڕووژ تەنیا نیەهێشتیان. ئەڕای یە کە چڵلە لێان نەکەفد، چڵ ڕۆژ نە دالک چێ ماڵ کەسێک و نە ئێش کەسی کە تازە زارۆک هاوردۆد هات ماڵ ئەوانە.

ئەو ڕۆژەێل ئەڕای یە کە حاڵەگەی زاوران (دالک تازەزا) زۆ باد سەر جێ و شێرێ فرە بوود، بریگ ژنەێل هاوسایە شێرەی هەنگوور و هێلکە ناو یەک قەڵاندیان (سوور کردیان) و گەرد نان ساجی (وە کورمانجی ئۆشن شیکەڤا) ئەڕاێ هاوردیان. بڕیگ کەس پیاز و گەنم کوڵیای هاوردیان، و بڕیگ تر شەربەت هەنگڤین (عەسەڵ). پشت ئەوە کە چڵلەی هاوسەرەگەێ وە سەر چی، قاسم سۆر دا و نام ئەو مناڵ کردن "سیابەند". ئێتر "سیابەند" چرای دێوەخانە، هێڤی (هێوا، ئومید) و سەبر دڵ "قاسم" و "مەرجێ" بێ.

سیابەند دەلال (فرە ئەزیز) ڕۆژ وە ڕۆژ گەوراتر بوواد. "قاسم" وجاخ و جامال خۆێ لە خۆێ جودا نیەکردیاد و هەر کوورە ئێش بچوواد ئەوە گەرد خۆێ بردیاد. هەڕ چەندە کوڕەگەێ هێنا بۆچک بۆ، نیشاندیادێ نووای خۆێ و جوور دووس و هەڤال (ڕەفیق) گەردێ قسە کردیاد. کاتی کە وەخت وە دەر کایە (بازی) کردن ڕەسی، سیابەند جارجاران چوواد و گەرد زارۆکەێل (مناڵەێل) جوور خۆێ بازی کردیاد. مناڵێک شێرین و خوەش زوان بۆ. لە کات گەمە (کایە، بازی) نەحەقی وە کەسی نیەکردیاد و تا ئەورە ئێش کە لە دەسێ هاتیاد نیەهێشتیاد کەسێک نەحەقی وە کەسێک تر بکەد. سەر خاتر یە هاوبازیەکانێ ئێش حەز وە لێ کردیان و هەمیشە توواستیان لە ماڵ باد دەر.

ساڵ و زەمان دەرباس بێن (وە سەر چێن) و سیابەند هات قۆناخێک (مەرحەلەئێک) کە خاس و خراو لە یەک دەربخەد (تەشخیس بیەد). لە ناو هاوبازیەکانێ چەند کەس چووان لای مەلا (موڵلا) دەرس خواندیان. سیابەند ئێش دڵێ توواستیاد وەکی (جوور) ئەوانە بچوواد مەکتەب فێر خواندن بوود. هەنای "قاسم" دێ سیابەند وەخت خواندنێ هاتیە و خۆێ ئێش تواد، ئەولاد خۆێ ئەڕای خواندن ئەسپارد (سپارد) دەس مەلا. ئێدی وەخت سیابەند تەڤ (گشت) لای مەلا دەرباس بوواد. ڕەفیقەکانێ یەک نەوبە (نەوبەت) چووان مەکتەب و نەوبەیتر وە گۆر (تەناسوب) سن و ساڵێان کارەێل ماڵ کردیان، ئەمانێ سیابەند هەر دوو نەوبە (مەبەست سوو و پاش نێمەڕوو) چوواد مەکتەب.

"قاسم" هۆچووەخت کار نەدادیاد دەس سیابەند. تەنیا لە لێ تووەستیاد کە ناو دەرس خواندن و فێر علم بۆین سەرکەفتی بوود. ئەو منال ئێش ئەو جوور کە وە دڵ باوکێ بوواد گۆێ (گووش) وە دەرس گرتیاد. وە دەمێک کورت (مدەت کەمێک) فێر فرە چشت بۆ. یە دڵ باوک و داڵک پیرێ شاد کردیاد. "قاسم" و "مەرجێ" هەر دەم دوعای شوکر کردیان کە خودای گەورا و مەزن بەرکەت داسە ژیانێان و منالێک بەعەقل و خەێرهاتی بەشێان کردیە.

ڕۆژێک "قاسم" وە ڕێ داۆ و هاتۆد لە ژێر سایەی دیوارێک دانێشتۆد. لەورە نۆڕست سیابەند کتابەکانێ هەڵگرتیە و ئەڕای خواندن چوود مەکتەب. "قاسم" فرە کەیفێ هات، هەر ئەو لەهزە رۆ وە خودا کرد و وت :"خودای من، پاشای عزەت، تەکانە و تەنیا، من پیشتر دوعایێک کردۆم، تۆ دوعاگەم قەبووڵ کردی. من ئەمرۆ وە چاو سەر خوەم دۆنم کە کوڕ ئەزیز و شێرینم گەورا بێە و وە پای خۆێ چوود جەم (لای) مەلا ئەڕای دەرس خواندن. خودای من، تۆ گەورای، ڕەحمان و ڕەحیمی، وە لوتفت من جامالەگەم وە چاو سەر خوەم دێمە. ئێدی تۆ تۆەنی ئەمانەی (ئەمانەت) خوەد وە لێم بسینی و من ئێش تۆەنم وە دڵ ڕەحەت، وە ڕێ حەق و ئیمان بمرم!"

لە ژێر سایەی ئەو دیوار، "قاسم" ئی دوعا وە دڵ سافی کرد، خودای عالەم ئێش دوعای لە سەر دڵێ قەبووڵ کرد. "قاسم" لە خودا تووەستۆد کە گیانێ وە لێ بسێند، بەڵام وە عاقبەت ئی قسە فکر نەکردۆد. یە ناوردۆد بێرێ کە پشت مردنێ چە وە سەر سیابەند دلال (فرە ئەزیز) بهاتیاد. ئێوارە کە هات، "قاسم" جێەگەێ ناو هەسار هەڵخست، درێژ کێشا و چاوەکانێ بەسا. دەس وای شەماڵ، وە ئەمر خودا ڕووح "قاسم" وە لێ سەند و بردێ لای مەعبوود. شەوەکی خەڵک گوند (مەردم دیەکە) گشت وە ماڵەگەی "قاسم" جەمەو (جەم) بێن. مەیەت "قاسم" ئەورەدا شوشتن (شووڕین)، کەفەنێ کردن و بردن تەسلیم خاک سار (سارد، سەرد) و قەور تاری (تاریک) بکەن.

زێدە نەکێشا کە پاش مردن "قاسم"، ڕۆژێک وە ڕووژەیل "مەرجێ" ئێش گیان دا. گوندیەیل (مەردم دیەکە) هاتن داڵک سیابەند ئێش شارین. پشت بار سەفەر بەسان داڵک، دونیا وە سەر سیابەند تەنگ بێ. ئێدی سێوی (یەتیم) و ژێر دەس مام و مامەژن بێ.

مام و مامەژن

ڕۆژێک مامەگەی سیابەند وە گوچان (عەسا) لە خەو شیارێ (وشیارێ، بیدارێ) کرد. سیابەند لە پرتاڵ (ڕەختخەو، نڤین) خوێ، کە جوور جڵ دەوریشەیل (دەرویشەیل) بێ، هەڵسا و دەم و چاو خوێ شوشت. مامەگەی پێ وت:
- من دی بچم کشتوکاڵ (جوت، ئەرواری)، هەر کات چاشت حازر بێ تو ئەڕام تیەریدن سەر زەوی (زەو). یە ئەڕات ڕۆن بوودن، تو نەبا بچید لای مناڵەیل دیەکە. تو نەبا پەروەردەی وەرجەورجە و گەمە بووی. ئەگەر ڕۆژێک گەرد مناڵەیل بووێمت (بینمت)، وە خودا گیان وە لێد سێنم.
پشت ئی قسەیل، مام سیابەند وە ماڵ دەر هات و وەرەو سەر زەوێ وە ڕێ کەفت. سیابەند وە پەێ چوین مامەگەێ بەند یە بێ (واتە چاوەڕێ بێ) کە مامەژنێ چاشت ئامادە بکەد و بیەد دەسێ. دەنگ زارۆکەیل لە ناو گوند بڵاو بو، ئەمانێ هێشتا ئێش مامەژن بانگ سیابەند نیەکردیاد. سەر خاتر یە ئێش سیابەند چێ بان سەرخان (ئەیوان، تراس) ئەڕای خوێ تەواشای دونیا بکەد. فکر خوێ دا دەر و دەور خوێ، نوڕست دێ مناڵەیل تەبەخەی ژێرین و کوڕەیل هاوسایە وە موورەی تەختە، تووپ و چشتەیل تر بازی کەن. ئمجا دەوران باوک و داڵکێ هات بیرێ. دڵێ وە حاڵ ئەمڕووی خوێ گریا و خەم وەک مەونجەیل دەریا ڕشیا سەرێ. ئەسرین (هەسر، ئرمێسک) لە چاو سیابەند ڕشیاد گووناێ و جوور واران وەهاری کەفتیاد بان ئەیوان. سیابەند وە وەرەنیسک (مقاندن و گیرستن) وت:
- فەڵەکێ (ئەی فەڵەک)! خائنێ (ئەی خائن)! ئەڕا یە وە سەرم هاوردی؟ تو داڵک و باوکم لە دیدەم بردی. تو من سێوی (یەتیم) و وەر دەست مام و مامەژن زاڵم کردی. بنور سەرم گوری (گەر، کەچەڵ) بیە، گوریبوینەگە تا پشتم ئێش چیە. دی تاقەتم لە دەس مام و مامەژن نەمەنیە. ئەی فەڵەک بێڕەحم، چە وە لێم تووایدی؟[1]

[1]- فەڵەک و تەقدیر یەکێک لە بابەت سەرەکیەکان داستان سیابەند و خەجێە. فەڵەک وەک کەسایەتی وە تەکرار بانگ لێ کریەد و ناو داستان زاهر بوود. بنورن Ronî war, 2011 و Ahmet Aras, 1993

قەدرێک وە دڵ پڕ زوخ و چاو شڵ (خیس) لە سەرخان سەێڵ کوڕ و مناڵەێل کۆچە کرد. مام و مامەژن ئەڕا ئەو زوڵم وە پێ کردیان؟ هەڕ چەنێک ئێش سەر خۆێ ئەێشاندیاد (دەرد هاوردیاد) سەر دەر ناوردیاد. یەکجارە (وە ئانێک) بڕیار خۆێ دا کە لە سەرخان بچوود خوار و راست بکەفد ناو مناڵەێل کۆچە و وە گەردێان بازی بکەد. چاو خۆێ وە هەر چشت بەسا و وە خۆێ وت: "بێل ئێوارە کە مامەگەم تێەد ماڵ بکوشدم. ئەر وە دەس خوەم بوودن ئێتر نیەتووام ساعەتێک وەی دونیا بمێنم."

سیابەند لە سەرخان داکەفت (چێ خوار) و چێ تەبەقەی ژێر، کەفت ناو گەمەی مناڵەێل. ئەوانە تا چاوێان کەفتە سیابەند عەجەب مەنن، چونکە زانستیان حاڵ و رەوش سیابەند چۆنە. هەڕ چەن عەجایب بێ، کەێفێان هاتۆد کە دیسا (دووبارە) سیابەند وە گەرد خۆێان دۆنن. وە هاوڕێ یەک‌ترەک کەفتن گەمە، کەێف و گالتە (تێتاڵی).

تۆ ئۆشی (چمانی) سیابەند لە نوو (نەو، نۆ) زارۆک بێ و لە زارۆکایەتی خۆێ تام گرتیاد، ئەمانێ ئەو سا درێژ نەکێشا. مامەژنێ چاشت مامێ گورج (حازر) کردۆد، سەێڵ کردۆد کە سیابەند دیار نیە، ئێسە لە هەر دەری مینەێ گەریاد. لە ناو دیەکە (گوند) جێێک نەمەنۆد کە لێ نەگەرۆد. وەختی کە هات و سیابەند لە سەر خەرمان وە لای زارۆکەێل (مناڵەێل) دی، سیابەند خست زەوی و تا توانست وە تەرکە لێ کوتا. هەر کەس ئێش ناو مناڵەێل دەرەقەت سیابەند هاتیاد، مامەژن لە ئەوە ئێش کوتیاد. نیەوتیاد یە چاوێ یەسە، یە سەرێ یەسە، یە لنگێ‌یەسە، بەس وە هرس کوتیاد لێ.

لە دوای (دومای) لێدان، مامەژن سیابەند وە چەنگوڵ گرت و وە پەێ خۆێ وە بان زەق کەش‌کەشان بردێ ماڵ. چاشتەگەی مام سیابەند دا دەسێ و پێ وت: "بنۆرە، ئێسە ڕۆژهاتیەسە بێریان (ئێواران)، من لە شەوەکی مینەت گەردم! مەگەر مامت نەوت تۆ نەبا بچید لای مناڵەێل؟ مەر نەوت لە ماڵ بمێنی تا چاشتەگەێ بووەیدن سەر زەوی؟ یانی تۆ ئەڕای خوەد بچید بازی بکەید، مامەگەت ئێش وە زگ بڕسی خەبات (کار،کۆشش) بکەد؟ دە بلەزن (زۆ بکە، لەزاندن وە مانای عەجەلە کردن، هەڵەپڵە) خوەد بڕسن مامەگەت تا لە بڕسیەتی نەمردیە! ئەو

هەمکە کە دام لێد چشتێک نەق، بۆون (بین) مامەگەت لە بیاوان چە تێەرد سەرت!"

سیابەند وە خاتر لێدانەگەی مامەژن فرە دڵگریای بێ. هەڕ چەن لە سەر بەژن و باڵای هۆر و بۆچکێ لە چاو هەر کەسی مناڵ بێ، ئەوە ئێتر خۆێ وەک مناڵ نیۆنیاد. ئەڕای یە ئێش لێخستن مامەژن نووای چاو ڕەفیقەێلێ ئەڕاێ فرە گران بێ. ڕاسەگەێ خەیڵی وەخت بێ کە توانستیاد مامەژن وە یەک مشت و چەپاڵە راست زەق بکەد، بەڵام هەمیشە نووای خۆێ گرتۆد. وەختی ئێش کە مامەژن خەریک قسە کردن بێ و خواردنەگەی مام سیابەند دیاد دەسێ، کەمێک مەنۆ کە سیابەند مشت بخەد ناو چاوەێلێ.

سیابەند چە خاسی و چە خراوی بکردیاد بەشێ هەمیشە لای مام و مامەژن قسەی خراو و لێدان بێ. چمانی ئەڕاێان عادەت بۆ کە نەحەقی و ئشکەنجە پێ بکەن. تەنانەت (حەتا) ئەڕای سیابەند بۆ هەسرەت کە ڕووژێک وە دەمکەنی (لێوخەنە، خەندە، پێکەنی) و وە دەنگ خوەش بانگ لێ بکەن. وەک ئاو کە پشت بەنداو (ئاوبەند، ئاوبەن) بۆسد، گرژەو بۆین لە کردنەێل (کارەێل) مام و مامەژن لە دڵ سیابەند مینەی دەرانەئێک گەریاد کە هەڵباد.

سیابەند لە دیەکە دەر کەفت. وە جەم (لای) مناڵەێل هاوبازیێ لێخستن خواردۆد، ئێسە ئێش وە ژان و ژوو ئەو خواردن ناخوەش گرتۆد دەس بووەد ئەڕای مامێ سەر کشت و کاڵ. نفرین وە مام و مامەژن کردیاد و درێژە وە ڕێگەێ دیاد.

سەرهەڵدان

ڕێگاگەی زەوی مام سیابەند درێژ نەق، ئەمانێ سیابەند وڵەکەت و بڕسی بێ. وە هەر قەدەم ژان و هرس تا بن سوقانێ تومیاد. ئەر ڕێگا چمان ئێنتها نیاشت.

سیابەند ئانێک سەێڵ شووربا و نانەگەی ناو دەسێ کرد، لە دەم (لەهزە) دڵێ چی. دڵەگەێ وتیاد شوورباگە بنە نووای خوەد، نانەگە کوت بکە بڕشن ناوێ زگ خوەد تێر بکە. تا ئەو زمان سیابەند ئەو جوور کاری نەکردۊد، تەنانەت وە فکرێ ئێش نەڕەسۊد، بەڵام ئەو سا نووای گشت مناڵەێل لێ کوتیاق و زەلیل کریاق.

پشت مردن داڵک و باوکێ یەک جار ئێش نان و شووربای گەرم نەچێشتۊد. ئەو چەن ساڵ چمانی بەشێ بڕیاق، بەردەوام بڕسی مەنیاد. ئێتر مینستیاد زەلەی تەسک (باریک). لەو ڕۆژی کە پشت باوکێ داڵکێ ئێش چۊ رەحمەت خودا، تۆ بوتیای (چمانی) مامەژن لە هەر چشت بێبەشێ کردیە. وەک دوژمن خودا گەرد سیابەند مامڵە کردیان. تەنانەت یەک جار ئێش قسەی خاس پێ نەوتۊن و دەس موحەبەت وە سەرێ نەکێشاون. وە خۆێ وت: "خواردنەگە بخوەم یا نەخوەم؟" گووش وە قسەی دڵێ کرد و وت:

- خواردنەگەی مامەگەم هێڵم نووای خوەم و ئەمڕوو زگ خوەم تێر پڕ کەم. بێڵ ئەوە من بکوشد. ئەر وە دەس خوەم بوودن، من ئێ زنەی لازم نەێرم. من با وە زگ بڕسی ڕووژ و شەو خزمەت ئەوانە بکەم، زەحمەت بکێشم و سەر پا بۊسم، وە جێ قەێرزانی (قەدرزانی) ئێش درێەد لێم.

دانێشت لەم (زگ) خۆێ تێر کرد و بانگ وە فەڵەک کرد:"خاینێ! سەێڵ کە چۊ لەمم وە نان و ئاوگووشت خونجی (تێر پڕ) کردم. ئێتر هەر چە تووای بکە، وە تۊن و تەوەس!"

سیابەند یە وت و لە جێ هەڵسا، ڕۊ کرد وە زەوی مام خۆێ و کەفت ڕێ. هەنائ مام سیابەند لە دۊر دیدێ، وە جێ خۆێ بێ جەمجوول وسا. سیابەند قەدری پێشتر چی. زانستیاد کە ئەو سا مامێ نزێکە لە بڕسیەتی بکەفد و فرە هرس دێرد. دیسان (دووبارە) پێشتر چی. کاتی (وەختی) کە مامەگە نۊرست سیابەند

هاتیە و خواردن ئەڕاێ ناوردیە، یەکجارە دەس ئەڕای سیابەند خست و کوتادێ زەق. بێ یە کە وە لێ گووش بگرد و سەبەب لە لێ بپرسد، وە چوو کەفت گیانێ. ئەقورە لێ کوتا کە چووگەێ شکیا.

هاوار و قیراندن سیابەند چوواد عەرش خودا. مام سیابەند دومای یە کە چووێ شکیا، تازە کەفت قسە:

- دە ڕۆژ هاتیەسە نیمەڕوو! تۆ ئەڕا تا ئێسە چاشتەگەم ناوردید و ئیرەنگە ئێش دەس چووڵ تێەید سەر وەختم؟ ئەی بێناموس کوڕ بێناموس. ئەی سەگ باوە سەگ. نەخوائ گەماڵەگەی سەر قەور باوکت شەوەکی پێد ڕەیا؟ خۆەزیا خودا تۆ لە من بسەندیاد! تا ئیرەنگە کوورە بێد و کام دەری گەردیاید؟

سیابەند وە گیرە و ناڵین وت:

- مامە، یەخوا حەق من نیە ئەتۆ ئێ بەڵا بارید سەرم! من بەس ئەوە کردم کە وتۆی و هەتا ئێسە دەم دەر ماڵ وساوم. مامەژنم وت: "من ئەمڕوو چاشت مامەگەت زۆ حازر نەکردم، کەفت درەنگی (مەبەست دێر بێ). ئێسە لە کار کردن داکەفتمە (وە پا کەفتمە). وەختی خواردنەگەی مامت گورج (ئامادە) بوود خوەم چم سەر کشت و کاڵ دەم وە دەسێ. ئێسە هەڵس بچوو لای مامت پێ بۆش داستان چەس تا من خوەم بڕسم لائ." خۆ گونای من چەس ئەوە دەس چووڵ ڕەوانەم کردیە؟

مام سیابەند وت:

- دە ڕا بە (هەڵس)، خوەد بڕسن ماڵ و زۆ هەڵگەرد. تۆ با وە پێنج (٥) دقە خواردنەگەم باری و هەڵگەردی، وەرنە کارێک وە سەرت بارم کە خوەزی (خاهش، تەمەنا) مردن بکەی. من ئێرە دێرم وە بڕسیەتی مرم، ئێوە فکر کەێف خوەدانن. دە زۆ کە، بێڵا چاوم نەکەفد پێد!

سیابەند گیان خۆێ لە دەس مامەگەێ خەلاس کردۆد، ئەمانێ وە سەرانسەر لەشێ جێ بێ دەرد نەمەنۆد. هەر جوورێک بێ هەڵسا و کەفت ڕێ وەرەو (وە سەمت) "سلیوی" (نام گوند سیابەند "سلیوی" یە، لە ناوچەی "ئەلجەواز" نزێک شار "وان"). هەنائ وە چاو مامەگەێ وندا (ناپەێدا، ناپەدید) بێ، خۆێ ڕساند کانی ئێک نزێک دیەکە. ئەورەدا دانێشت، قەدرێک ئاو نووشا (نووشان وە کورمانجی بوود ڤەخواردن،

وە مانای سەرکێشان ئاو) و قەدرێک ئێش ڕشاند سەر و چاو خۆێ. دەمێک خۆێ بەردا (وڵ کرد) بان کوچگێک لە تەنیشت کانیەگە و فکر کرد چە بکەد.

رۆ وە خودای عاڵەم کرد و وت:" خودای من، دۆنم کە رەحم و شەفەقەت وە دڵ ئێنسانەێل نەمەنیە. بێڵا سۆز (پەێمان، قەوڵ) و قەرارم گەردت یە بوودن کە لە یە وە دوما زنەی ناو ئێنسانەێل ئەڕام حەرام بوود. من ئەڕای خوەم چم دەێشت، وە ناو چۆل و چیا لای گیانەوەرەێل دەێدام، لای گورگ و هرچەێل (هرچ، هۆ، ورچ وە مانای خرس) مێنم و ژێم (زنەی کەم). ئێدی وە جێ هایمەێل گەرد ئاواشە و دەێدام (وە کورمانجی تەیر و تەبا، باڵەندە و حەیوانەێل وەحشی) کۆسان دووستایەتی و هەڤالایەتی کەم. هەر ئەو جوور کە هایمەێل لە مرۆڤایەتی دەرکەفتنە و ڕەحم و دڵسۆزی وە دڵیان نەمەنیە، ئەمن (من) ئێش وەک ئەوانە تەڤگرم (رەفتار کەم، وە کورمانجی تەڤگرتن وە مانای رەفتار کردن) و هەر چە وە دەسم باد خراوی سەرێان تێەرم." ئێ قەرار نا و سۆێند خوارد.

ئێدی سیابەند کەفتۆد ناو ژیانێک دژوار و تازە. وەی ژیان نوو چە پێش ڕۆێ دەر بکەفتیاد، نیەزانستیاد. بەس وە دڵێ کەفتۆد و ئەو بڕیار گران داۆ. لەوە و دوما هەر خراپی (خراوی) کە وە دەسێ بهاتیاد، کردیاد و لە چۆل و کۆسان مەنیاد ، تەنیا ئەوە زانستی. ئی سا پرسیار ئەوە بێ کە وە کوورە و چۆ دەس پێ بکەد. ئەڵبەت یەکەم جار تۆواستیاد خسارەت وە مام و مامەژن بیەد و دەرد بخەد دڵێان.

لە جێەگەی سەر کانی، سیابەند دا وە رێ و هات ناو گوند. بێر و قەسدێ هەیەجان وە ڕووح، هەست (ئێحساس) و لەشێ بەش کردیاد. خۆێ وە خۆێ وت:" مامۆ!مامە ژنێ! چەنی و چەنی ئەڕاتان دێرم. ماڵخراوتان بکەم، دڵتان بشکێنم و حەقم وە لێدان بسێنم." لە ناو دیەکە (گوند) ڕێ کردیاد و هاتیاد. لە ناو ڕێ، دێ کە مامەگەێ گا سوورەگەی خۆێ سەر جادە ئەڕای ئاژوو (لەوەڕیان، چرا کردن) وڵ کردیە. وە دڵ خۆێ وت:" خودا ئەڕام سازیە! ئەو چشتێک کە داشتیام مینەێ گەردیام وە خۆێ کەفت دەسم. ئەتۆ بۆسیە مامە، ئەوەڵ تووام دڵ خوەم لە تۆ ڕاحەت بکەم."

خۆێ ڕساند وە گا گەی مامێ. گاگە گەرد خۆێ هەڵگرت و چێ شۆن مامەژنێ. هەنایێ مامەژن دێ سیابەند دێرد تێەد، وێنەی گورگ کۆسان کە لە مانگ رێبەندان

(کورمانجی مانگ سبات، فارسی مانگ بەهمەن) خۆێ بخەد ناو گەڵەی پەز (کاور) و مێیەێل، هێرش هاورد سەرێ.

سیابەند وت:

- مامەژنێ! خۆ سەبر بکە چشتێک ئەڕات بۆشم.

کەف وە دەم مامەژنێ کوڵیاد، وە هرس وت:

- چە تووای بۆشی تۆ، گورگ ئەڕنەبووت؟

سیابەند وت:

- مامەژنێ، مامەگەم من کل کرد (هەنارد) ماڵ. وت:"من وە بیابان دەمێک سەرم هێشتۆم خەو. "خزر پەێغەمبەر" هات خەون (خەیاڵ خەو) من. پێم وت مەولوودی ها گەردەنت (مەولوودی وە شێعر خواندنەوەی شەو لە داڵک بۆین حەزرەت پەێغەمبەر ئۆشن)، ئەگەر ئێ مەولوودی نەدەید (نیەید) و خەێرات باوک و داڵکت نەکەید، وەخت حەساو چۆ بەرسیڤ (جەواو، وەڵام) خودا دەید؟ سیابەندۆ! زۆ بکە بچوو وەرەو ماڵ، گا سوورەگە بووە گەرد مامەژنت سەرێ ببڕن (بۆوڕن) خوەرشتێ (خوڕشتێ) بەش مەردم بکەن تا خوەم ئێش باوم."

ساڵێک وە سەر چۆ و مامەژن تام گووشت نەچێشتود. وەی خاترە نەفس وەسوەسەکەرێ هەڵهات. وە پەێ قسەێل سیابەند کەیفێ هات و وت:

- دە زۆ کە بچوو، بانگ وە چەن گلە پیا بکە بان سەر ئی گا ببڕن (بۆوڕن) مەلوود بکەیم ئەڕای داڵک و باوکمان.

سیابەند گای سوور مەزرەعە، کە وە دڵ مامێ خوەش شێرین بێ، هاورد ناو هەسار و چێ چەن نەفەر ئێش ئەڕای یارمەتی پەێدا کرد. بێدرەنگ گاگە سەر بڕین و گووشتێ وە لەشێ جودا کردن. مامەژن وتی:

- سیابەند! خودا خانەی خوەد و مامەگەت بڕومند، ئێمە لە سەر کام ئاگر ئێ نوواڵە دروس بکەیم؟

سیابەند پێ هەڵگەراند و وت:

- من تەڤ (تەمام) وە بێر کردوٚم. مامە وت ئەو خانە بوٚچکڵەگەی نووای ماڵ خراو بکەن، وە دەر و دیڤارێ (دیوارێ) ئاگر ئەڕای نواڵە وا بکەن. وت ئەو دەسگا (دەزگا، خانە) فرە کوٚنە بیٚە، ئێمە وەی زوٚانە لە شوٚنێ ماڵ تازەئێک بسازیم.

مامەژن سیابەند زوٚ هەر چە ئەساس ناو دەسگاگە بێ دەرخست و دانا (دانان وە مانای بان زەوی نان) وەر دیڤار هەسارەگە. سیابەند وە گەرد ئەو چەن کەس کە ئەڕای یارمەتی هاتوٚن، دەسگاگە خراو کردن و ستوٚن و تەختەێ ئەڕای ئوجاخ شکاندن.

وە دار و تەختەی خانە بوٚچکڵەگە نواڵەی مەولوودێان دروس کریا. سیابەند زگ خوٚێ وە گووشت گا سوورەگە تێر کرد و بانگ لە فەڵەک کرد:

- هەێ فەڵەکێ خائنێ! یەسە، ئەمڕوو من جارێک تر ئێش زگ خوەم تێر کردم، وە بێر کی ڕەسیاد کە ماڵ بوٚچکەگە خاپوور (خراو) بکرێەد؟

سیابەند پشت یە کە سەر گا سوورەگە بڕی، خانەگە خراو کرد، گووشتەگە کەباب کرد و تێر لە لێ خوارد، چێ هوندر (داخڵ) ماڵ. مامەگەێ جڵ و بەرگ تازە و نووی داشتیاد، سیابەند وەر جە (قەبڵ) هەر چشت ئەوە دێ و لە وەر خوٚێ کرد. کەمەرەی تەنگێک ئێش بەسا دەورێ و خاس پیچاندێ. چەقووئێک ئێش ئەورە بێ، هەڵێ گرت و خستێ سەر کەمەرەگە. چێ دەروەی گوند (دیەکە)، وە سەر رێگای مامەگەێ دانێشت و چاوەرێ هاتنێ مەن.

پشت وەختێک لە دوٚر دێ کە مامەگەێ وە هرس و توٚڕە دێرد تێەد. سیابەند خوٚێ دا بەند یە (خوٚ بەند چشتێک دان و هەروەها بەند چشتێک بوٚین، وە کورمانجی یانی چاوەڕێ چشتێک وسان یا خود چاوەڕێ بوٚین) کە مامەگەێ خاس بڕسد نزێک، ئەو وەختە وە دەنگ بەرز وت:

- ماموٚ! من زانم کە تو نە ئەڕای ئێ چەقووی پیس و نە ئەڕای ئێ شەوٚی (شەوٚ واتە کراس، وە کورمانجی فیستان) کە ها وەرم و وە لای توٚ هەزار جار لە من بێشتر وە قەدر و قەێمەتە، دایدەسە پەێ من. من زانم مەقسەدت چەس، توٚ تووایدی گیان شێرین وەلێم بسێنی. بەڵام ئەتوٚ باش بزان، هەر چە ئێش بکەید من ڕووح (گیان) خوەم نیەم دەستت.

مامەگەێ وت:

- ئەی سەگ باوەسەگ، نیمەڕووە وە سەر چیە! خودات نەهێڵد (نەیڵد) هادیدە، تۆ تا ئیرەنگە من وە بیابان بێ خواردن هێشتیدە. ئەڕای خوەد وەسایل من ئێش هەڵگرتیدە و لباس (وە کورمانجی کنج) من ئێش کردیدەسە وەرت. بزان تا گیان شێرینت نەسێنم وڵت نیەکەم.

- هەێ هەێ، خەوەر نەێری چە وە سەرت هاتیە! تۆ ڕاستی ئەڕای چاشت خواردنت کەفتیدەسە شۆنم؟ خۆەزیا بزانستیاید ئەمڕوو چە وە ڕووزگارت هاوردمە. ئاگر لە ماڵەگەت هەڵتێەد، دۆکەڵێ ڕسد ئاسمان. تۆ نیۆنی و وە خوەد نیەپڕسی یە چە دۆکەڵێکە دێرد لە ماڵم هەڵتێەد؟

مام سیابەد وت:

- سیابەندۆ! خودات نەهێڵد (نەیڵد) و بێچارەت بکەد، چە هاوردیدەسە ڕووزگارم؟ بۆش تا نەکوشتمەسەت!

- تۆ بچوو وە چاوەێل سەرت بنۆر حاڵ ماڵەگەت چۆنە. فکر کردیای من داد خوەم وە لێد نیەسێنم؟ یە تازە کەمە (وە کورمانجی هندک، هاوگێژنگ گەرد ئەندەک)، خودای ئێمە گەوراس.

مام سیابەند مات و مەبهووت مەن. وت:

- کوڕەگە قسەی دەمت فەهمی؟ تۆ چۆ وێری (وێرین بە مانای نەترسان) نووای مامت لێوا (ئێ جوور) قسە بکەی! وە خودا هەر دوو چاوت دەر تێەرم!

سیابەند خەم و ترس داۆ لا، وت:

- ئەگەر توانستی دەر ئار! ژبن (یەقین) باوەرت یەسە کە من دیسان لە نوو هەڵگەرم ناو ماڵت و بووم پەپووڵەی دەس تۆ و ژنەگەت. ئەو زمان چی، ئێدی لە بێرێ بکە.

مام سیابەند وە دەو چیە سەمتێ، سیابەند وت:

- بنۆر تۆ ئەگەر باڵندە بووی و بفری ئێش نیەتۆەنی بڕسید پێم. تۆ من وڵ کە، بچوو سەر بکێش ماڵت بۆون (بین) چە وە پێد کردمە.

مام سیابەند وەختی ئەو قسە شنەفت حاڵێ گۆرا. هەرگێز لە بەند (چاوەڕێ) ئەوە نەۆ کە سیابەند ڕۆژێک نووای بۆسد و ئەو جوورە وەڵامێ (جەوابێ، بەرسیڤێ) بیەد. وە هرس و دڵەڕاوەکی خۆێ خواردیاد. دەس وە سیابەند بەردا و بەر خۆێ دا سەمت گوند. وە دڵتەپە و هەلکەلک (وە هەناسەی سەنگین) دەو

کردیاد (وە کورمانجی بازدان وە مانای دەو کردنە) تا ڕەسی نزێک ماڵ خۆێ. دێ هەر جار چەن کەس وە ماڵێ دەر تیەن، خۆێ ڕساند یەکێان و لەلێ پرسی:

- برا، خەێرە؟ یە چە بڵخەئێکە ناو ماڵەگەم؟

ئەو پیا وەڵام دا:

- مەولوودە و خەڵک لە سەر سفرەی مەولوودی هەڵسن، ئێ بڵخە ئەڕای یە سە.

- مەولوود چە؟ کی سفرە خستیە؟

- من چو زانم، مەولوودە دی. تۆ خوەد نیەزانی ناو ماڵت چە باسە؟ یە چە کەلامێکە، عەیبە برا.

مام سیابەند وەی پیا یەقین نەکرد، لەزاند (زۆ کرد) و هات، نەختێک (تۆزێک، کەمێک) بێشتر خۆێ نزێک ماڵ خۆێ کرد. یەکێک ترەک هات نووا، لەوە ئێش پرسیار کرد:

- تۆ خودا، یە چە بەساتێکە وە ماڵ من؟

- حەیران، نیەزانی وە ماڵەگەت چە باسە؟ ئێوە مەولوود دانە، ئێمە ئێش تێەیم مێوانی. خودا قەبووڵ بکەد و خەێرات ئێوە بڕسند وە مردیکانتان.

مام سیابەند ئاخ هەڵکێشاند و وت:

- تۆ خودا، یە چە باس مەولوودیە؟ مەولوودی چەس؟ چە مەولوودە؟

چێ ناو ماڵ خۆێ، نۆرست کە خانەگەی نووای ماڵ خاپوور کریاس و هاتیەسە خوار. وە خۆێ وت:" وەی برام ڕوو، خانەگەم خراو کریاس، ئیشەڵلا کەس ژێرێ نەمەنۆ." ترسا، چاوەێلێ لە دەر و دەور گەراند، دێ چەن مناڵ تێر گووشت خواردنە و ئەڕای خۆێان سەر کەێفن. مناڵەگەی خۆێ وە ناو ئەو مناڵەکان دێ و بانگ لێ کرد. وەی وەخت ژنەگەێ ئێش هات نووا. وە سەر ژنەگەێ قیراند:

- ژنێ! چە هاتیەسە سەرمان؟ خەڵک (مەردم) باس نەزر و خۆنڕێژان کەن، جەریان چەس؟

ژنەگەێ وە خوەشی وت:

- حەیران، مەگەر تۆ گا سوورەگەت گەرد سیابەند ڕەوانە نەکردۆی، نەوتۆی بێڵا ئێ گا بکەیم نواڵە، دەسگا خانەگەی نووای ماڵ ئێش خراو بکەیم و وە دار و تەختەێ ئوجاخ وا بکەیم؟

مام سیابەند داشتیاد شێتەو (شێت) بوواد. وەرز کشت و کاڵ بێ، گا سوورەگەێ گای کشت و کاڵ و کێڵان (شۆیەم دان، جفت کردن) بێ. بێ ئەوە چۆ زەوەی جفت بکردیاد؟ گێژ و مەنگ وە ژنەگەێ وت:

- تۆ ئێش سیابەند باوەر کردی و سەر گا گەم بڕید؟ یانی ئێسە گاگەم نە سەر مەزرا (زەۆ کشت و کاڵ، مەزرەعە) و نە ناو خۆڕمە (وە مانای جێ لەوەڕ، چراگە) سە؟

- وڵلا یە سە، عاڵەمی گووشتێ خواردیە.

مامەگەی سیابەند هەڕ ئەو دەم ڕاکرد چێ سەر کوانێ، خوڵەکووی ژێر کوانێگە گشت ڕشاند بان سەرێ.

هەنایێ مام سیابەند وەی حاڵە بێ، سیابەند ئێش لە خۆێ ناو فکر بێ. وە خۆێ وتیاد: "مام من فرە لە گا گەێ حەز کردیاد. من زگ خوەم تێر کردمە. ئۆشن گەر هایم زگ خۆێ تێر بکەد تا سێ ڕۆژ لە بڕسیەتی نیەمرد. من با تا نەکەفتیەسە شۆنم بهەڵام. ئەگەر (وە کورمانجی هەگەر) ئێ جار دەسێ پێم بڕسد وە ڕاستی کوشدم." هەڵسا و بەرەو کۆسان وە ڕێ کەفت.

وە کۆ کە ڕەسی، ئەقورە گەردی تا ئشکەفتێک پەێدا کرد. سەێر (سەێڵ) کرد، دێ لە ژێر بنجەگەکان (بووتگ، بتە) نزێک ئشکەفتەگە گڵای (بەرگ) وشک ڕشیاس. گڵا جەمەو کرد و ناو ئشکەفتەگە ئەڕای خۆێ جێ خەفتن دروس کرد. وە ماوەی (مدەت) سێ رووژ و سێ شەو لەورەدا دەرنات و بەس شەکەتی دەرکرد. لەو سێ ڕۆژە مامەگەی سیابەند دونیا لە یەک خست، ئەمانێ خەوەرێک وە سیابەند نەۆ. لەوەدوما مامەگە هێوای خۆێ بڕی و دەس وە سیابەند بەردا.

دومای سێ ڕۆژ سیابەند وە ئشکەفتەگەێ دەرکەفت و وت:

- ئەی خودای مەزن (گەورا)، من وە تۆ سۆز (قەول و پەێمان) داۆم کە هەر ڕۆژ خراویئێک وە مرۆڤەێل (ئێنسانەێل) بکەم. ئیرەنگە بێەسە سێ ڕۆژ کە خراپی (خراوی) وە کەسی نەکردمە، تۆ ئێ گونا ئەڕام نەنۆسە (نەنۆس)!

چەقووگەی خۆێ دەرخست، گەرد کوچگ تێژێ (وە کورمانجی تووژ) کرد. خاس کە تێژەو (تێژ) بێ، هەڵسا کەفت ڕێ بەرەو دیەکە (گوند). وە ڕێ دێ کە گەڵەی پەز ئارام ئارام (وە کورمانجی هێدی هێدی) لە دیەکە دەر کەفن و تێەن. دەنگ نەڵەی (نەڵەتە، نەعرە) مانگاکان (کورمانجی چێڵەک) و زەنگووڵەی (کورمانجی

زنگل) پای بەرخ (وەرک، ساوێڵکە)، مێ و بزنەکان تا جێ وسان سیابەند ڕەسیاد. شوانەێل گەڵە و ڕییەن خۆێان چەرخاندیان و هەر کام بەرەو لایەنێک (سەمتێک، جەهەتێک) چووان. گاوانەێل (گاڤان، گادێر) ئێش گەڵەی خۆێان بەرەو جێئێک کە سیابەند وساق خستیان ڕێ. نزێکەی سێسەد حەیوان هاتیان بەرەو سیابەند. سیابەند کەیفێ هات: " خودا ئەڕام سازیە. ئەمڕوو جبران ئەو سێ ڕۆژ ئێش کەم."

پشت یە کە گەڵەی گا و گوورەکەێل (گوور، گۆەر، گۆەرەکە، وە کورمانجی گۆلک) لە گوند دۆر کەفت، سیابەند هات ناو جێئێک کە نەبینریاد، جم و جووڵ گاکان بەر چاو گرت و مینەی فەرسەند (مۆڵەت، بڕفەت، دەرفەت) گەری. دێ کە گاوان گەڵەگەێ بەردا، ڕومی بان زەۆ و خەفت. سیابەند تۆزێک خۆن وە خۆێ سەرد کرد (وە کورمانجی هەڕ وەی شیوە هاتیە، چمان مەبەست دنان بان جەرگ نان بوودن) و وە دومایٚ لە جێگەێ هات خوار و چێ ناو گەڵە.

کەفت ناو ئەو چارەواکان، هەر کامێان گرتیاد دمێ بڕیاد. وە دڵ خۆێ وت: "بێڵا زاور گشت بچوود، هایم ئەگەر وەزیفەئێک وە ئەستۆ گرت (وە عوهدە گرت) با دروس ئەنجامێ بیەد". وە ناو گەڵە گەریاد و لە گوورەکان تا گا و گامێشەێل، دۆ (دم) گشتێان لە بنچک بڕیاد. کاتی کە خاس (وە کورمانجی قەنج) دڵنیا بێ (وە کورمانجی دڵێ کەفت جێ) کە دۆ گشتێان بڕیە، هەڵگەری سەر جێگەئێک کە لە ژیوەر سەێڵ گەڵە و گاوان کردیاد. ئارام دانیشت و خۆێ دا بەند یە (مەبەست چاوەڕێ مەن) کە گاوان لە خەو ئاگا (وشیار، بیدار) بوود.

گاوان وە خۆێ وریا بێ کە حەیوانەێلێ چۆچیانەسە یەک. چاوێ کەفت یەکێان، دێ دۆێ (دمێ) بڕیاس. وە خۆێ وت:"ئێ چارەوا کەفتیەسە ناو زەۆ یەکی ترەک، گرتنەسەێ و دۆ لێ بڕینە. ئانا، ساحێوەگەێ دێ سەر ساڵ وەعدەگەێ کە ئەو هەمکە ئەڕاێ عەزاب کێشامە نیەد پێم." گاوان دووبارە نۆرست دێ یەکی ترەک ئێش بێدمە. وت:" ئانا، وە خودا دەسخوەشانەگەی (مەبەست پاداشت) یە ئێش چی." نێگاێ کەفت یەکێک تر، پاشان یەکێک تر، دیسان (لە نوو، دووبارە) یەکێک ترەک، دۆ وە هۆچ کامێان نەمەنۆد. چاوەێلێ بەسا و وت: "یە چە ڕەشەوا و تووفانە، من یا عەقل وە سەرم دەرچیە یا هێشتا (هەنوو، هێما) وە خەوم." دەس کرد کوچگێک خست وژنێ (وێژنێ، ئەژنوو، زرانی، وە کورمانجی چۆنگ) خۆێ،

وژنێ ئەێشا (ئەێشان وە مانای ژان کردن)، ئۆفێ دەر چێ و وت: "ئێتر خەو نیم." کەپەنەک (پاڵتاو، فەرەنجی، عەبا) خۆێ هیز دا و دەس وە هاوار و ناڵین کرد.

دەنگ گاوان وە دیەکە ئێش شنەفریاد. ئەوانەی کە چارەواێان دەس گاوان بێ، وە شنەفتن دەنگ گاوان و ڕییەن (گەڵە) کردنە دەو. وە گەمانێان دز داق گەڵەگە. خۆێان زۆ ڕساندن و تەواشای (تەماشا) دەور و بەر کردن، دێن گەڵە ها جێ خۆێ. ورد بۆین (دقەت کردن) بۆونن (بینن) گاوانەگە ئەڕا گازی و هاوار کردۆد. وە گاوانەگە پڕسین:

- خەێرە ئاوەختی؟ شین و واوەێلات ئەڕای چە بێ؟ کەسی کە تاڵان ئێمە نەکردیە، جەریان چەس؟

گاوان وت:

- ڕاستە، کەسی تاڵان ئێوە نەکردیە، بەڵام ماڵتان ڕمیە. بنۆرن چە گوناهی ناو دیەکەی ئێمە کریاس کە خودای مەزن (گەورا) کردیەسەمان عبرەت. بنۆڕن دۆ گشت حەیوانەێل لێان ڕشیاس.

- بڕا تۆ یەقین ئێ بەسەزووانەێلە وڵێان کردیدە بچن سەر زەۆی مەردم، ئەوانە ئێش دۆێان بڕینە تۆ ئۆشی دۆ لێان ڕشیاس.

- ئێوە ئۆشن سێسەد حەیوان کەفتنەسە زەۆ مەردم و دۆ سێسەد حەیوان بڕیاس؟

- یانی ئۆشی دۆ گشتێان بڕیاس؟

- وڵلا هەرِ یەسە، بچن ئەڕای خوەدان ناو گاران (گەڵە) تەواشا بکەن. من هەرِ چەندە چاو چەرخاندم حەیوانی کە دمێ مەنۆد نەدیم (نەییم).

هەر کەس ناو گاران چێ سەر حەیوانەگەی خۆێ. دێن یەکێان دم نەێرد. سەر لە لێان شێویا و ترسان. گشت گیرستن (گیرە کردن، گیرین) و وە یەک ترەک وتن:

- یە چە عەڵاجەۆ (عەجایب) بێ. یەقین وە دیەکەی ئێمە گونای گەوراێک کریاس و ئێمە ئێش نەفەهمیمە، وە خاتر یە ئێش خودای مەزن ماڵمان ڕماندیە. با فکر چشتێک بکەیم کە گونامان بشووڕد تا خودا ڕەحم پێمان بکەد.

گوندیەکان وەی ترس و خەوف وە ماڵەکانیان هەڵگەرین. ئەو شەو هەر کەس ناو ماڵ خۆێ هەتا خوەرهەڵدان زکر خودا کرد. هەر یەکی وە سۆکی وتیاد:

- یا خودای گەورا، ئێمە بوەخشە!

هەتا ڕۆژ هەڵدا، بێخەو مەنن و وە خودا عەفوو خواستن.

سیابەند کە لەو بانین (لە ژیوەر) گووش وە مەردم گرتۆد و تەواشایان کردیاد، نە دلێ ئەڕایان سزیا، نە ئێش دلێ فینک (هوونک) بێ. لە ناو هەستێک (ئیحساسێک) ڕەمەکی (وە ناو یەک، تێکەڵاو، قر و قاتی، وە کورمانجی تەڤ ل - هەڤ) مەنۆ. وە دومای ئەوە کە مەردم و گەڵە وە دیەکە هەڵگەرین، سیابەند لە جێ خۆێ هەڵسا و کەفت ناو رەزەکان (رەز وە مانای دار مەۆ، دار هەنگۆر) چەند بووڵ (وە کورمانجی گۆشی) هەنگور کەنی. کاسەی مسین ئێک ئێش دۆ، هەڵێ گرت و چێ ناو باخچەکان مەردم. چەن گلە مێوە چنی و هەڵگەری بان کۆ. ئەورەدا خوارتر لە ئشکەفتەگە چەم و کانیئێک بێ، وە تەنیشتێ دانێشت مێوەکانێ شوشت (شووڕی)، قول مشتی ئاو نووشا و کاسەگەێ پڕ کرد. وە دومای ئەوە، گەرد چەن گڵە هەژگ (شاخەی وشکیای، پرچی، تۆل نازک دار، وە کورمانجی هەژک یا هەژک و پەژک ئۆشن) جێ ڕاحەتێک ئەڕای خۆێ ناو ئشکەفتەگە سازی، دەر ئشکەفتەگە وە بەرد (کوچگ) بەسا و کەفت خەو.

وەک لە سەر دوشەک هەریر کەفتۆد، خۆێ درێژ کرد. یەکەم جار بێ کە نیەترسیاد سبەی مامەگەێ باد سەرێ لە خەو شێرین ئاگاێ (بیدارێ) بکەد. یەکەم جار بێ کە پشت چۆین باوک و داڵکێ خەم هۆچ چشتێک نیاشت. بەڵام بەرنامەێ ئەڕای سبەڕووژ (بەیانی، سوو) دیار نەۆ. تەنیا چشتێک کە زانستیاد با بکردیاد خسارە و ئازار دان وە مرۆڤەێل بێ. سەوەن (سۆێند، قەسەم) خواردۆد تا بتۆەند خسارە بیەد و فکر دونیا ئێش وە سەرێ نەۆ.

عدالەت

نیوەی (نیمەی) شەو سیابەند تینگ (تینی) بێ. نیوەخەو (نیمەخوەد) دەس ئەڕای کاسەی مسین خست کە هنەک (قەدرێک) ئاو بنووشد، دێ کاسەگە چووڵە. وە خەو لەقە خستۊد و ئاو کاسەگە ڕشاندۊد. هەڵسا هەژگەێلی کە خیسیاۊن لە ئشکەفتەگە برد دەێشت، وە دومایٚ کاسە مسینەگە هەڵگرت و چێ وەرەو کانیەگەی نزێک ئشکەفتە. لە سەر کانی هنەک ئاو ڕشاند سەر و چاوێ و تێر ئاو نووشا، کاسەی خوێ ئێش پڕ ئاو کرد و چەن دقە ئەورەدا نێشت. وە نیشکەوە (یەک جارە، کورمانجی ژ نیشکا ڤە) هات سەرێ کە هەڕ ئەو وەخت بچوود ناو باخچەگەی مامێ، ئەمانێ وە خۆێ گۆت (وت):" جاری بێل ڕووژ بوودن من خاس دڵ خوەم لە گوندیەکان (خەڵک دیەکە) ڕەحەت بکەم. یە کە هاوردمەسە سەر مامەگەم جاری ئەڕای بەسە. خودا گەوراس و ئارام ئارام (کورمانجی هێدی هێدی) حەێف (تۆڵە، ئێنتقام) خوەم لەلێ سێنم." لە تەنیشت (لە لای) کانیەگە ڕا بێ (ڕابۊین وە منای هەڵسان) و هەڵگەری دەر ئشکەفتەگە. پشت خۆێ دا بەرکەڵێک (بەرکەڵ یا بەرەنگە سەخرەئی کە کەڵ بانێ وسد) و کەفت دەریای فکر و خەیاڵ. کەسەر (ئاە) لە سەر کەسەر کێشا کە چۊ دومایٚ باوک و داڵکێ زنەیێ گۆرا. وە بێ-دەنگی شەوگار لە خۆێ پرسی: "ئێتر من کیم (کیمە)؟ ژیانم چشتێک غەێر درووە نەۊە. ئێسە ئازادم، بەڵام جوور گورگ و ڕۆوی (ڕتووپی) کۊسان. خوەزگە (خۆەزیا) وەک بنیام (بەنی هایم، مرۆڤ) ئازاد بکریام." وە ئی خوسک و ئازار چێ هوندر (داخڵ) ئشکەفتەگە و ڕومیا (خەو لێ کەفت).

سیابەند سوو زۊ گەرد میوە و هەنگۆری کە دیۆکە (دۊەکە، رۆژ پێشین، کورمانجی دۆە) دزۊد ناشتای خۆێ حازر کرد. هەنایٚ کە خاس خەو لە سەرێ چێ و هاتەوە سەر خۆێ (کورمانجی: بە سەر خۆە ڤەهات)، ڕا بێ و وەر خۆێ دا دیەکە. ڕەسی نزێک خۆڕمە (جێ لەوەڕ، لەوەڕگا) و چاوەڕێ دانێشت کە گاوان جارێک تر ڕییەن بخەد دەێشت. گاوان کە گەرد ڕییەن ڕەسی، سیابەند لە دۊر کەفت دومای سەرێ. هەتا بەر (پێش) نیمەڕوو چاوەڕێ مەن تا کابڕا بخەفد. گاوان کە پەروەردە بێ (هین بێ، عادت کردۊد) هەر نیمەڕوو لای گەڵە خەو بکەد، هەنایٚ وەخت

خەوێ هات دیسا (دووبارە) ڕییەن وە حاڵ خوٚێ هێشت و سەر ناد زەق. سیابەند هەناێ دڵنیا بێ کە خەو گاوان گران بێە، لە جێ خوٚێ دەرهات و لە نوو کەفت ناو حەیوانەێل. هەر چە نێر بێ گونێ و هەر چە مێ بێ گوانێ (گوهانێ) بڕی. پشت یە کە دڵنیا بێ حەیوان ساڵم ناو گەڵەگە نەمەنیە، هات بان سەر گاوان وسا. لنگ خوٚێ خست سینگ (کورمانجی نەوق) گاوان و وت:

- ماڵت بڕمد، هەڵس خوٚ مردی وە خەو!

گاوان لە خەو پەڕی و نوٚرست دێ سیابەند بان سەرێ وساس. وە سەرسڕمان وت:

- کوڕە سیابەند، لە پڕگ بردیدم ماڵت ئاوا. خەێرە؟ من خەوم گران بوٚ توٚ ئەڕا بیدارم کردی؟

سیابەند وت:

- کوڕوٚ (ئەی کوڕەگە)، بنوٚڕ گەڵەگەت یەک یەکان دێرن چن ئەو خوارە، دەنگ بوٚرەبوٚرێان تێەد. هەڵس بزان چە وە سەر حەیوانەێلت هاتیە.

گاوان سەێڵ ڕییەنەگەێ کرد، دێ ئاژەڵەکان (حەیوانەکان) گشت خەریکن هەڵپەڕن و بووڕینن (بووڕانن یا وە کورمانجی ئوٚرین وە مانای مەیین، دەنگ و ناڵەکردن گا). گاوان وتی:

- سیابەندوٚ! یانە دیوٚکە (دوٚەکە) دم وە لێان کەفتیە. یەقین ئەمڕوو جێێ خورێەد و ئەێشد (ژان کەد)، ئەڕای یە ئارامێان نیە.

سیابەند وت:

- کوڕە سەێڵ ئەو مانگاگە کە (بکە)، گوانێ نیە!

گاوان وە لێ نوٚرست، دێ وە ڕاستی ئێش گوانێ نیە. زریکەی بەرز بێ:

- وەێ، بەدبەختەو بێم! ساحێو ئێ مانگا وە قەرز سەندیەسەێ، ئێسە حەقەگەم پێم نیەد.

سیابەند وت:

- وەێ ڕق، یەکی ترەک ئێش گوانێ نیە!

گاوان سەیڵ ئەوە ئێش کرد دێ ڕاستە. لە جێ خۆێ هەڵسا و کەفت ناو گەڵە. سیابەند هەڕ وتیاد: "وەێ کاکەڕۆ یە ئێش گوانێ نیە!"

گاوان سەر لەلێ شێویاق. قووڕان و ناڵەی گاوان ڕەسی وە دیەکە. ئێ جارە ئێش هەر کەس حەیوانێ ناو گەڵە بێ، وە تەقە دەو ڕۆ کرد وەرەو جێ گەڵەگە. مەردم خۆێان ڕساندن (ڕسانن) وە گاوان و وە ترس و خەف وتن:

- خەێرە بڕا، ئێ جارە چە پێش هاتیە؟

- وڵلاماڵتان ڕمیە، بنۆرن گوناهتان چە بێە، مانگاکانتان گشت (وە کورمانجی تەڤدەک) گوانێان پاچانریاس (بڕیاس)، نێرەگاکان (گامێشەکان) ئێش گونێان قرتانریاس (قەت کریاس). نیەزانم یە چە ئەڵاجەوە (عەجایبە)، خودا ئێمە بپارێزد (حفز بکەد).

گوندیەکان چێن ناو گاران (گەڵەی گا و مانگاکان)، دێن ئەڕێ ڕاستە. دانێشتن دان سەر کەپووڵ (سەر) خۆێان.

سیابەند تەمام ئی وەختە لە جێگەی شاریای خۆێ، لە ژیوەر (لە بانین) تەواشای ئەوانە کردیاد. پشت دەقایقی هەڵسا و وە دەنگ بەرز و وە هێز بانگ ئەوانە کرد:

- هۆی مەردم سلیوا! (سلیوا نام دیەکەگەی سیابەندە)

بەڵام کەسی گووش لێ نەگرت. مەردم سەرێان خستۆن خوار و سەیڵ ئەو لا کە سیابەند وساق نیەکردیان. سیابەند چەن جار تر ئێش بانگێان کرد، تا یەکێک لە مەردم وت:

- بڕا خەێرە؟ ئەڕا باڕەباڕت (قاڕە قاڕ، دەنگ پشت دەنگ) تێەد؟ دەرد ئێمە ئەڕامان بەسە تۆ چە لە لێمان تووایدن؟

سیابەند هەڵگەراند:

- ئاخر ئێوە لە هەوت ساڵان تا هەوتاد ساڵان، ژن و مێر گشتتان ئێرەدا جەمەو (جەم) بێنە. نام خودا چە پێش هاتیە؟

پیاگە (کورمانجی زلام) وت:

- ئەو چشتی کە خودا سەر ئێمە هاوردیە بێڵا سەر کەس ناد. دۆەکە دۆ گشت ئاژەڵەکانمان قرتانریاس (بڕیاس) و ئەمڕوو گون و گوانێان پاچانریاس. ئێسە زانستی دەردمان چەس؟

- گونای کەسی نەشوورن، دۆەکە من خوەم دۆ لێان بڕیم، ئەمڕوو ئێش من گون و گوانیان پاچاندم.

- کوڕەگە سەرخوەشی؟ ئێ چشت کە وە مڵ گریدن چشت گرانێکە. یە کار کوڕ یەتیمی جوور تو نیە، خودا زاند چە ئێتفاقی کەفتیە.

- خودا زاند کەس غەێر من ئێ کار نەکردیە. گوناە کەسی نەخەن گەردەن خوەدان. هەم دۆەکە و هەم ئەمڕوو، هەنایێ گاوان بەدبەخت خەفتۆد من ئی بەڵاکان هاوردم سەر حەیوانەێلتان.

ئەو سا پیاگە دەنگ خۆێ برد بان و وت:

- تو زانی ئەگەر ئێ چشت ڕاست بوودن ئێمە کوشیمت، گووشتت پەرچە کەیم (لەت لەت کەیم) و خەیمن (خەیم) نووای سەگ.

ئێسە مەردم گشت سەێڵ گاوان کردیان. چمان وە لێ بپڕسن: "مەگەر تو گەڵە بێ ساحێو هێشتۆی و داکەفتۆی (خەفتۆی)؟" گاوان بەر (قەبڵ) یە کە مەردم دەم وا بکەن وت:

- ڕاستە، ئەو وەخت کە من زانستم چە پێش هاتیە سیابەند وەێرەدا بێ.

لە سەر ئێ قسە گشت دەوین (کورمانجی بەزیان) وەرەو سیابەند. سیابەند جوور نەچیرێک کە لە دەس تانجی بهەڵاد، گرتە هەێوا. ڕۆ کرد وە گوندیەکان (مەردم دیەکە، خەڵک گوند) و بانگ کرد:

- مەردم! دوو دقە بۆسن. ئێسە کە حەق و دەێن وە مڵ یەک ترەک دێریم، بان وە عداڵەت مامڵە گەرد یەکەو بکەیم. من داد (شکایەت) خوەم وە ئێوە ئۆشم تا دەردم بزانن. ئەگەر قسەگەم ناحەق بێ ئەو وەختە من سزا بکەن (جەزا بکەن). وەرنە ئێوە هەڵبفرن ئێش دەستان وە من نیەڕسد.

پیرەمێردێک وت:

- دادەگەی خوەد بۆش باوکەگەم، گازندە و شکایەتت وە سەر ئێمە چەس؟

سیابەند وت:

- ئیرەنگە لە گشتتان پرسم، مردن لە سەر بەخت و نامەێ حەقە یا گونەهە (گوناە،گونا، زلم، وە کورمانجی قەبحەت هاتیە)؟

گوندیەێل وە هرس پێ خەنین و یەکێک لە لایئێک وت:

- لاوۆ (واتە کوڕەگە، کوڕۆ) مردن چۆ گونەهە، مەرگ حەقە. چە ئەڵقەییێک (ئەلقە وە مانای رەبت و رابتە) نێوان (وە مانای بەین دوو چشت) مردن و ئێ زاڵمتی (زاڵم بۆین، زوڵم کردن) تۆ هەس؟ نەخوایێ شێت بێدە؟

- پەس مردن داڵک و باوک من گونا نەۆ، ڕۆژێان ڕەسی و چێن ڕەحمەت خودا. هەزار کەس جوور من ناو ئێ دونیا سێوی (واتە یەتیم، بێ باوک و داڵک) بوون و کەفن ژێر دەس مام و مامەژن یا خود کەسێک تر. بەڵام مامەگەی من ساڵ دووانزدە مانگ لە لێم کار کێشیاد. مامەژنەگەم من تینگ، برسی، ڕۆت و نەشوشتی هێشتیاد. لە بێساحێوی کەچەڵ (کورمانجی گوری) بێمە. مەردم سەرێان گەر بوود، من گەربۆینەگەم ڕسد وە پشتم. وەهار بوواد یا هاوین یا پاییز و زمسان، ئەوانە وە هەر وێانگ (بوونگ، بەهانە) من لە ماڵ دەر کردیان. من ناو کۆچە و کۆڵان وەر دیڤارەێل (دیوارەێل) خەفتیام. ئێوە ناوڕاس کەڵ و کۆچە هاتیان و چووان، بەڵام یەک نەفەرتان ئێش دڵێ ئەڕام نەسزیا. نە یەکیدان من برد ماڵ و نان و ئاو دا پێم، نە یەکیدان چێ لای مامەگەم زامنم بوود (زمانەت بکەد ئەڕام). کەس ناو ئێوە وە مامەگەم نەوت: "هەێ ئاگر بکەفد ماڵت، ئێ مناڵ فەقیرە گونایێ چەس کە ئیقەرە ئازیەتێ کەیدن؟" ئێسە کە شەفەقەت و مەرحەمەت لای ئێوە مەردم بێرەحم و قەێرنەزان (کورمانجی قەدرنەزان) نەمەنیە، من ئێش تا گیانم وە جەسەم بوودن بان کورەی زەمین خەێن (غەیر) خراوی چشتی نیەکەم. خوەدان نەخەن زەحمەت، گشتتان ئێش برشیەن سەرم نیەتۆەنن دەسوەسەرم بکەن.

گوندیەکان گشت (کورمانجی گشتکان) سەێڵ یەک ترەک کردن. ڕیشچەرمی-ئێک (ڕیشسپی) کە مەردم حورمەت قسەێ داشتن وت:

- ولێ بکەن بچوود. ئێ کوڕە حەق دێرد، هەر کەس وە ئێمە وە شۆن یە بوواد (لە جێ یە بوواد) هەڕ وەک یە (جوور یە) بکردیاد.

سیابەند وت:

- هەڕ یە کە ئێوە حەق دان پێم، من ئێش حەق حەیوانەێل ئێوە بیەم. ئێوە خوەدان زانن باوک من ملکی داشت کە دومای مردنێ کەفت دەس مامەگەم. بچن ئاژەڵەکانتان بووەرن سەر دەر ماڵەگەێ و هەر چە هن باوکم بێ وە بەردیل (وە جێ) حەیوانەێل خوەدان بسێنن.

مەردم کە ئێ قسە شنەفتن، گەڵە خستن رێ و هەڵگەرین دیەکە. تەمام گوند رێککەفتن کە بچن ماڵ و ملک باوک سیابەند وە بەردیل (وە عەوەز) حەیوانەێلێان لە مام سیابەند بسێنن و ناو خوێان بەش بکەن.

مام سیابەند کەفتۆد نامەێ گران. ئێتر هۆچ ئەڕاێ نەمەنۆ. خوێ و ژنەگەێ دانێشتن وە حاڵ خوێان بگیرن. سیابەند بۆ ئاگر و کەفتۆد ژیان ئەوانە. یەکەم گا سوورەگە داق سەر بڕین و خانەێان خراو کردۆد، ئێسە ئێش ئێ بەڵای عەجایب هاوردۆد سەرێان. وە بێر مامەگە هاتیاد کە سیابەند وتۆد: "ئیرەنگە دۆنی چە تێەرم سەرت. بەرجد (حەتمەن) باوەرتە کە من تۆڵەی (ئێنتقام) خوەم وە ئێوە نیەسێنم."

ئێتر مام و مامەژن چاوەڕێ بۆن کە سیابەند ئێجار چە سەرێان بارد. سەر خاتر ئێ ترس و دڵەڕاوەکی سەرێان گرتۆن ئەژنوو (زرانی) و حەیران مەنۆن چۆ خوێان خەلاس بکەن.

ئێنتقام

سیابەند شەوەکیان کە لە خەو هەڵسا، دڵێ چێ ئەڕای نان گەرم و تازەی بان کوڤانی. بڕیار دا بچوود ناو دیەکە، وەختی ژنەێل دیەکە نان خەن تەنوۆر هێرش بەد سەرێان و لە لێان بدزد. تا پاش نێمەڕوو ناو باخەکان مەردم گەریاد. هەر جێ کە دەسێ ڕەسیاد مێوەکان لە بن کەنیاد و وە لنگ خۆی تڵانیاد. وە دوما چاوەڕێ سەر ڕێ ژنەێل دانێشت. سوقان قاچ وشترێک ئێش پەێدا کردۆد، هەڕ وە دەس چەرخاندیادێ.

بەر ئێواران، ژنێک وە گەرد دۆەتەڵەگەێ (دۆەت بۆچکڵەگەێ) هاتن سەر تەندۆرەگە (تەنۆرەگە). تەشتێک وە دەس ژنەگە بێ، دووڵ (سەتڵ) ئاو و تیان بۆچگێک ئێش کە ناوێ هێڵکە (خای مامر) و چکڵەئێک (کەمێک) کونجد بێ وە دەس دۆەتەگە بێ. ژنەگە ئاگر دا تەندۆر (تەنۆر) و هەویر (خەمیر، خەۆر) خوێ کە گرتک کردۆد (کورمانجی گرک، گوڵڵەی هەویر ئەڕای نان درس کردن) یەک یەکان واز کرد (کورمانجی ڤەکرد، مەبەست پانێان کرد)، هێڵکە و کونجد بانێان مالی و خستێان ناو تەنۆر. پشت یە کە هەویر ژنەگە تەواو بێ، تەشتەگەێ وە ئاوی کە هاوردۆد شوشت و دەر تەنۆرەگە وە گەردێ بەسا. جارجار تەشتەگە هەڵگرتیاد، ئاگر تەنۆرەگە خاس کردیاد و دووبارە تەشتەگە نیاد بان دەر تەندۆر.

پشت دەمێک، ژنەگە تەشتێ نا لا و بانێ پەرچەئێک پان کرد. نانەکانێ کە وە حوکم ئاگر برژای (برژاوە، برشتە) بۆن یەک وە یەک درهاورد و وە دەست خۆێ پاکێان کرد و هەڵێانخست بان پەرچەگە. بێهن (بووی) نان گەرم وە دەر و دەور بڵاو بێ. سیابەند بەڕامبەر ئێ بێهن خوەش سەبر و تاقەێ چی، لە جێ دەرکەفت و تا ئەورەییێک کە هێز داشت وە قیراندن دەوی وەر ژنەگە و دۆەتەڵەگەێ. ژنەگە هێما نەزانستۆد چە بۆ کە دۆتەگە کرد هاوار و هەڵات. ژنەگە بەڵام وە ترس سارد و سڕ بۆ و قادمێ حەرەکەت نیەکردیاد. سیابەند کە ڕەسی، گەرد سوقانەگەی وشتر دا کەمەر ژنەگە و ئەوە ئێش لە ژان و لە خەوف گیانێ هەێوا گرت (هەڵات).

سیابەند سەێڵ دەور و وەرێ کرد، تەشتەگەی نانەکان هەڵگرت و هەڵات. هەنای هەڵاتیاد جارجار لەتێک نان بڕیاد و تامازرۆ (وە تامازرۆیەتی) خواردیاد.

وەختی وە کانیگەی نزێک ئشکەفتێ ڕەسی، تەشت نان ناد لا و جوور پەز (کاور) سەر خۆێ درێژ کرد و ئاو ڤەخوارد (نووشا). وەی فرە ئاو ڤەخواردن (نووشان) پەمیا (پەمیان وە مانای با کردن، کورمانجی نەپخین یا وەرمین).

سیابەند وە پشت درێژ کێشا و لە کارەکان خۆێ خەنەێ گرت. دۆنیاد کە مەردم ئێتر حەساوێ کەن و لە لێ ترسن. وەی باوەر کەیفێ هات. هەناسەێ هاتۆد جێ، هەڵسا و رێ کرد وەرەو ئشکەفتەگەێ.

دومای نان خواردن، سیابەند تێر ئەڕای خۆێ خەفت و سبەی (سوو) زۆ هەڵسا. لە چیا هات ژێر و چێ وەرەو گوند (دیەکە). وە دزیکا (وە دزینی) ناو گوند خر خواردیاد. مەردم چمان گشت خەو بۆن. کەفت ناو هێلانەی چەند ماڵ و کەلەشێر (کەلەباب، کورمانجی دیک هاتیە کە وە ئەسڵ خۆێ عەرەبیە)، مرێشک (مامر)، سۆنە و بوق (بووقەڵەموون، ئەلیشیش،کورمانجی ئەلۆک) ئەوان گشت کوشت. مرێشکەێلی کە کڕ کەفتۆن (کورمانجی کورک کەفتن) لە سەر هێڵکەکانێان ڕا کرد و سەرێان لە لەشێان هەڵقەتاند، هێڵکەکانێان ئێش ژێر پاێ کوتاند. دومای یە کە دڵ خۆێ ڕاحەت کرد، کەلەشێر سەربڕیایئێک دا ژێر شانێ و لە دیەکە دەر کەفت. وە تەقە دەو خۆێ ڕساند وە مەکۆیەگەی (شارگە، ئشکەفت ئاشاریای) ناو کۆ. ئێتر ئێنتقام و حەیف خۆێ وە دڵخوەشی لە مەردم سەندیاد. یە بۆ واتە (مانا، مەعنا) و مەبەست ژیانێ.

سیابەند خۆێ لە گشت ئاشاریاد. لە ناو مەکۆیەگەێ گشت چیا و زۆزان (کۆسان) بەر چاو گرتیاد و زانستیاد کی چوواد و کی هاتیاد. ڕاحەت ئەڕای گوندیەکان نەهێشتۆد، هەر ڕۆژ خراویئێک وە سەرێان هاوردیاد. ڕووژێک دارەکانێان سزانیاد (سووتانیاد)، ڕووژێک چوواد بستانێان (بێستانێان) کاڵەک و شامی (شووتی) و گەرمەکێان وە چوو شکاندیاد، ڕووژێک ئێش حەیوانەێلێان دزیاد. گوندیەکان ئێتر ئێدارەی ئەو دووخە نیەکردیان. دەور یەک جەم بێن تا مەشورەت بکەن. مینەی چارەئێک گەریان کە بەڵای سیابەند لە خۆێان دۆر بخەن. ئاخرسەر وەی نەتیجە ڕەسین: " هەر کەس سیابەند دەس وە سەر بکەد ئێمە خەڵات پێ دەیم. زێر (زەر) و پارە (پۆڵ) و ماڵ و مڵک پێ بەخشیم."

ئەمانێ کی ویرسیاد (ویرسن وە مانای جۆرەت کردن، ڕاو بردن، کورمانجی وێرین) تەنیا بچوود مینەی سیابەند؟ تەنانەت نیەزانستیان ها لە کق، لە شۆنێک پەیدا بوواد و دەس وە جێ خۆێ ئاشاریاد. سوقان وشترەگە ئێش وە دەسێ بێ، ئێتر ئەڕای خۆێ پاڵەوانێک بۆ کە کەس نیەویرستیاد بچوود سەرێ. چەند نەفەر ئێش کە پێکەوە ئەڕای گرتن سیابەند چۆن، سیابەند وە سوقان وشتر داق لێان. ئەوانە ئێش نووای هێرش سیابەند لە ترس گیانێان هەڵاتۆن و لە شەڕڤانی (شەڕ کردن) سیابەند جۆرەتێان بڕیاو. ئێتر ناو و دەنگ سیابەند بڵاو بۆ و گشت حەساو کار خۆێان وە دەسێ کردیان. مەردم زانستیان کە دەسێان پێ نیەڕسد و دی کەسی ئەڕای گرتنێ کڵ نیەکردیان (نیەناردیان). تەنیا هێوایان یە بێ کە ڕووژێک ناغافڵ گیرێ بارن و ئێنتقامێان لە لێ بسێنن.

ڕەفیق

سیابەند وە هەر چشت بێشتر حەز لە شەوەێل ڕەش و ساعەتەێل ئەوەڵ سوو (بەیانی، شەوەکی، سبەی) کردیاد. ئەو وەختەێل هن (هێن) سیابەند بۆن. سیابەند مێر شەوەێل و شاە شەفەق بێ. جوور هەڵۆ لە بان بەرەو خوار فریاد و هرس دڵ خۆێ وە خراوی و ئازار چووڵ کردیاد. جوور مێردەزمە (شەوە، بەختەک، کابووس) کەفتیاد سەر دڵ گوند سلیڤا (نام دیەکەی سیابەند).

وەو وەختە سیابەند هەڤالێک (ڕەفیقێک) داشتیاد کە لە مناڵی گەرد یەک وە مەکتەب خواندیان. ئەو کوڕە ئەڕای خۆێ لە گوند سلیڤا دۆەتێک خواستدۆد. نە وە یەک دڵ، کە وە هەفت دڵ دڵێ کەفتۆد دۆەتەگە. باوک و داڵک دۆەتەگە ئێش وە قەڵەن (قەڵەند، شیربایی، شیربها) فرەیی ڕازی کردۆد تا گوستێلەی دەزگێرانی (دەزورانی) بکەن کڵکێان. تا داوەت (سۆر) زەماوەند ئەوانە دوو سێ رۆژ بێشتر نەمەنۆ و ئەو کوڕە وە مەبەست وەسیلە سەندن و کارەێل داوەت (سۆر) گورج (ئامادە) کردن بەردەوام ناو ماڵ خەزورەێ وە هات و چۆ بێ.

وەی وەختە ڕیشچەرمیێک پشت خۆێ داو سیوەر (سیبەر، سایە) دیوارێک، بێر ئەوە کردیاد کە چۆ تۆەنن خۆێان لە کارەکان سیابەند خەلاس بکەن و کوڕەگە دەس وە سەر بکەن. دێ کە ئەو کوڕە ڕەفیق و هەڤال سیابەند لە نوواێ ڕێ کرد و چێ ناو ماڵ خەزورەێ. فکرێک هات ناو سەر پیرەمێرد و دەس وە جێ بانگ چەند نەفەر وە مەردم دیەکەگە کرد کە ناو ژوور (ئوتاخ، کورمانجی ئۆدە) گوند ئەڕای مەشوەرەت جەمۆ بێن. باقی مەردم و خەڵک گوند هاوسایە ئێش بانگ کران و پشتێ شاندن (ناردن، هەناردن، کل کردن) شۆن هەڤال بڕادەرەگەی سیابەند.

ئاخرێ حەسەن هات ناو ژوور و سڵاو دا گشت. وە ئەدەب و فەقیری دانێشت سۆچێک و گووش گرت بزاند چە لەلێ تووان (خوازن). پیرەمێرد دۆکەلێک لە جگارەی (سیگار، جگەرە، کورمانجی جخار) پێچای خۆێ کێشاند، دومای یە کە چەن جار کۆخی (کۆخین وە مانای قوتە کردن، کۆخە کردن، کورمانجی کوخیان) وت:

- کوڕەگە، ئەتۆ و سیابەند بڕا و دووس یەک ترەکن. ئێ ڕەفیق و بڕای تۆ چشتێک نەمەنیە وە سەر ئێمە ناوردۆد. داخۆم ئێ جوورە بوودن؟

- خۆ ئاوەختی من چە بکەم؟ ئێ مورافە ناو ئێوەس. ڕاستە، ئێمە لە منالی برا و دووس بێمن، ئەمانێ لە زۆ (وەختێک درێژ) یەک ترەک نەیمنە. واتە ئێمە هۆچ پەیوەندی گەرد یەک نەێریم. ئێوە قەوم و کێش و هاوگوندی یەکن، گونای من چەس؟

پێرەگە وت:

- بنۆر، بێڵ ئێ خالووی پێرت چەن قسە ئەراێت بکەد. وە نام خودا، ئەگەر تۆ دەسماڵ سیابەند نەخەید ملێ و دەس بەسریای ناریدێ تەسلیم ئێمە بکەرێ، دەزۆرانیەگەت لە دیەکەی ئێمە تەمامە، ئێمە دی خوەشەوێستەگەت (دۆت دڵخوازەگەت) بییەیم شوانێک یا گاوانێک وە دیەکەگەی خوەمان. دی خوەد زانی. چارە ئەراێ ئێمە نەمەنیە. تەنیا تۆ تۆەنیدن نزێک ئەوە بوویدن، بگریدنێ و باریدنێ لای ئێمە، وەکی تۆ کەسی تر نیە.

چاوەێل ئەو کوڕە چێن قوت سەرێ، ڕەنگێ سوور بێ. دەم وا کرد و وت:

- ئەڕای خاتر خودا، یە چە قسەئێکە؟ ئێوە ئەڕا داوای ئێ چشت دەرووەی عادەت (غەیر عادی، غەیر مەنتقی) وە من کەن؟ ئێوە خۆ نەفەرتان فرەس، ئەگەر ئێوە گەرد یەک دەرەقەت سیابەند نان (دەرەقەت کەسی هاتن واتە بتۆەنن نوواێ بۆسن) من چە تۆەنم بکەم؟

- کوڕەگەم، داخۆم ئێرە عادەت مەنیە؟ لە دەس برا دووسەگەت ئێمە وە ئەمان خودایمن، دەس ئێش وە سەرمان هەڵنیەگرد. تا دەس وە سەرێ نەکەیم ڕاحەتی ئەڕامان نیە. ئەگەر وە حیلە نەود ئەوە وە هیچ جوورێک نیەکەفد دەس ئێمە. وتم کە خوەد زانی، ئەگەر شەرەتەگەی ئێمە بارید جێ، دەزۆرانەگەت دەیم دەست. ئەگەر نە کە بچوو ئەڕای خوەد فکر کەنێشکی ترەک بکە.

چاوەێل حەسەن تەر بێن، کەڵا گری (خەمگین و نزێک وە گرین) بێ و وت:

- ئابرا چۆ نەحەقی وە من کەن؟ من زۆ وەختە کارێک وە کار سیابەند نەێرم، ئەڕا تووان دوژمنی پێ بکەم؟ ئەگەر ئێوە نیەتۆەنن کارێک وە سەرێ بارن، وە من چە سازریاس؟

- لاوۆ (واتە کوڕەگە)، قسە درێژ مەکە. گوندیەکان گشت ئێرەدا حازرن، یە قسەی ئاخرمە: یا سیابەند تێەریدن تەسلیم ئێمە کەیدن، یا ئێتر پات بنەیدن ناو گوند ئێمە

کوشرییەیدن. هەڵس وە گوند ئێمە بچوو دەر. تا سیابەند ناوردیدە لنگت نەکەفد ئێرە.

کابرا سەیڵ کرد دێ کە گوندیەکان گشت رێککەفتنە. جوور کەسی کە ناو دوو چەم (کانی) تینی (تینگ) بمێند دڵێ کوڵیا. دی نیەزانست چە بکەد. شێت و دیوانەی دەزگێرانەگەێ بۆ و وە بەدبەختی خواستۆدێ و قەڵەنەگەێ جەم کردۆد، ئەو وەخت دروس نزێک داوەتێان ئێ قسە پێش هاتۆد. ڕا بێ و لە گوند کەفت دەر، دەسماڵەگەێ لە گیڤانێ هاورد دەر و وەک باران فرمێسک لە چاوێ باراند. وەک پەپووکان چوواد و لە دیەکەگە دۆر کەفتیاد.

سەرێ وە خوار، وە پەریشانی لە دەروەنێک (دەرەئێک) دەرباس بوواد (گوزەشتیاد، ڕەت بوواد). سیابەند وە بانین ئەو دەروەن (کورمانجی نەواڵ) بان سانێک (کوچگێک) دانێشتۆد، دێ کە بڕادەرەگەێ دێرد وەو لا تێەد، بانگ لێ کرد:

- حەسەنۆ!

حەسەن وە جێ خۆێ سڕ بێ. وەگەری لە جێێک کە دەنگ لە لێ هاتیاد نۆرست. دێ سیابەند ئەو بانینە، تک داسە تاشێک (تیەت، تەختە کوچگ) و دەنگێ کەد. سیابەند دیسان (دووبارە) وت:

- حەسی (سووکەناو حەسەن) باو ئێرە گەرد یەک قسە بکەیم. کوڕە زانی چەنی بێرت کردۆم! کەرەم خودا ئەڕام کلت کرد.

حەسەن ناچار گل دا (دەور دا) و خۆێ ڕسان سیابەند. هەڕ یە کە ڕەسی، سیابەند سەیڵ کرد دێ چاوەێلێ گشت سوورن. وە هرس و گرژی وت:

- بڕاگەم چە وە سەرت هاتیە؟ کی ئازارت کردیە؟ من وەی دونیا سەلامەت بووم تۆ وە حاڵ خراو بووی؟ خودا من کوشتیە کە تۆ ئا لێوا (ئێ جوورە) دێری گیری؟ یەقین ئەنگەمەی (ئەنگەمە وە مانای ئەزیەت و ئازار) گەورائێک وە سەرت هاوردنە. زۆ بکە بۆش چە وە سەرت هاوردنە تا خودایان در ئارم.

حەسەن مشتێ خست خوار، ڕۆێ ئەو لا کرد و وت:

- بێڵەێ، چشتێک نیە سیابەند.

سیابەند چەن جار تر ئێش پڕسی، بەڵام حەسەن نەوت گوندیەکان چە شەرتێ نووایێ هێشتنە. سیابەند گرژی هەڵات و وت:

- خودام وەو خوداس یا تۆ پێم ئۆشی چەتە یا من هەر دووگمان کوشم. بکەف قسە بزانم چە وە سەر بڕا نازارەگەم هاتیە؟ مەگەر سیابەند مردیە مەردم نەحەقی پێت بکەن.

حەسەن دێ سیابەند دەس وە لێ بەر نیەد. ناچار وت:

- بڕاگەم، ڕۆی من نووات ڕەش بوودن، چە تووای بۆشم؟ مەردم دیەکەگەت گشتێان ڕێک کەفتنە ئۆشن:" هەتا تۆ سیابەند نەگریدن و دەس بەسریای ناریدنێ لای ئێمە، دەزۆرانەگەت نییەیم دەست و ئەگەر ئێش جارێک ترەک پات بکەفد دیەکەی ئێمە کوشیمت." یە حاڵ و مەسەڵەی من بێ. من ئێش ئێسە کەفتمەسە ڕێ بەرەو ماڵ.

سیابەند کەفت ناو فکر، قەدرێک ناو پێلەێل (شەپۆلەێل) فکر و خەیاڵ مەن، دوماێ سەرێ بەرز کرد و ناو ڕۆی بڕادەرەگەێ نۆرست. دەس خۆێ دا پشت حەسەن و وت:

-خەم مەخۆە، من لای خوەم وتیام مەردم سلیڤا (نام گوندەگەی سیابەند) مەگەر تەرمگەم (تەرم وە مانای مردی، لەش مردار، مەیت) بکەفد دەسێان، نزانستۆم کە ساڵم و بێمەزەرات کەفم دەسێان.

هەڵسا دەسماڵەگەێ خۆێ خست گەردەنێ، سەر دەسماڵەگە دا دەس هەڤاڵ-گەێ (رەفیق‌گەێ) و وت:

- دە ڕا بە (لە جێ هەڵس)، دەسەکانم بوەس. بێڵا دەس تۆ و دەزۆرانەگەت وە خاتر من وە یەک جودا نەون. ئەڕای من دونیا هەرگێز خانە نەڤە. ئەگەر ئێسە بمرم یا سەد ساڵ تر هەڕ ئەڕام فەرق نیەکەد. کەمەگەێ بێڵ مردنم وە کار چشتێک باد.

دووسەگەێ حەسەن گیرست و وت:

- سیابەند ڕەحمت باد وە من، ئەزیەتم مەکە. بێڵا من و دەزۆرانەگەم هەر دووگمان قوربانت بوویم. من چۆ تۆ بخەم ژێر دەس ئەوان؟ ئاو نیەن دەست و تێنی کوشنت. من چۆ ئێ بەڵا بارم سەرت و ماڵ خوەم بسزنم؟ ئێ کار نیوودن وە من داوا مەکە.

- ئەگەر تۆ دەس وە جێ ئێ کاری کە وتم نەکەید، وە خودا وەی سوقان وشتر دەم ناو سەرت تا مەژگت بەشبەش (لەت لەت) لە گووشت دراد. لە دوماێ خوەم ئێش

کوشم. خوەش بوواد ئەگەر ناتۆی تووشم، بەخت من ئێش یە سە. ڕا بە (هەڵس) سۆێند خودا بەتاڵ (باتڵ) نیوودن.

- سیابەند عەقل ها ناو سەرت؟ دێرم ئۆشم ئەوانە وە خۆنت تینین (تینگن)، گیرت بارن کوشنت. تۆ ئێسە چە تووایدن لە لێم، ئێ ستەم پێم مەکە.

- نەوتم هەڵس ڕا بە؟ تۆ زانی من سیابەندم، شێتم. ئێتر قسە بکەید من هەم تۆ هەم خوەم کوشم. دە ڕا بە بچیم.

حەسەن سەر دەسماڵەگەی سیابەند گرت دەس، دە دەسماڵەگەی خۆێ ئێش دەس سیابەند بەسا و گەرد یەک کەفتن ڕێ. لە چیا دا کەفتن (هاتن خوار) و هاتن ناو گوند. هەر کەس دۆنیاد سیابەند گریاس جوور قانتر (قاتر، کەر، ئوڵاخ) وە تەقە دەو بانگ گشت کردیاد:' 'دە بان سەێڵ بکەن سیابەند دەسێ بەسریاس، کەفتیەسە دەسمان!"

حەسەن دومای ئەوە کە سیابەند ڕادەس گوندیەکان کرد، وە چاوەێل پڕ فرمێسک گوندەگە وە جێ هێشت و چی. تاقەت نیاشت (نەیاشت) بۆسد بۆوند (بیند) چە وە سەر سیابەند تێەرن.

گوندیەکان سیابەند سیابەند خستن ناو خۆێان و هەر کەس وە لایەنێک هێرش برد سەرێ. تا خواردیاد دان لێ. ڕیش سپیکان گوند هاتن سیابەند لە دەس مەردم درهاوردن. گەرد یەک شەور و بەێن (مشۆرەت، ڕاوێژ) کردن، وتن:" یە ئێمە چۆ با بکوشیمێ؟" ناو خۆێان باس کردن، برێگ وتن:"ئەگەر دەس وە جێ بکوشیمێ ئەوە ڕاحەت خەلاس بوود و ئێمە ئێش دڵمان هنک (هوونک، فینک، ئێرە مەبەست ڕاحەت) نیوود. ئێمەی مەردم گوند با حەیف و ئێنتقاممان لێ بسێنیم. سیابەند با وە دەرد گران و ئارام ئارام بمرد!" ئاخر سەر ڕێککەفتن کە چاڵ گەورائێک ناو گوند هەڵبکەنن (ئەڵبکەنن) و سیابەند بخەن ناوێ.

چاڵەگە هەڵکەنین (ئەڵکەنین) و سیابەند تا نزێک مڵ خستن ناوێ. سەپگ (پەین، سڕ و پەین) ڕشاندن بان سەرێ و خەبەر دان:"هەر کەس وەێرەدا باد و بچوود با تف بخەد ئێ زووڵەزا (زووڵ)، با کەس ڕەحم پێ نەکەد. ئەقورە ئێرەدا مێند تا وەی حاڵەت بمرد."

کەم کەم سەپگ ناو چاڵەگە گەرمەو (گەرم) بێ، لاش بڕیندار (زامدار، پڕ لە زام و بڕین) سیابەند سزاندیاد. وەو ئەسیری حەیفێ هاتیاد کە ئەڕا سوقان وشترەگەێ گەرد خۆێ ناوردۆد:"ئەگەر وەختی کە گوندیەکان هێرش هارودن سەرم سوقان وشترەگە دەسم بوواد گشتێان بکوشتیام، بەڵام بێ عەقلی کردم و چەک خوەم لە خوەم دۆر خستم. دەس چووڵ و دەسبەسریای دەس وە سەر کریام". ناو چاڵەگە دەمێک وە هووش چی، بەڵام زۆ هات سەر هووش خۆێ. هەر کەس هاتیاد و چوواد تف لێ کردیاد، پەین خستیان سەرێ و دیان لێ و وەی ئێشکەنجە کەیفێان هاتیاد. سیابەند ناو زنەیێ ستەم و ئازیەت فرە دۆد، بەڵام ئێ جارە لە هەمیشە خراوتر بێ.

وەی ڕەوش و شێوە ئێوارە بێ. کات (وەخت) هەڵگەرین وە ماڵ هاتۆد. گشت زەحمەتکێشەێل و ڕیەنەێل پەز و گا هەڵگەریان دیەکە. مام سیابەند ئێش گەڵ-گەریاد ماڵ. هەنایێ هات و نۆڕست حاڵەگەی سیابەبد چۆنە، سەرێ سڕمەن (سەر سڕ مەنین وە مانای تاجب کردن). بێ عەمد (کورمانجی بێهەمد) دڵێ سزیا و ئەو چشتەێلی کە سیابەند هاوردۆد سەرێ چمان لە بێرێ چی. بەر لە ئێسە فکر کردیاد چۆ تۆڵەی (ئێنتقام) خۆێ وە سیابەند بسێند، بەڵام ئێسە تەنیا دڵێ ئەڕایێ کوڵیا. سیابەند نۆرست دێ مامەگەێ وە ترس و دڵسۆزی دێرد سەێڵێ کەد، هەسر (ئرمێسک، فرمێسک) چاوەێل بارێند و وە دزیەو (ژێر وە ژێر، کورمانجی وە دزیکا) هەسرەکان وە پشت دەس پاک کەد. سیابەند ناو دڵ خۆێ وت:"خودا، نەخوایێ ئێ پەند (قسەی) پێشێنان (پێشنان) کە وتنە 'خۆن ئاو نیوود' ئەڕای ئێ ئابڕا وتریاس."

مامەگەی سیابەند خۆێ جگەێ (کەمێ) نزێکتر کرد و هات نووای سیابەند ئەژنووکانێ (زانووکانێ) نا بان زەۆ. سیابەند وە دەنگی کە لای کەسی تر نەشنەفرێەد (نەشنەورێەد) بانگ تاتگ (مام) خۆێ کرد و پێ وت:

- مامە، گیرە فایدە نەێرد. ئەگەر تۆ جەرگت (کورمانجی کەزەب) ئەڕام سزێەد، نیمە شەو تەڤەر خوەد هەڵگر و باو ئێرە، بەس دوو کەرەت (جار) تەڤەر بیە نزێک پای ڕاسەگەم، بەس پای ڕاسەگەم خەلاس بوودن بەسە. داخۆم وە گیرە بوودن؟

مامەگەێ یەک جارە هەڵسا، تف ناو چاو سیابەند کرد و هەڵگەری لای مەردم، وت:

- ئێوە ئێش ئەشنەون چە قسەێلی لای من کرد؟ ئێ چشتەێل وە سەگ بۆشی مۆێ ڕشێەد.

جارێک ترەک چەرخی، تف کرد نۆر سیابەند و لە ناو گوندیەکان ڕێ کرد چێ سەر ماڵ خۆێ.

سیابەند وەی حاڵ مەن تا شەو تاریک بێ. لەپڕ (ناگەهان) دێ مامەگەێ تەڤر وە دەس لاێ وساس. سیابەند وە خۆێ وت:" خودای بان سەر، یە هاتیەسە ئێرە تۆڵەێ خۆێ بسێند یا تواود خەلاسم بکەد؟"

مامەگەێ هات نزێک چەن تەڤر وەر دەس ڕاسێ خست، خاک (کورمانجی ئاخ) وەر دەسێ دا لا، دەس سیابەند دەرهاورد. سیابەند وت:

- مامە بەسە، بێڵا کەس نەویند (نەبیند). تۆ زۆ هەڵگەرە ماڵ، ئێسە من زانم و ئێ مەردم.

دومای ئێ قسەێل، مامەگەێ بێ یە کە چشتێک بۆشد هەسر (ئرمێسک، فرمێسک) لە چاوێ باراند و هەڵگەری ماڵ خۆێ. سیابەند ناو چاڵەگە پەلکوتا (پەلکوتان وە مانای دەس و پا کوتان، تەقەلا کردن) و ئاخر لێ دەرکەفت. لە دیەکە هات دەر و مێنەی چەکەگەێ، سوقان وشتر، گەری. سوقانە وشترەگەێ دی، وە حەسرەت مەزن (گەورا) دەس خست هەڵێ گرت و چێ وەرەو ماڵ ئەو ڕیش سپیگە کە ئێ تەتەبوو (فەن، کورمانجی تەڤدیر) وە سەرێ هاوردۆد. هەنای ڕەسی بەر دەر ماڵەگەێ، وە سوقان وشترەگە وە هێز کوتا بان دەر، وەک کە تووپ بتەقد. وە دەنگ بەرز وت:

- من سیابەندم، هاتمەسە ڕووحەگەت بسێنم. تووام بزانم ئێ جارە کوورە هەێوای (هەێواپین واتە هەڵاتن، دەر چۆێن). تا کە گیانت نەسێنم هۆچ کوورەی نمەچم (نیەچم). ئەمشەو خەلاسی لە دەسم نەێریدن!

ڕیش چەرمی (ڕیش سپی) چفتەک (پشتەک) دەرەگەێ بەسا و لە دەروەچ (پەنجرەی بۆچگ) بانگ مەردم کرد، کردێ هاوار و قیژە:

- گوندینۆ (ئەی گوندیەکان)! جیرانۆ (ئەی هاوسایەکان)! سیابەند فڵنگە کردیە (واتە وە دزیەو هەێواییە، هەڵاتیە) و هاتیەسە بەر دەر من. هەر کەس پشتەک دەرێ موحکەم بکەد و چەد خۆێ بگرد دەس، ئاگاتان وە خوەدان بوود.

گوندیەکان گشت دەرماڵەکانیان بەسان و هەر چە کەفت دەسیان وەک چەک هەڵگرتن و گورج پشت دەرەکان وسان. چمانی لەشگەر گەورائێک هەڵمەت (هێرش) هاوردۆد سەریان. سیابەند زانست کە نیەتۆەند خۆێ برسند ڕیش چەرمی-گە، هەڵگەری ناو مەێدان گوند. دێ کەس ئەورەدا نیە. گەرد خۆێ وت:" من خەڵەتیام (خەڵەتی کردم، هەڵە کردم)، ئەوانە خەبەردار خوەم کردم. ئێسە خودای من و ئەوانە مەزنە (گەوراس). ئەگەر عومرم وەی دونیا بوودن زانم ئێکە (ئی جار) چە بکەم و چە وە سەریان بارم".

هەنای سیابەند ماڵ وە ماڵ داشتیاد وە ناو گوند ڕێ کردیاد، دێ ناو هەسارێک کوانێ (ئوجاخ) داگیرسیاگە (واز کریاس) و هێشتا ئێش ڕووشنە. قەدرێک قەرسەقوڵ (کورمانجی قرش و قال) خست ناوێ و پف لێ کرد تا ئاگرەگە گڕ گرت. پشتێ چووی دار قەڵەتێنێک (پتپیەن، گەزارەدار، کورمانجی قالند) هەڵگرت و سەرێ کرد ناو کوانێ. دومای یە کە چووگە خاس بڵووزە کرد (گوڕەو بێ)، سیابەند گرتێ دەس و کەفت ناو کۆڵانەێل، ئاگر خست هەر خانەی کە ناو ڕێێ بێ. دەێنەقەی (ئازووخە، ئازووقە) زمسان (کورمانجی زڤستان) مەردم، تفاق (وەسیلەکان)، ئاخوڵ (ئاخوڕ) و تەوێلەێان دیا بەر ئاگر. کەم کەم لە گوند کەفت دەر. هات سەر کانیێک وسا، خۆێ ڕوت کرد و ئاو ڕشاند سەر و لاش خۆێ. کراسەێل شڕ و پڕ لە زیخ خۆێ ناو ئاو کانیەگە شوشت، جەڕپێچ کرد (سفت هەڵ-جەڕاند، چڵاند، گووشاند) و دووبارە کردێان وەرێ. لەمێ (زگێ، سگێ) پێچیاد یەک. پڕ مشتێ ئاو ڤەخوارد (نووشا) و بان بەردێک درێژ کێشا. ئەورە دا قەدرێک هەناسەێ تازە کرد و پاشان (لە دوما) چێ ناو باخچەکان مەردم ئەڕای خۆێ مێوە چنی.

هەنای ڕەسی شارگەگەێ (شارگە واتە جێ هەشار بۆین)، تەمام لاشێ وە زام و پەنام (پەشام، تەشام) ئەێشیاد (ژان کردیاد). وە تەپەڕپ (وە دژواری) خۆێ خست ناو ئشکەفتەگە. وە برسیەتی قیر و قار (کورمانجی خورخور) مادەێ (زگێ) هاتیاد. هەناسەێ کە فرە بێ هەڵسا دیسان (دووبارە) چێ سەر کانیەگە و مێوەکان شوشت، بەڵام نیەتوانستیاد لێان بخۆەد. تف کردن مەردم دیەکە کەفتیاد بێرێ و ئێتر دڵێ نیەکێشیاد. نەچار هەڵگەری ناو ئشکەفت خۆێ بان کەێدانەگەی کە بانێ

خەفتیاد بڵاو کرد (واتە پەخش زەو کرد). بانەوان شڕەگەی کێشا ملێ و پووڵەکانێ (پووڵە، پێڵو یا پێڵە وە مانای پلک چاو) نا وە یەک. ژان لاشێ ئەقوڕە فرە بۆ نیەتوانستیاد خۆێ وەی لا بچەرخند ئەو لا، باوەرێ بێ کە ڕەێ و پەێێ (ڕەگ و پەێێ) گشت شکیاو. ژان گیانێ خەو لە چاوێ سەندۆد، هەڕ یە کە چاوەێلێ چووان سەر یەک وە ئێش و دەردێک گران لە خەو داچڵەکیا (لە خەو داچڵەکیان واتە لە خەو پەڕین، ئەڵواڕکیان).

نەفەهمست ئەو شەوە چۆ سوو (شەوەکی) بێ. سفتەێ سوو کە هەڵسا لاشێ هێما (هەنوو، هێشتا) ژان کردیاد. ئێ وەختە سەوەن (قەسەم، سوێند) خوارد کە ئێتر هەر خسارەتێک بیەد گوندیەێل دە جار زێدەترێ (بێشترێ) بکەد.

لە دومای ئەو ڕۆژ سیابەند خراوی خۆێ دە کەرەت (دە جار) زێدەتر کرد. سوێند خواردۆد کە هەر گوندیئێک تووشێ بکەفد فەڵەک لە سەرێ بڕومند. چەن کەس لەوانە ناو چووڵی (دەێشت واز، بیاوان) کەفتۆن دەسێ، سیابەند ئەڵخوزیان کردۆد (ڕۆتەڵیان کردۆد). ئێدی لە ترس سیابەند کەس نیەویرستیاد (ویرستن وە مانای راو بردن، جۆرەت کردن) بچوود چووڵی.

نام و دەنگ سیابەند نە تەنیا ناو گوندەگەێ خۆێ، بەشکا (بەشکم، گاهس) ناو ئاوادیەێل دەور و بەر ئێش کەم کەم بڵاو کریاد. ئێدی خاوەن (کورمانجی خوەدێ) ئاوازەی گران ب. کەسی ئێتر نام بەرێ (قەبلێ) ئەوە نابردیاد. زووڵەزای گەر بۆ ڕێبری کە مرۆڤەێل لە دەسێ وە ئەمان خودا بۆن. بەڵام لە دومای ماجەرای گێر کەفتنێ هەرگێز خراوی وە مام خۆێ نیەکردیاد. ئێتر داڵوەخشاوێ (داڵوەخشان وە مانای بەخشان، داڵبەخشان، وە کردار کەسی گوزەشتن)، کێنەێ وە دڵێ چۆ، بێشتر گوناێ پێ هاتیاد.

کوچ (کووچ)

داوێ (ئاخر) پاییز بێ و ئاخ (خاک) بێهن (بوو) نامۆ (خەریب) و خوەشێک دیاری گیاندارەێل کردیاد. هێنا کیەنی (کانی) لە زەوی درناتو (دەرناتو، درناتۆد) و ئاو چەمەکان (سەرچەوە،کانگا، چەوگە، چاوگە) نیەخوڕیا (خوڕیان واتە تڵووفانن، خرووشانن، وە تڵووفە کەفتن). ئاو ڕۆبارەێل (ڕووبارەێل، ڕۆبارەکان) وە ئارامی جمیان (جمیان واتە جۆلە کردن) و وەخت وەخت (بڕیگ وەخت) خوەش‌خوەش و قونرەدار (تێژ) چڵپ و تڵپ (شڵپ) کردیان. ڕۆژ لە دومای ڕۆژ هاتیاد و وەی حاڵە زمسان نزێک بوواد.

سیابەند ڕۆژەێل خۆێ ناو ئشکەفتەگەێ و شەوەێلێ وە دەێشت دەرباس کردیاد (گوزەراندیاد). سەرما ئارام ئارام حوکم خۆێ فرەتر کردیاد، شەوەکیان وە مژ (دوومان، کورمانجی مۆران یا مژ و مۆران) ڕچیا و چرچە (لەرزە، بەلەچە، چرچ، چمرز) وە لاش هایم (مرۆڤ) خستیاد. مەردم ئامادەکاری زمسانێک دژوار و گران کردیان و ناو چیا و پەلان (دەروەنەێل) باڵندە و ڕاور (جووەندە، جەوەندە)، گیاخوەر و دڕندە وەرەو بێ‌دەنگی چووان. سیابەند وەی قەناعەت ڕەسۆ (واتە قانع بۆ، وەی دەساوە ڕەسۆ) کە وە بەریقە (نەختە، سەرمای سەخت) و کڕیوە نیەتۆەند ناو کۆسان ئێدارەی خۆێ بکەد. گەرد خۆێ فکر کرد: "وە خودا ناو زمسانە من ئێرەدا بێ هاز بووم (لە پا کەفم). با وە جێ‌ئێک دۆر کۆچ (کووچ) بکەم، لای مەردم کارێک گیر بارم تا نان شەوم درئاد و سەرپەنائێک داشتۆم. دومای گەرم بۆینەوەی کۆسان تێەمەوە تا کارەگەێ خوەم لە سەر بگرم، ئەڕای یە کە من سۆێند خواردمە تا هەمیشە خراوی بکەم، ئەگەر نەکەم گوناهکارم."

جڵ کۆنەگەێ کە ناو ئشکەفت کێشیاد بان سەرێ خست شانێ و لە هەشارگەێ دەر کەفت. وە مەبەست پەێدا کردن سەرپەنا دا وە ڕێ. لە سۆن (سنوور، سەرحەد) دیەکەگەی خۆێ چێ دەر و ناو ڕێ لە چەن کەس کە ڕاستێ هاتن پڕسی وە کام شۆن مەحکوومەێل لای خۆێان جێ دەن. ئەو کەسەێل ئێش باس "میرزای زەرێ"

کردن. میرزا جووری کە وتیان لە وڵات "سەرحەدێ" بێ. سیابەند خۆێ مەحکووم حەساو کردیاد و ئەڕای خاتر یە ئێش لەین (سەمت، لا) "سەرحەدێ" و ماڵ "میرزای زەرێ" گرت. بەردەوام ڕێ کردیاد و تووواستیاد قەبل یە کە سەرما بڕسد خۆێ بڕسند مەنزڵگای میرزا.

چەن ڕۆژ بێ کە ڕێ کردیاد و بەرەو وڵات "سەرحەدێ" چوواد. یەکجارە دێ کەسێک جوور خۆێ لە بانەو (بان) وەرەو خوارەو (خوار) تێەد، عەبای خاسی ئێش ها شانێ و چمانی تیلەبازی بکەد چاوێ بان زەق چەرخند و تێەد. سیابەند چێ نووای ئەو کەسە و نزێکێ کە ڕەسی سلام لێ کرد، ئەوە ئێش سلام سیابەند ئەڵگەرداند. سیابەند پێ پیا گە وت:

- بڕاگەم، تۆ لە کوورە تیەیدن و کوورە چیدن؟

- بڕا، من دوو ساڵ وە وڵات "سەرحەدێ" قەوڵ کردۆم (مەبەست ئەوەس کە گەرد کەسی، مەعموولەن ئەرواو و خاوەن زەوی، قەرار ناق کار ئەڕاێ ئەنجام بیەد، جوور شووانی یا کارەێل زەوی، و پارەگەێ ئاخر کار بسێند)، قەوڵەگەم تەمام بێ، حەق خوەم سەندم و ئەڵگەردم ماڵ. دوو ساڵە مناڵەێل خوەم نەیمە. بچم سەر خاوخێزان خوەم بزانم زنەن یا مردێین (مردگن).

- خاس، خەێر بوودن. ئێسە من چشتێک پێد بۆشم؟

- بۆشە بڕا.

- پیای فەقیر با ڕەحمێ وە پیای فەقیر بادن. وا نیە؟

- چۆ وا نیە، خودا ئێش حوکم یە داس.

- دی باشە، وەر تۆ کەفتیەسە شۆنەێل گەرم خوارین، وەر من کەفتیەسە وڵات "سەرحەدێ" جێ سارد و سەرما. تۆ ئێ عەبای خوەد بیە پێم، من ئێش ئێ جڵ بانەوانم دەم پێد، واتە گەرد یەک ئاڵشت کەیمن.

ڕێبوارەگە سەێڵ سیابەند کەرد و وت:

- چە وتید؟ دێرید تێتاڵی کەید؟ تۆ لابد شێتی، من چۆ تیەم عەبای خاس نوو گەم گەرد جڵ کۆنەگەی تۆ ئاڵشت بکەم؟

- چما (چرا، ئەڕای چە)؟ تۆ مەگەر خوەد نەوتی خودا ئا لێوا ئەمر کردیە؟

- ئەڕێ من وتم. بەڵام یە کە تۆ ئۆشی (ئێشی) نیۆدن. بچوو پەی کارەگەی خوەد.

- تۆ با ئێ عەباگەت بیەید من.

- ئۆشن "مرۆڤ باز بیەد (باز دان وە مانای دەوین، دەو کردن، مەبەست پەلە و عەجەڵە کردن) خۆێ ڕسند وە بەڵا، بەڵام ئەگەر بۆسد بەڵا خۆێ ڕسند پێ". ئێ قسە (کورمانجی پەیڤ) ناحەق نەوتریاس. یە چە بەڵائێکە تووش من هاتیە! نازار برا، من ئێ جڵ گەنت نیەتووام، عەبا عەزیزەگەم ئێش نیەم پێد. وە زوورە؟

- ئەڕێ وڵا، وە خوەشی نەوٚد وە زوورە. ئەو وەخت من وە زوور وە لێد سێنم، چونکە تەنیا چارەم یە سە.

کابڕا (ئابڕا) نۆرست سیابەند کوڵ (کورت) و گەرە، وە بێرێ نەڕەسی کە سیابەند بتۆەند دەرەقەتێ باد. لای خۆێ کەنی و وت:

- ئاوەختی، ئەر (ئەگەر، کورمانجی هەگەر) تۆ عەباگەم لە لێم سەندی گیانم ئێش حەلالت بوودن. تۆ یەقین چاوت خراوە نیۆنی کی نووات وساس. بچوو ڕێ خوەد ئازیەتمان مەکە.

سیابەند وت:

- خۆ تۆ باو زووران بکەیم، هەر کە پشت ئەو یەکی دا زەۆ، سەر ئێش وە لێ جودا بکەد. بێڵا ئەو ڕۆژەی کە خودای عاڵەم داد مەخلووقەێلێ سێند ئێمە حەقمان وە مڵ یەک ترەک نەوٚد.

پیای (کورمانجی زەلام) ڕێوار وت:

- باشە، وە نام خودا شەرت بوود ڕۆژی کە خودای عاڵەم داد خەڵک و دونیا سێند حەق ئێمە وە گەردەن یەک نەوٚدن. ئەر تۆ من کوشتی ڕووحەگەم خوەش حەڵالت.

وە دومای ئێ قسە چێن گژ یەک ترەک، دەس خستن کەمەر یەک و یەک ترەک بردن و هاوردن. سیابەند فەرسەند (فورسەت) لە لێ سەند، نام خودا برد و پیا (کورمانجی زەلام) خست زەۆ. دەس برد ئەڕای چەقووگەێ و کێشاندێ دەر. چەقوو نا بان مڵ پیا تا سەرێ ببڕد (بۆوڕد). پیاگە وت:

- تۆ خودا کاکە، عەباگەم دیاری خوەد، حەق دوو ساڵ کارکردنەگەم ئێش بووە، بەس من مەکوشە (مەکوژە) بێڵا بچم سەر خێزانەگەم بتۆەنم جارێک تر ئێش بۆونمێان (بینمێان). تۆ من مەکوشە بێڵ مناڵەێلم بێباوگ (باوگ مردی، یەتیم، وە کورمانجی سێوی) نەوٚن بکەفن بندەست مەردم.

سیابەند دێ زەلام (پیا) دێرد گیرد (گیرە کەد) و وەک باران هێسر (ئەسر، فرمێسک) بارێند. گیرەی سیابەند بێشتر لە کابرا هات، پێ وت:
- را بە سەر خوەد، تۆ ئاگر دایدە جەرگم. ئەگەر باس منالەێلت نەکردۆید من بکوشتیامت، بەڵام من زانم میرات بێباوگی (کورمانجی سێویتی) چەنی خراوە. بەخشیمت وە زارۆکەێلت (منالەێلت). پارەگەت (پۆلەگەت) ئێش لێم حەرامە، من خوەم وە ستەم مەردم ئاوارەی بەربێاوان (بێاوان، چوولی، دەێشت زروان) بێمە. من دەسدرێژی (زلم، نەحەقی) وە یەکی جوور خوەم نیەکەم. بەڵام وایە، ئۆشن وڵات "سەرحەدێ" زۆر (فرە، کورمانجی گەلەکی) سەرما و سەردە، ئەگەر عەباگەت نەکەمە وەرم وە سەرما و رکەرک (رکیان، لەرە کردن وە سەرما) هەر وە ناو رێ مرم. من بەس تووواستیام خوەم وە سەرما بپارێزم ئەرنە (وەرنە، وەگەرنە، ئەنە، وەنە) من نەحەقی وە پیای فەقیری وینەی خوەم (وەک خوەم) نیەکەم.
کابرا لە زەوی را بێ. سیابەند جڵ کۆنەگەی بان شانێ دا پیاگە و عەبای پیاگە وە لێ سەند:
- ئێ کەشە (جار) سەفەرت وە خەێر (خێر). بچوو لای منالەێلت بێڵا خودا کەس بێداڵگ و بێباوگ نەهێلد (نەێلد).
سیابەند وە جەم (وە لای) پیاگە چێ وەرەو مەقسوود و مەنزڵ خوێ. رێگاگەێ وە ناو چیاکان بەرز و بڵند دەرباس بوواد. سەر چیاکان کەرەفری (کەرکەرەمزی، مژ و دوومان) بێ. سەرما هەر ئەو وەخت ئێش باندۆر (کارگەری، تەئسیر) خوێ داق. ناوبەێن چیاکان رۆژ وەرەو ئاوا چی. وە دڵ شەو، وەقەوەق (وەق) و دەنگ لاورەێل (لاور وە مانای حەیوان وەحشی) و ئاژەڵ دارستان ترس و خەوف خستیاد گیانێ. ئەرای پەێدا کردن جێ ئەمنێک کە دەس حەیوانەێل وەحشی پێ نەرسد چاو چەرخاندیاد. هات ناو ئشکەفتێک دامەزریا، بەڵام ئەورەدا ئێش تا شەوەکی وشیار (وریا، شیار) مەن (نەخەفت). هەنای دونیا رۆن بێ، بێئەنقەس خەو کەفت چاوێ و وە خەو چی.
هەنای لە خەو وریا بێ، رۆژ هاتۆد نێوەروو (نیمەروو، کورمانجی نیڤرۆ). تاوین خوەرەتاو پێ خوەش هاتیاد. سەێڵ دەور و وەرێ کرد، هەر دەر وە دار و بەر بێ. سەوزەتی (سەوز بۆین) کێو و چیا گشت ویرێ (بێرێ) کێشاق سەر خوێ، فرە وەی

سەوزەتی حەز کردیاد. وە خۆێ سەرێ سرِ مەنۆد (تاجب کردۆد) کە ئەو هەمکە خەفتۆد. وەخت ڕێ کردن حەواسێ وە شەکەتێ خۆێ نەۆ. لە کوڵیچە و نانێ کە ئاخر کەرەت (ئاخر جار) لە ژنەیل دیەکە وە سەر تەنۆر دزۆد خوارد و هەڵسا کەفت ڕێ. مێنەی چشتێک گەردیاد کە ئێواران بنەد بان کوڵیچەگەێ بخوەد. بەرئێوارە ڕەسی سەر چەمێک (کانیئێک)، دەم و چاو خۆێ شوشت و تێر ئاو ڤەخوارد (نووشا). مەۆئێک (دار هەنگۆرێک) نزێک چەمەگە بێ، چەن (چەند) بووڵ (گووڵ) هەنگۆر وە لێ چنی و دیسان (دووبارە) دا وە ڕێ. ویرێ مژووڵ بێ کە ئەو کەسەی کە لە وڵات "سەرحەدێ" مەحکوومەێل ژێر باڵێ گرد چۆ هایمێکە و وە بەرامبەر ئێ جێ پێ دان چە لە لێ تۆواد. قسەئێک وە پێشێنان (پێشنان) هات بێرێ و وە خۆێ کەنی (خەنی): "ئەسپ نەسەندیە و شەواک (کیسەی کێ، تۆرە) گورج (ئامادە) کردیە (وە ئەسڵ کورمانجی: هەسپ نەکریە ئالف حازر دکە)" عەین ئەڕای کەسەێل جوور من وتریاس.

چڵ چەتە

سیابەند گوڵ سوو ناو زۆقم و سەرما ڕەسی وڵات "سەرحەدێ". لە ناو ڕێ ڕاس شوانێک هات کە پەزەکانێ ئەڕای لەوەڕیان دەر خستۆد، و لە لێ نیشانی ماڵ "مێرزای زەرێ" پرسی. سیابەند شۆن نیشانی‌گە کە شوانەگە پێ داق گرت و ڕەسی نزێک کانیەگەی گوند. هێما (هێشتا) دەسپێک سوو بێ و جودا لە چەن گڵە وەچکە سەگ و پشی و بوق و مریشک (مامر) کەس ناو کۆچە و کۆڵان دیار نەق. سیابەند ئیش هەڕ ئەورە لای کانیەگە عەباگەێ کێشا سەرێ و خەو لێ کەفت (ڕومیا).

پشت یە کە ڕۆژ بەرز بێ، کەنیشکەیل (دۆەتەیل) گوند ئەڕای ئاو هەڵگرتن هاتن سەر کانی، بەڵام دێن پیای قەۆئێک (قەۆ واتە گەورا) ئەورەدا خەفتیە و دەس چووڵ هەڵگەرین ماڵەیل خۆیان. مەردم ئیش دەس وە جێ خەبەر دان وە "میرزای زەرێ" کە کەس گەوراگەی ناو دیەکەیان بێ. ئەوە ئیش خوڵامەیل (نەوکەرەیل) خۆێ بانگ کرد و پیان وت:

- وەی زووز (سووز) و زۆقم (سەرما) کی تۆەند وە دەیشت بخەفد؟ لابد دیوانەئێک چشتێکە. زۆ بکەن بچن بینن (بۆونن) یە کیە لای کانی خەفتیە کەنیشکەیل ئیمە ترساندیە، بارنێ ئیرە بزانیم ژان و دەردێ چەس.

خوڵامەیلی کە میرزا ناردۆد (کڵ کردۆد) ڕەسین سەر کانی، یەکیان چێ سیابەند وە تەکان وریا کرد. سیابەند عەبا لە سەر خۆێ نا لا، بایشک دا (بایشت دا، دەمەکاوکی کرد، ئاژاژک کرد) و چاوەکانێ ماڵی و لە جەماعەت پرسی:

- برا خەیرە (خیرە)؟ یە چەس جوور هەڵۆ (هەڵوو) جەم بینەسە سەرم، نیەهێڵن (نەیڵن) ڕێبوار و میوان خودا یەی دقە ئارام بگرد؟

خوڵامەگەی کە چۆ لای سیابەند وریاێ کردۆد وت:

- ڕێبوار چە؟ میوان چە؟ ئەر تۆ میوان و ڕێبواری ئەڕا جوور جوانمێرەیل (کورمانجی جامێر، کوومەڵ جامێران) نیەچیدن ماڵ کەسێک دابمەزری؟ هاتیدەسە لای کانی ڕومیایدە نیۆشی ژن و دۆەت مەردم تیەن سەر ئاو، تۆ شەرمت نیۆد؟

سیابەند جارێک تر بایشت دا، دەسێک کیشا سەر گەر خۆێ و وت:

- نەوتم پێدان من مێوان خودام؟ وە شەکەتی ئێرەدا ڕومیاقم چۆم خەو. چە عەیب و گونای دێرد ئابرا؟ من زەرەت (زەرەد، زەرەر، زیان) وە کی ڕساندمە؟

- جاری باشە، ئێسە مینەی چە گەردید؟

- وڵلا من تووام ماڵ "میرزای زەرێ" پەیدا بکەم. تۆەنن نیشانم بیەن؟

- خەیرە، کارت وە ماڵ میرزا بەگ (بەگ، بەیگ یا بەێ وە ترکی ئەڕای نیشان دان ئیحترامە) چەس؟

- ئێوە چە کارتانە؟ گوڵ سوو وەک نەکیر و منکر وسانەسە بان سەرم قسە وە لیم بکێشن؟ حەتمەن گەرد میرزا بەگ کارێک دێرم کە مینەی ماڵێ گەردم.

- کەس چشتێک وە لێد نیەتوواد. ئەگەر تووای بچێ لای میرزا بەگ هەڵس، ئێمە بەیمت ماڵێ. میرزا خوێ ئێمە کڵ کردیەسە شۆنت.

سیابەند کەم کەم هەڵسا، عەباگەێ دوو جار تەکاند و خستێ پشتێ:

- ئێوە ئەڕا لە ئەوەڵ نەوتن لە لایەن میرزا بەگ هاتنە؟

- دی دەمگوڵی مەکە، ڕێ بکە (دەمگوڵی واتە قسەی بێجا فرە کردن) زۆتر بڕسیم ماڵ.

سیابەند چمان قسەی ئەوانە نەشنەفتۆد، دیسان (دووبارە) ئارام ئارام (کورمانجی هێدی هێدی) چێ لای کانی دەم و چاو خوێ شوشت، بەعد چێ لای خوڵامەیل و گەرد یەک کەفتن ڕێ. هەنای ڕەسین نزێک ماڵ میرزا بەگ، سیابەند دێ چڵ نەفەر قەلاش (کەلاش) وسانەسە بەر دەر هەسار، هەر کامیان ئیش شمشێرێک (شەمشێر، کورمانجی شوور) بەساس کەمەرێ کە کالانێ (کالان وە مانای غڵاف شمشێر) ڕسد زەۆ. لە تەڤگەریان (حەرەکاتیان) دیار بێ کە گشت مەحکوومەیل کەلینن (کەلین واتە مەزن و گەورا). وەختی کە ڕەسی جەمیان (لایان) سلام پیان کرد، بەڵام ئەوانە دێن ئی تازەهاتی گەجەر (هۆرد و بۆچگ) و کەچەڵە، یەکیان ئیش جەواو سلامێ نەدا. یە وە سیابەند گران و نەخوەش هات، بەڵام دەنگ وە خوێ نەکرد. ئەو خوڵامەیل کە وە گەردێ بۆن هاوردنێ ناو هەسار و لەورە ئیش یەکیان کەفت نووا وە پلەکان (کورمانجی درێنجەکان) بردێ بان وە ناو دەزگاگە (دەزگا یا دەسگا مەبەست ساتمان و بەنای خانە). لە دەرانەی (دەربان،

دەرب) گەورائێک دەرباس بێن (گوزەشتن) و هاتن هوندر (داخڵ) قەسرەگەی "میرزای زەرێ" بەگ. خوڵام نەوکەرەگە وت:

- میرزا بەگ! فەرموو، من ئەو کەسەی کە لای کانی ڕومیاق هاوردمەسە لات.

میرزا بەگ بێ یە کە سەێڵ خوڵام بکەد وت:

- باشە، تۆ توەنی بچی.

پشت ئی قسە، جوور یە کە قەد و باڵای سیابەند ئەندازە بکەد چاوێ لە سەر تا پاێ چەرخاند. وە دەنگی کە کەمێک هرس ئێش ناوێ بێ وت:

- خەێرە کوڕ خاس، تۆ وەرچە (ئەڕای چە) دەم کانی ڕومی و نەێلی دۆەت و وەویەکان (وەوی واتە وەق، بووک، عەرووس) گوند بچن سەر ئاو؟ ئی کار ئەڕای پیا خاسە؟ تۆ یانی خەوەر (خەبەر) وە ڕەسم و عادەتەێل وڵات ئێمە نەێری؟

- میرزا بەگ، ئەڵبەت من زانم ڕەسم و قاعدەی وڵاتەێل چەس. من چەن ڕۆژە کە مینەی ماڵت گەردم. دەسپێک شەوەکی (سوو) بێ، نیەتوواستیام بیەم دەرب کەسی. خوەم ڕساندم سەر کانی، ئەقوڕە شەکەت بێم هەڕ ئەورەدا بێ عەمد چیم خەو.

- دی باشە، کێشە نیە. ئیرەنگە چە تووایدن (چە خوازی، کورمانجی تو چ دخوازی) بڕازا؟ تۆ ئەڕا (کورمانجی چما) مینەی ماڵەگەم گەردیایدن؟

- میرزا بەگ، خودای گەورا وتیە " ئەوانەی دەولەمەن وەکیڵ منن، فەقیر ئێش ئەولاد منن. وەکیڵ من با ئاگادار وە ئەولادم بوودن و سەرپەرەستییان بکەن". من ئەڕای گێاێ (خواس کردن، گدایی) ناتمەسە لای سەرکار، مینەی کار گەردم تا نانەگەم درارم. شنەفتمەسە ئێوە مێواندارى وە قەلاش و مەحکوومەێل کەن. من لە سەرمای زمسان پەنا هاوردمەسە لاتان، هەر کار و خزمەتێک وە لای ئێوە بوودن من ئەنجامێ بیەم. هەنای وەهار وە دونیا هەڵگەردد من جارێک تر بچم پەی کارەگەم. وەی هێوا (ئومید، کورمانجی هێڤی) و مەخسەد من دەس گردمەسە داوێن (دامەن) خودا و تۆ.

- کورۆ تۆ خوەش ئۆشی، بەڵام ئێمە هەر قەلاش (کەلاش) و مەحکوومی جەم خوەمان (لای خوەمان) جێ نیەیمن. ئەگەر هەر مەحکووم باد جەم ئێمە، دی ئەڕای خوەمان جێ نیەمیند. هەر کەس ناو ئی دونیا ئێمکان و مەبەستی

(هەدەفی) دێرد. هنەگەی ئێمە ئێش جەم کردنەوەی مەحکوومەێلە. هەر کەس باد جەم ئێمە با لاکەم (دەس کەم، کورمانجی کێمانی) دە (١٠) مێر (پیا، هایم، بنیام) بکوشتۆد، ئەگەر تۆ ئێش دە مێر بکوشتۆی تۆەنی ئێرەدا بمێنی.

- دە مێر؟ داخوم من جەلادم میرزا بەگ؟ من تا ئەمروو قەتل کەس نەخستمەسە ئەستوی خوەم و کەس نەکوشتمە.

- ئەو وەختە تا ئێسە ژن شوو کردی (شوودار) رڤاندیدە (دزیدە)؟

- یە چە قسەئێکە، سەرکار باوەر کەیدن من بێناموسم؟ من خوەم جوانمێر وە هساو (حساب) تێەرم، ئەو وەخت چۆ ژن مەردم بڕڤێنم؟

- فەرموو، هەر یە کەممان بێ! تۆ ئی کارە نەکردیدە، ئەو کار نەکردیدە، ئێتر خەلافەگەت چە بێە؟ سڕ خەڵافەگەت ئەڕامان وا کە بڕازا!

- بنۆر، یانە چەن گڵە وە خراویەکان منن: من نە دار هەنگۆر، نە باخچە، نە هێلکە (کورمانجی هێک)، نە مرێشک ناو دیەکەگەمان (گوندەگەمان) نەهێشتمە. تۆ بۆش من زنەیی پێان حەرام کردمە، وە ترس من ئارام و قەرارێان نەمەنیە و نیەزانن ئێش با چە بکەن.

- یانی تۆ کەس نەکوشتیدە؟

- نە! بەڵام جودا وە قەتڵ هەر جوور خراوی کردمە. تا دڵ سەرکار تۆواد من خسارەت دامەسە مەردم دیەکەگەی خوەم و وە دەس خوەم بێچارەێان کردمە. یەسە کە ئێسە مەحکووم و هەڵاتی بێمە.

میرزا بەگ قەدرێک سەێڵ ڕۆی سیابەند کرد، چمانی تۆلەکی (گاڵتە، مەسخەرە) پێ بکەد کەنی (خەنی) و وت:

- باشە، سەر سەران و سەر چاوان (کورمانجی چاڤان)، من تۆ لە جەم خوەمان گرم.

- خودا وە لێد ڕازی بوودن.

- وە هەر حاڵ هەر مەحکوومێک کە تێەد لای ئێمە لە گۆر (وە حەسەب، وە حساب) تاوانکاریەکانێ کارێک دەیمن پێ. تۆ هایم کە نەکوشتیدە و ژن کەسێک ئێش نەڕڤاندیدە، دی کارەگەت ئاسانە. تۆ با جەلەفەی (تەپاڵەی ژێر ئاژەڵەکان) تەۆلە (پشتێر، تەوڵە) کوو بکەی و چەڵماتگ (گتگناڵ، خاش خوڵ) ئاوڕەشە (ئاو جاڕوو) بکەی.

لەورە کە ناوبەین (بەین، میانە) سیابەند و سەرما خاس نەق، لە میرزا بەگ پرسی:

- میرزا بەگ، ئیرەنگە تەۆلەخانە گەرمە یا سەردە؟

- چۆ گەرم نەود؟ لای ئەسپەێل خۆ گەرمە.

- من ڕاسەگەێ مینەی جێ گەرمێک گەردم. هەتا (تا) وەهار (بەهار) چاو خۆێ وە دونیا ڤەکەد (وا بکەد) من دی کارەگەی کە سەرکار ئۆشیدن کەم.

- ئێدی هەڵس بچوو لای خزمەتکارەێل و خوڵامەێل، جێ تۆ لای ئەوانە. وە لێان بپرسە (بپرس) ڕێ و رەسم کارەگەت نێشانت دەن.

وەی شیوە رێک کەفتن. سیابەند چێ خوار لای خزمەتکارەێل و خولامەێل، ئەوانە ئێش تەۆلەخانە تەسلیمێ کردن. سیابەند وە لێان پرسی چۆ جەلەفە کوو بکەد، پێ وتن:

- لە وڵات "سەرحەدێ" زبل (زبالە، زبیل) و جەلەفە ناو سەوەتە (سەبەد، کورمانجی سەپەت) جەمەو کرێەد. دوو گڵە ڕەسەن (بەن) بەسریاس قەی سەوەتە، مرۆڤ (هایم) سەر ترەکێان بەسد پای خۆێ، لە شەوەکی تا ئێوارە زبل تەۆلە ڕشێند ناو سەوەتە.

سیابەند ئێش هات سەوەتە بەسا پای خۆێ و هەتا درەنگ (دێر وەخت) زبل کوو کرد. بانگ لە شەخسێک (کەسێک) کرد و وت:

- من با هەر چەن ڕۆژ وەی شیوە زبل جەم بکەم؟

- ئەو کەسەی کە وەرپرس (بەرپرسیار) تەۆلەخانەس هەر ڕۆژ جارێک ژێر ئەسپەکان پاقژ (پاک) کەد. تۆ ئێش ئەو وەخت چیدن چەڵماتگ جەمۆ کەیدن.

- ئانا، ئی زبل کە کوو کردمە ئەڕای ئەمڕوو تەواوە (تەمامە)؟

-ئەڕێ.

سیابەند گەرد خۆێ فکر کرد و وت:

- سەێڵ ئی عەجایب بکەن. بێمەسە تووش بەڵای گرانترێک، نەخوە حەیات لێم حەرامە. ناحەق نەوتنە، "سەری کە سەرپەنا نیاشتۆد ئارامی ئەڕاێ نیە". چە بکەم کە مەجبوورم تا دۆماخر (ئاخر ڕێگە) بچم. تا وەهار بینم خودا چە ئەڕام پێش تێەرد.

قەدەر قسمەت سیابەند هاوردۆد وڵات "سەرحەدێ". هەر ڕۆژ هەڵسیا تا دێر وەخت زبل کوو کردیاد. رۆژێک، هەنایێ لە شەکەتی ئاجز بێ بن (بەر دەر) دریای (دەرگای) کۆشک (قەسر) میرزا بەگ ڕۆمیا. خۆێ بان وەفر (کورمانجی بەرف) ڕۆت کرد و درێژ کێشا:

- بێڵ هەڕ ئێرەدا بمرم وەی حاڵ خەلاس بووم.

وەی وەختە کچەێل (دۆەتەێل) میرزا بەگ دێن کە ناو ئی سەرما کەچەڵێک خۆێ سەر وەفر ڕۆتەڵ کردیە و هەڕ بان ئەو وەفرە ڕومیاس. تیتگی (تۆلەکی) پێ کردن و گولوو وەفر ئەڕاێ فرە دان:

- بان بۆونن (بینن) ئێمە لای ئاگر وە سەرما دێریم ڕکەڕک کەیم، ئەو وەخت ئی گەڕ و گوورە خۆێ لۆیەت (ڕۆت، ڕۆتەڵ) بان وەفر درێژ کردیە.

سیابەند وە سەر بەفر بانگ ئەوانە کرد:

- دەسەی زەریان (هۆلەکان، مۆ زەردەکان)، بەژن و باڵای ئێوە زەریفە (کورمانجی زراڤ) و وەک چۆزەرەی (شکووفەی) هەناره. ئەوەی کە ڕۆژێک ڕامووسان (ماچ کردن) ئێوە نەسیبم بکەد بیس (بیست) پارە (پۆڵ) وە لام دەسخوەشانە دێرد. ئێوە ئی بیس پارە نەکەن دە پارە. ئەو دە پارە نەکەن پێنج پارە، ئەو پێنج پارە نەکەن پارەئێک. ئێوە ئایسە (ئێسە) دۆنن، خودای من ئێش گەوراس. ئێ قسەم لە وێرتان (بێرتان) بوودن، حاڵا تۆەنن پێم بخەنن.

کچەێل (دۆەتەێل) میرزا بەگ هریکاندن (وە دەنگ و هریک هاک خەنستن) و وە یەک ترەک وتن:

- عاڵەم گشت تامازروو (تەمارزوو، تەگرزە) و ئەزرەتەمەن (حەسرەتمەن) دێین (دیتن) ئێمە مەنیە، سەێڵ کەن ئی کوڕکەچەڵ چە ئۆشد، گەرد ئەو سەر و شکڵێ!

سیابەند قەدرێک تر ئەورەدا مەن، دێ ئێتر عاقڵانە نیە رۆتەڵ وە ناو وەفر بمێند. ڕا بێ (هەڵسا) شەۆ و کراسەگەێ کرد وەرێ و ئەڕای نان خواردن چێ لای قەلاش و چەتەکان.

سیابەند لەو ڕۆژە کە هاتۆد ناو دەسگای میرزا بەگ، هەڕ وە دەس خوڵام و قەلاشەێل ئاسایش نیاشت. ئەوانە نەهیشتیان یەک لوقمە نان ڕاحەت بخوەد.

وردەئێک نان و خواردەمەنی کە پاش (دومای) خواردن خۆیان مەنیا، دیان وە سیابەند. خوڵەکووی جگەرە (سیگار) و سڵپ قەهوە ئێش ناو پاشمەنی خواردنیان بێ. هەنای دیسان (دووبارە، لە نوو) چێ دانێشت سەر سفرەی قەلاشەیل، وە بەلەمرک (ئارنج، کورمانجی ئەنیشک) دان لێ و پێ وتن (کورمانجی گۆتن):

- ڕا بە بۆسیە (بۆس) دەیشت زووڵەی کەچەڵ! کڕێژ (سووڵە ،کڕاشک، شوورەی سەر، کورمانجی کەنک) سەرت داکەفتیەسە سەر چاوت. ئێمە سەیڵت بکەیم ئەڵ- تێەریم. بچوو خوەد لە ئێمە دۆر بخە، ئەو وەخت کە خواردن ئێمە تەمام بێ باو دانێش سەر سفرە. دە بچوو دی، ڕاحەتمان کە!

سیابەند نۆرست دێ کە دوو ئەڤداڵ (دەورێش) کە ناو چەتەکان نمێژ (نوێژ، نماز، کورمانجی لمێژ) کردیان وە سۆچێک (سۆچ واتە چرز، گووشە) دانێشتنە. خۆێ وە خۆێ وت:"وە خودا بچم لای ئەوانە، گاهەس ڕەحم بکەفد دڵیان بێڵن لایان دانێشم نان بخوەم". چێ ئۆرەدا و وت:

- مامە! من وە برسایەتی مردم، بوودن ئێرە دانێشم خواردن بخوەم؟

دەورێشەیل ئێش جوور ئەوانەی تر قەوراندن (ڕەت کردن، قەبووڵ نەکردن) و وتن:

- تۆ گەڕ و پیسی، خودا شاهدە دڵ ئێمە وە لێد هەڵشێویەد (ئەڵشێویەد). بچوو دەیشت کوڕەگە، وەختی خواردن ئێمە تەمام بێ، تۆ باو سەر سفرە!

سیابەند دوو بەرابەر تۆڕە بێ (گرژ هەڵات، ئەڵبووقیا). لە لای ئەوان هەڵسا، هات دەم دەر بانگ لێان کرد و وت:

- گەل (دەسەی) قەلاشەیل! هەم من و هەم ئێوە گشت بەنەی (کورمانجی عەڤد) خودایم. بەڵام سەر خاتر یە کە من فەقیر و کەچەڵم ئێوە هەمووتان وە لێم دۆر گرن.ئێوە نەیڵن (نیەهێڵن) من ڕاحەت لەتێک نان بخوەم. بەس (فەقەت) نەحەقی پێم کەن. من تا ئێسە سەبر کردم، بەڵام ئێتر سەبرم نەمەنیە. ئیرەنگە کەفتمەسە دەم هەسار، یا ئەمڕوو ئێوە من کوشن (کوژن) یا من گشت (کورمانجی گشان) کوشمتان. خودا ئەمڕوو یا گیان من سیند یا گیان ئێوە، ئێدی بەسە وە دەستان.

چەتەکان گشت (کورمانجی گشتک) پێ خەنستن (خەنین) و وە تێتاڵی وتن:

- وەختی ئێمە لە سەر سفرە ڕا بێمن (هەڵسایم، هەڵسایمن) و هاتیمن (هاتیم) دەر، تۆ یەک وە لێمان بێمزرەت (ساڵم) نەێل (نەهێڵ)، گشتمان بکوشە (بکوش، بکوژ، بکوژە).

سیابەند وت:

- دی باشە، هەنەک و تێتاڵی پێم بکەن. هەنایێ لە ژوورەگە (ئوتاخەگە) هاتن دەر ئەو وەختە فەهم کەن.

- سەێڵ کەن داستان ئێمە و ئی کەچەڵ خۆری! چمان خۆن نووای چاوەێلێ گرتیە. وەختی ئێمە کەفتیمن دەر تۆ ئێمە بکوژە.

- باشە بڕوام (باوەرم) نکەن، شەو درێژە.

سیابەند دەم دەر هەسارەگە شواڵ (شەڵوار، کورمانجی شەلوەر) خوێ تا چۆنگێ (ئەژنوێ) کێشا بان. چەقووگەێ خست یەی دەسێ و سوقان وشترەگەێ خست دەسەگەی ترێ. چەتەکان ناو ماڵ بێخەم داشتیان نان خۆێان خواردیان و هووشێان وە قسەگەی سیابەند نەڤ، سیابەند ئێش هەڕ ئا لێوا ناو نووای دەرێان هاتیاد و چوواد.

هەنایێ چەتەکان خواردنێان تەمام بێ و لە ژوور کەفتن دەر و وە تەڤگەرەێل (حەرەکەتەێل) سیابەند نۆرستن، بڕێگێان وتن:

- وە خودا یە قەتڵ وە ڕۆێ دیارە، نەخوە چەن نەفەر وە ڵێمان بکوشد.

بڕێگ تر خەنستیان و وتیان:

- ئێمە چڵ پیای قەڤیمن، ئێ خۆری مەگەر چە تۆەند سەرمان بارد؟ سەرنج (تەوەجە) پێ نەکەن، ئەڕای خۆێ خەریکە چوود و تێەد. یە سەرێ خورێەد بێڵن هەر چە تۆواد بۆشد.

سیابەند وت:

- ها کوڕەکان! مەگەر پێدان نەوتۆم وە چەک (سلاح) و بەرگ جەنگ بان شۆنم، نە وە هەنەکی و تێتاڵی؟ ئامادە بوون کە خودا ئەمڕوو بەس یەک لایەن هێڵد، یا گیان من سیند یا هنەگەی ئێوە.

چەتەکان خەنەێان دووبارە کرد و وتن:

- ئەر وە دەست هات هەموومان بکوژە!

سیابەند وە جارێک هێرش کرد سەرێان. وە هەر کامێان ڕەسیاد، وە سوقان وشتر دیاد سەر کەپوولێ و مەژگێ لە گووشەێلێ خستیاد زەق. یەک یەکان سەر زەوی ڕاسێان کردیاد و هەسار کردۆد مەێدان شەڕ.

چەتەکان نۆرستن تاک وە تاک (تەک وە تەک) دەرەقەت سیابەند نیەتێەن. ئی جارە دووان سێیان چێن گژ سیابەند، بەڵام ئەوە ئێش بێفایدە بێ. ئەوانەی کە زنە مەنۆن گرتن هەێوا و قیراندن و هاوارێان بێ.

میرزا بەگ وە دەنگ چەتەکان سەر خۆێ لە پەنجرە دەر خست. دێ سیابەند وەک گورگ زۆزان (چیا) کە داکەفد ناو ژێربن (قشلاخ، کورمانجی: گەرمیان ژێرین) و هێرش تێەرد سەر ڕیەن می و کاور، چیەسە گژ قەلاشەکان و قەلاش وە دەسێ کەفتنەسە ئەمان خودا! بڕیگ لە چەتەکان مردنە و بڕیگ ئێش لە ترس گیانێان لە نووایێ هەڵان.

میرزا بەگ گەرد خۆێ وت:

- سوبحانە خودا، ئی کەچەڵ چە پاڵەوانێکە. چە ئەگید (دلێر، دەلێر، ئەردەڵ) و ئازاس (ئازا وە مانای نەترس)، فەڵەک و دەوران سەر چەتەکان من ڕوماندیە.

میرزا بەگ هەڕ ئەو دەمە هەڵشا کڵاشەکانێ (گیوە، پێڵاو، کەوش) کرد پایێ و لە قەسر خویێ کەفت دەر. هات دەس سیابەند گرت و پێ وت:

- سیابەند ئارام بە، هەناسەت فرە بکە. حەیران من نیەزانستیام تۆ ئی پاڵەوانی، ئی شێر خودایی. ئەگەر بزانستیام، من هەر چڵ چەتە بخستیام تەۆلە و بکردیام کە وە خزمەتت بووان.

- خۆ تۆ ئێش پەیخەمبەر نید بزانی، ئێسە وڵێ کە.

میرزا بەگ سیابەند گەرد خۆێ برد ناو ژوور و دەستوور دا خوڵمەێل زوزی (دەسوەجێ، زق، دەردەم) ئەڕای جڵ و بەرگ نەو (تازە) بارن. سیابەند ئێش بەرگ تازە کرد وەرێ و لای میرزا بەگ تەک دا پشتی. فنجان قاوە (قەهوە) ئێک کە میرزا بەگ ئێکرامێ کردۆد (واتە وە نێشانەی ئێکرام و ئێحترام نووایێ ناق) هەڵگرت و لای خۆێ وت: "لێو سزیان فەرەج خەێرە". هەنایێ داشتیاد فنجانەگە هێشتیاد زەق، میرزا بەگ لە دەسێ گرت و بانگ خوڵمەێل کرد بان فنجانەگە دا بکەن (ئەوجی بکەن، چووڵ بکەن).

باج ڕێ

وایێ کۆر (شەپەتۆتان، ڕەشەوا، کڕیوە) خۆن هایم ڕچانیاد (ڕچگانیاد).زمسان چمان ڕووح لە خوەزایێ (تەبێعەت) کێشاندۆد. شێنیەکان (نێشتەجێەکان، ساکنەێل) ئەو ئاوایێ وتیان:" ئێمە وە تەمەن (عومر) خوەمان زمسان وە ئێ گرانی نەیمنە". وەفر بێوسان بارياد و ساوەێل (ئاژەڵ، حەیوانەێل) وە جێ کریاۆن و هەڕ لە هوندور (داخڵ، ناوخۆ) لەوەڕ (ئۆڵگ، گیا و ئەلەف، کورمانجی ئێم) خواردیان. دانەکان گەپ و گەورای وەفر وە یەک لکیان (چەسپیان، لچگیان) و جوور مارێک وە هەڵەپڵە (هەنگە و پڵە، عەجەڵە) لە ئاسمان هاتیان خوار. ماڵەکان ئاوایێ گشت ژێر وەفر شارياۆن (ئاشارياۆن، هەشار بۆین). ئاگر ناو ماڵەکان هەمیشە داگیرسیاگ (ڕووشن) بۆن و مەردم لە تەنیشت (لە لای) وجاخ تکان نیەخواردیان. هەر وەخت دەور و بەر ماڵ و پەنجرەکان پاکەو کردیان، چەن دقە تر لە نەو (دووبارە) ژێر وەفر داپووشریا.

وەی لاسامە (وەفر و واران سەخت) میرزا بەگ ناو ژوورەگەی خۆێ تەنیا دانێشتۆد و وە فکر یە بۆ کە چۆ خۆێ وە بەڵای سیابەند ڕزگار بکەد. ترس ئەو کوڕە کەفتۆد دڵێ و ترسیاد کە سیابەند وەختێک باد سەرێ بکوشدێ. ئاخر سەر چارە یە دێ کە هەر سێ کەنیشک خۆێ بخەمڵێنێد (خەمڵاندن واتە ڕازانن، ئارایێشت کردن) و بنێرد لای سیابەند. سیابەند لە هەر کامێان خوەشی هات، میرزا بەگ وە دەزگیرانی بیەدێ سیابەند، وەی شێوە هەم دۆەت شوو داس هەم ئێش سیابەند دەسێ بەسرێەد.

ئەڕای جێ وە جێ کردن (عەمەلی کردن) ئێ فکرە، هەڵسا چێ شۆن دۆەتەێل خۆێ و پێان وت:

- وە لێدان تووام کە خوەدان تەسلیم چەرخ و حوکم ڕووژگار (ڕووژێار، ڕۆچێار) بکەن. خوەدان بڕازنن و بچن لای سیابەند، بەڵکی ئەوە لە یەکیتان خوەشێ باد و وە دەزگیرانی قەبووڵێ بکەد. ئەگەر یە بوودن خاسە، وەرنە سیابەند ڕووژێک (ڕۆژێک) من کوشد و بوود خاوەن گشت ماڵ و مڵک ئێمە.

هەر سێ کەنیشک میرزا بەگ لە سەر ئێ خواستگ باوکێان خەمگین بێن، بەڵام خۆێان خەملاندن (ڕازاندن) و وە لەنجە و لار چێن دەور و بەر سیابەند. سیابەند زانست مەبەستێان وەی هاتن چەس، پێان وت:

- گەل زەریان (دەسەی هۆلەکان)، پێشتر من چشتێک پێدان نەوتۆم؟ ئێوە یەقین قسەگەم لە بێر کردنە.

وەک سیابەند چشتێک نەوتۆد، ئەوانە وە دەورێ چووان و هاتیان. زەریان هەر چە کردن سیابەند نە سەێڵ ڕۆێان کرد نە ئێش کەلام تری پێان وت. هەنای سیابەند دێ دۆەتەکان دەس وە لێ بەر نیەن، دیسا (دووبارە) وت:

- پێدان وتم ڕووژێک تێەد کە ڕامووسان (ماچ) ئێوە ئەڕام پارەئێک نەتێەرزد، ئێوە هریکەی خەنەتان چێ ئاسمان. ئیرەنگە دۆنن قسەگەم هات جێ. دە بچن لە نووای چاوم دەر بکەفن، من هەڵبۆسم (ڕا بم) هەر سێتان کوژم.

دۆەتەێل میرزا بەگ هەر سێێان وە دڵ شکیای هەڵگەرین لای باوکێان و سەرپێهاتی (ماجرا) ئەڕای باس کردن. میرزا بەگ سەر خۆێ هەژاند و پێان وت:

- باشە، ئێوە بچن شۆن خوەدان، من با ڕێئێک تر پەێا بکەم. خەم مەخوەن خودا مەزنە. من حەتمەن ئی دەردە چارە کەم.

دومای ئەوە کە دۆەتەێل میرزا بەگ تەنیای هێشتن، ئابڕا کەفت دەریای فکر و خوتوورە. وە خۆێ وت:

- ئەگەر ئەڕای سیابەند فکرێک نەکەم وە خودا ڕۆژێک کوشدم و هەر چە دێرم خاوەن بوود. با وە فەندان چارەێ بکەم، بەڵام ئاخر چۆن؟ ئەوە دڵێ وە کەنیشکەێل من ئێش نەۆ. ئێدی چو زانم چە بکەم چە نەکەم.

لە ڕاشکاو (وە یەێجا) کاروان ساڵانە هات بێرێ، کە هەر ساڵ جارێک وە پشت دیەکەگەێان دەرباس بوواد. هەناسەی فرە بێ:

- من سیابەند بنێرم سەر وەخت ئەو کاروان. ئەوانە سەد و پەنجا قەلاش دێرن، کوڕەگە کوشن (کوژن) و من خەلاس کریەم.

پیەڵای (پیلان، نەخشە) ناردن سیابەند داڕشاند و ڕا بێ چێ لاێ. بێدەنگ وە تەنیشتێ وسا و سەرێ خست خوار. سیابەند دقەت کرد دێ میرزا بەگ چڕچاو (ڕۆ، چێرە) خۆێ ترش کردیە. پێ وت:

- خەێرە میرزا بەگ؟ دڵەڕاوکە (دڵ نگەرانی) یا خود دەردی دێریدن؟
- ڕاستە سیابەند، خەم و خوتوورەئێک دێرم. من چڵ چەتە وە خزمەتم بێ، ئەوانە چووان پێشوازی کاروان ساڵانە و باج ڕێ ئەڕام سەندیان. ئێ جار هۆچ کەس جەم من (وە لام) نیە، گشت یا کوشریانە یا هەڵاتنە. وە ترس تۆ ئێش کەس نیەویرد (جۆرەت نیەکەد) باد ئەڕای من کار بکەد. بەش من وە ڕێگاگەی پشت دیەکە بەس ئێ باج ڕێیە، ئێتر نیەزانم چە با بکەم.
- حەیران خودا جێ حەق نێشتیە. ڕاستە، من چەتەکانت تووقاندمە. ئایسە هەر چە ئەرک (وەزیفە) ئەوانە بوود من ئەنجامێ دەم. ئەگەر ئەوانە لە مەێدان نین من هەم.
- نە کوڕ خاس، من چۆ ئی کار بیەم دەست؟
- وڵلا حەق هەڕ یە سە. سەرکار پێم ئۆشیدن کاروان لە کام ڕێ دەرباس بوود؟
- وەو ڕێگاگەی پشت گوند.
- ئەوان کەێ ڕسن ئەو ڕێگاگە؟
- ئەرهەڵە (هەڵەشە) نەکەم تا مانگێک یا خود یەک مانگ و نێو تر لەورە دا دەرباس بوون.
- تۆ ئەسپێک (هەسپێک) بیە دەسم کە ناو دونیا هاوتا نیاشتۆد. شوور (شمشێر) لاهووری و قەڵخان (زرە، سپەر، کورمانجی مەرتاڵ) ئەڕام ئامادە بکە ئێتر خەم مەخوە، من بچم باج ڕێ وە لێان بسینم.

میرزا بەگ شەرتەگەی سیابەند قەبووڵ کرد. وەی فکرە ڕەنگ و ڕۆێ تازە بێ کە دێرد سیابەند وەرەو چۆین و نەهاتن ڕەوانە کەد.

دومای چەن ڕووژ وەفر بارین وسا، بەڵام پشتێ تا دوو سێ ڕووژ هەڕ کرێوە هاتیاد. ئەر مرۆڤ تف بکردیاد زەوی تفەگەێ دەردەم وە سەرما ڕچیاد. وە هەر حاڵ گژەبا و تووفان ئێش کەم کەم ئارام گرت و خوەرەتاو دەس وە تاویان کرد. گەرمای خوەر وەفر هەڵاندیاد (تاویاد) و خاکەگەی ژێرێ دیار کردیاد. دەم و دەقیقە و ساعەت وە سەر چێ و ڕووژ وە پەێ ڕووژ هات تا وەقت هاتن کاروان ڕەسی.

خەبەر ئەڕای میرزا بەگ هاوردن کە کاروان دێرد تێەد. شاه ئەسپەێل، "هێشین" ناو تەۆلەخانەی میرزا بەگ بێ. وینەی ئی ئەسپە ناو گشت دونیا نەۆ. ڕۆژ کە هات بان، میرزا بەگ "هێشین" دا دەس سیابەند. شمشێر و قەڵخان، نەیزە (کورمانجی ڕم)، تیر و کەڤان (کەمان) ئەڕاێ هاوردن و سیابەند ئامادەی شەڕ کریا. وەخت ئەوە بۆ کە بچوود سەر ڕێ کاروان.

بەر لە چۆین سیابەند لە میرزا بەگ پڕسی:

- مامۆستا، ڕێ و ڕەسم باج گرتن کە کاروان چۆنە؟ بۆشە بزانم وە زوورە یا وە حسابە؟

- نە، داخۆم ئەگەر وە زوور نەود، کی ماڵ خۆێ دەد کەسی تر؟

- دی باشە. من چۆ بکەم؟

- تۆ دەر کەفید لای کاروان، بۆون (بین) بارکێشێان چەس، وشترە، قاترە، بووزە... هەر چە بێ، بۆش قاترە، تۆ نە (٩) وە لێان بەر دەید (مەبەست کار پێان نەێرید، هێڵیدێان)، دهەمیگە (١٠) بارێ چە پۆچ بوودن، چە زێر (ئاڵتون، زەڕ) بوودن، وەک باج ئەڕای من تێەرید.

- دی باشە فەهمستم، هەر لێوا کەم!

سیابەند کەفت ڕێ. شوور (شمشێر) و قەڵخان و نەیزە، تیر و کەڤان هاویزان پشت خۆێ کرد و پا نا بان زەنگووکان (زەنگوو وە مانای ڕکاو ئەسپ، ئاوزنگ) "هێشین" و خار دا (خار دان، خار نان یا سپەک دان وە مانای وە تاخت چۆین) بەرەو کاروان. هەناێ ڕەسی ڕێگەگەی پشت گوند، نەیزەی خۆێ تێا برد (تێ برد) زەوی و چاوەڕێ کاروان وسا.

سیابەند نۆڕست کاروان کەم کەم لە دۆر دیار (کورمانجی خویانی) بوود. هەناێ کاروان نزێک هات، سیابەند لە جێ خۆێ ڕا بێ و خۆێ دا سەر ڕێ کاروان.

سەر بازرگان (لە مەتن کورمانجی باش بازرگان، یا خود بازرگان باشی، هاتیە کە لە ترکی وام گریاس) نێگائێک خست، دێ کوڕێک لە پێشەو (لە پێش) وساس و ڕێ کاروان بەن هاوردیە. بانگ لە خولامێ کرد و وت:

- وەخت ڕا وسان نەێریمن، بچوو بپرسە ئێ کوڕە دۆەت خواستیە قەڵەن (مارە، شیربایی) نیەتۆەند بیەد، هایم کوشتیە پارەی (پۆل) خۆنێ نەێرد بیەد، بزان خواستگێ چەس سەدەقەئێک بیەیمن پێ وە ڕێگامان بچوود لا کە دێرمان کەفد.

خولام لە لای سەر بازرگان هات خۆێ ڕساند سیابەند و وت:

- فەقیرۆ! بۆش پەڵپت (پەڵپ واتە بیانو، گڕنە) چوەس (چەس)، داوای چە دێری؟ سەر بازرگان وت:" بچوو بۆون ئی کوڕە دەردێ چەس، هەر چە تیواد بیە پێ".

- من دەردێک نەێرم، من نە گەیام (گدا) نە خۆازەڵۆکم (خوازەڵۆک واتە کەسی کە فرە داوای چشت لە مەردم کەد). من کاروەدەس (کاربەدەست، پێشکار) میرزا بەگم، هاتمەسە باج ڕێ وە لێدان بسێنم.

- کوڕە بۆشە ئەگەر ژن ڕڤاندیدە (دزیدە) ئێمە ئەنازەی (ئەندازەی) قەڵەنێ سەدەقە بیەیمن پێد، یا ئەگەر هایم کوشتیدە پۆل خۆنێ بیەیمن دەست. هەر چە دەردتە پێم بۆش من قسەگەت بڕسنم وە سەر بازرگان.

- من نە (٩) حەیوان بەردەم دەهەمیگە (١٠) هن منە. چە بارەگەی زەڕ بوود چە پۆچ، من وەک باج ڕێ زەڤتێ کەم. وەرنە من تەرم (لاش مردی) گشتتان ئێرەدا درێژ کەم و هەر چە ها ناو کاروان بەم.

- دە هەنەکی مەکە! زۆتر دەردەگەت بۆش، سەدەقەت بگر، وە ڕێمان دەر چوو وەخت وە ئێمە درەنگە (دێڕمان کەفتیە).

سیابەند وەی قسەی خوڵام خەنست و دووبارە پێ وت:

- چمایێ (چمان) قسە وە سەرت نیەچوود، من هاتمەسە ئەڕای باج ڕێ سەدەقە نیەتووام!

هەر چەن ترس و خەوف سیابەند کەفتۆد دڵ خوڵام، خوڵام پێ هەڵگەراند:

- ژبن (سەد لە سەد، یەقینی) خۆن نووای چاوت گرتیە! ئابڕا من ئێ هەمکە ساڵە هام خزمەت ئێ کاروان، هێما نەیمە کەس باج وەی کاروان بسێند. هە تا ئەمڕوو کەس ئەو جسارەت وە خۆێ نەییە و نووای ئێمە دەر نەکەفتیە. ئێ هەنەکی کەتکەلەمە (بەڵا) تێەرد سەرت، دەس هەڵگر. هەر چە نیاز دێری لە سەر بازرگان داوا بکە بیەد پێد. حەیفە تۆ گوناهی!

- بنۆر، من کار وە پیای فەقیر نەیرم. قسەی زێدە (زیادی) مەکە، خوەد سووک کەید. بچوو لای سەر بازرگانەگەت پێ بۆش سیابەند هاتیەسە ئەڕای باج ڕێ و تەمام!

خولام دێ سیابەند هەڕ قسەگەی خۆێ کەد، هەڵگەری جەم (لای) سەر بازرگان پێ وت:

- ئەزبەنی (ئەسلێ ترکیە وە مانای ئاقا، سەروەر) ئی زەلام (پیا) قسەێل گران کەد.

- چۆ (کورمانجی چاوا)؟

- هەر چە پێ وتم هەڕ قسەی خۆێ کردیاد کە "هاتمەسە ئەڕای باج ڕێ".

سەر بازرگان بسکەخەنە (مووشەخەنە، ژارخەن) کرد و وت:

- ژبن هەنەکی پێت کردیە. وەخت نەێریمن بچوو ڕازیێ بکە، سەدەقەگەی کە تۊواد بیە دەسێ بچیم ڕێمان.

خولام دیسا (دووبارە) هات لای سیابەند و هەمان قسەێل دووبارە کرد. سیابەند ئێجارە تۆڕە کریا و وت:

- مەگەر نەوتم من دەسدرێژی وە پیای فەقیر نیەکەم. بەڵام تۆ وە دەس خوەد هەڵگەردی.

یە وت و خولام خست زەۆ. خنجەرەگەی خۆێ کێشاند و پت (لۆت) خولام بڕی.

- ئیرەنگە بچوو لای ئەرواوت (ئەربابت) تا بزاند من هەنەکی نیەکەم. بێڵا باجەگەم بیەد خەلاس بوودن.

هەنایێ خولام لە ژێر دەس سیابەند هەڵات زریکەێ چێ بان. نزێک کاروان کە ڕەسی سەر بازرگان دێ چە وە سەرێ هاتیە. سەر بازرگان بەرجد ئەڵبووقیا و بانگ چەتەکان خۆێ وە کاروان کرد:

- بێخەێرنۆ (واتە ئەی بێخەێرەێل)! من لە سەر چە نانتان دەم؟ دە بچن کوت کوتێ بکەن، لەشێ چاڵ کەن ژێر خاک.

چەتەکان گشت شمشێڕ لە کالان درهاوردن و چێن بەرەو سیابەند ئەڕای کوشتنێ. سیابەند کە دێ ئەوانە دێرن ئەڕاێ تێەن، خۆێ بان "هێشین" وە هێز کرد و شمشێر لاهوور وە دەس چاوەڕێان وسا. چەتەکان کە نزێک هاتن، سیابەند وە خارنان (خاردان، سوواری، تاخت) کەفت ناوەڕاسێان. وە هەر کە ڕەسیاد وە

زەربەت شمشێر خستیادێ خوار. چەتەکان نیەزانستیان چە دێرد تێەد سەرێان. نۆڕستن دێن سیابەند دەسێ وە هەر کەس ڕسد کوشدێ. زانستن ئەو پاڵەوانی کە بتۆەند شەڕ وە سیابەند بکەد و دەرقووەێ (دەرەقەتێ) باد وە ناوێان نیە. ئەوانەی کە ساخ و ساڵم مەنۆن وە گەرد سەر بازرگان کاروان دە جێ هێشتن و گرتن هەێوا. سیابەند کە یە دێ، گەردەن ئەسپەگەێ گەراند و کەفت پەی (شۆن) سەر بازرگان.

سەر بازرگان دێ سیابەند وە سوواری خەریکە وە پشتێ تێەد، وە حاڵ هەڵاتن وت:

- وە خاتر خودا وڵم کە. مەگەر کاروانەگە ئەڕات نەهێشتم، ئێتر ئەڕا کەفتیدەسە شۆنم؟

سیابەند قیراند و وت:

- تۆ ئەڕا گونای فەقیر و بێچارەکان خستیدە مڵم؟ من کار وە ئەوانە نیاشتم، وە تاوان تۆ کوشتمێان. ئی جار نەوبەی خوەدە، چۆ تووای خەلاس بکرييد؟

یە وت و دا پەی سەر بازرگان. خۆێ ڕساند تەنیشتێ و وە شمشێر لاهوور دا شانێ لە هەسپ (ئەسپ) خستێ زەۆ.

سیابەند وەر ئەسپ خۆێ هەڵگەراند و هات کاروان گشت خست ڕێ وەرەو قۆناخ (مەنزڵ) میرزا بەگ. لەو لا میرزا بەگ ناو کۆشک (قەسر) خۆێ دانێشتۆد، وە خەیاڵ یە بێ کەێ خەوەر وە سیابەند ڕسد. وە دڵ خۆێ وتیاد:" کوڕە ئۆشی چەتەکان کاروان سیابەند چۆ کوشتنە"؟

میرزا بەگ وە ناگا (ناکاو، ناگەهان) سەێڵ دەێشت کرد، دێ سیابەند بان پشت ئەسپەگەێ سووارە خەریکە لە دۆرەو (دۆر) تێەد، کاروان ئێش وە نوواێ وە ڕێە. بڕوای (باوەر) چاوەێل خۆێ نیەکردیاد. وە سەرسوڕمان (سەیرمان، شەیدایی) وە خولامێک وت:

- هەڕە (وە کورمانجی واتە بچوو) بنۆر چە باسە. یە چە مەحاڵە، لابد وە سیابەند هەنەکی کردنە پێ وتنە: "ئانا باج ڕێ، تۆ فرە خەتەری بێڵا کاروان گشت هن خوەد بوودن". ئێسە یەقین چەتەکان کاروان تیقەی (تریقەی، کورمانجی تیقەتیق) خەنەێان بەرزە (بڵندە)، دێرن دومای سەرێ تێەن.

خوڵامەگە سووار ئەسپ خۆێ بێ و خاردا (خاردان واتە ڕاکردن) وەرەو سیابەند و کاروانەگە. ڕەسی نزێک کاروان و وە چاو خۆێ دێ داستان چەس. خوڵام هەڵگەری لای میرزا بەگ و پێ وت:

- نام خودا هەنەکی نەکردنە. کابرا کاروان وە تەمامی زەڤت (زەبت) کردیە. ڕێگای پشت دیەکە کردیەسە مەێدان شەڕ، تۆ سەێڵ کوشریایەێل بکە، سەێڵ فلاکەتێان بکە. چەتەکان گشت یا کوشریانە یا کە هەڵاتنە و لە ترس گیانێان هێما ئێش هەڵان!

هەنای میرزا بەگ ئی قسەکان شنەفت قەلبێ وسا. نیەتوواستیاد خوڵام خۆێ باوەر بکەد. سەر وە لێ شێویاق. ئەوە سیابەند ناردۆد دام بەڵا تا بیەدێ کوشت، ئەو وەخت سیابەند بێمزڕەت (ساڵم) داشتیاد هەڵگەریاد. تا ئەو ڕۆژە کەس نەوێرستۆد (جۆرەت نەکردۆد) داوای باج وەو کاروان بکەد، چونکە قەلاشەێلی کە کاروان پاراستیان گشتێان پاڵەوان و وە نام و دەنگ بۆن و ژمارەێان ئێش فرە بۆ. بەڵام سیابەند گشت کاروان لە دەسێان درهاوردۆد. میرزا بەگ لە سەر کۆشکەگەێ (قەسرەگەێ) دا کەفت و بەر دەرگا چاوەڕێ سیابەند وسا. سیابەند سووار "هێشین" داشتیاد ڕەسیاد. هەڕ وە پشت ئەسپ وت:

- یەسە مامۆستا، باج ڕێ ئەڕات هاوردمە. بێڵا ئێتر ڕۆت خوەش و دڵت ڕاحەت بوودن. چڵ قەلاشەکانت ئەگەر یەک دەهان ئەڕات هاوردیان من گشت کاروان هاوردمە. داخۆم چشتێک تر مەنیە؟

- وڵلا من دڵنێا بۆم بان دەس تۆ پەهلەوان (پاڵەوان) و ئەردەڵ (دەلێر، کورمانجی ئەگید) نیە، وەگەرنە ئەو کار نیەسپاردیام پێد. تۆ مێر مێرانی!

لەو ڕۆژە وە دوما میرزا بەگ جوور خوڵام خزمەت سیابەند کردیاد. گاه ئەڕای سیابەند قەهوە ساتیاد (سازیاد) و گاه ئێش چاشت ئەڕاێ گورج کردیاد. نیەتوواستیاد سیابەند خوڵقێ تەنگ بوودن. میرزا بەگ ئێتر بەردەوام وە فکر یە بۆ چوو خۆێ بێخسار لە دەس سیابەند خەلاس بکەد، وە تایبەت وەختەێل تەنیایی مژار (بابەت، فکر و بێر) سەرەکیێ (ئەسلیێ) یە بۆ.

دەم و دەمساڵ (وەرز ساڵ) دەرباس بوواد و میرزا بەگ وە هێوای هاتن خۆن-دەوان (ئەوەڵ بەهار) سەبر کردیاد، بەڵکی ڕێئێک ئەڕای ڕزگاری پەێدا بوودن.

نەسرین

سیابەند لە ماڵ میرزا بەگ رێز و حورمەت فرەئی پەێدا کردۆد. هەڕ کات (وەخت) چشتێک نیاز بیاشتیاد خوڵام یا کەنیزێک بێدرەنگ ئەڕای حازر کردیاد. میرزا بەگ و دۆەتەێلێ خۆێان ئێش خزمەت سیابەند کردیان. سیابەند ئێتر مێر سەد مێران بۆ. بەڵام سیابەند زیرەک و ئاژیر (ژیر، وریا، هووشیار) بێ، زانستیاد کە ئێ رێز و جێگەی بەرزە لە ترس و خەوفە، نە مەێل و مێوەت (محەبەت). میرزا بەگ لە تەنیایی خۆێ شپرزە و بەزگ (بەزە، بەزێ، پەریشان) بۆ و هەڕ دەم هووڵێ بردیاد (هووڵ بردن واتە نگران بۆین) نەخوای (نەوای، مەبادا، کورمانجی نەخوە) سیابەند وە ئانێک کارەگەێ بسازد.

دۆەت گەوراگەی میرزا بەگ، نەسرین، وەڵی (بەڵام) قسەێ لە باقی جودا بێ. ڕووژێک کە سیابەند و میرزا بەگ ناو دیوەخان (دیواخان) خەریک قڵیان کێشان بۆن، میرزا بەگ بانگ دۆەتەگەێ کرد و وت:

- وەیشانەگەم (خوەیچانەگەم)! ئی قڵیانە ئاگرێ سەردەو (سەرد) بێە، ئەڕای ئێمە چاخێ کەیدن؟

سیابەند لە گەرمای ئاگر ناو دیوەخان کراسەگەێ درهاوردۆد و تەنێ لە قڵیان و چای داخ بێ. تا نەسرین هات ناو ژوور چاوێ وە دەس و پەڵ بە هێز (وە هێز) و بازووکان ئازای سیابەند کەفت. سینگ (سینە) و وەرێ پان (پیەن) و مێرانە بۆ و ئەزولانێ (ئەزولەکانێ) جوور شێر زووردار بۆن. نەسرین وە شەرمۆکی وت:

- چەسەو باوکە گیان!

میرزا بەگ وتی:

- کەنیز و خوڵامەێل هەڕ کامێان ها شۆن کارێک، وەیشان! تکایە (بێزەحمەت) قڵیانەگە ئەڕامان ئاڵشت کەید؟

- ئێتر چۆ نیەکەم باوکە!

یە وت و هات نزێک ئەڕای بردن قڵیان. هەڕ یە کە چەمیا و قڵیانەگە لە زەوی هەڵگرت، چاوێ وە چاو سیابەند کەفت. نێگای تا بتەوی (ناخ، عومق) گڵارەی سیابەند چێ و دڵێ لەرزی. وە زوور خۆێ جەم کرد و گەرد قڵیان چیە دەێشت.

سیابەند بەڵام لە عاڵەم خۆێ بۆ، چشتێک لە تەڤگەر (حەرەکات) ئەو کچە (دۆەتە) نەفەهمست.

سیابەند ئاخر شەوی هەڵگەری ژوورەگەی خۆێ. ئیرەنگە ئاخەلێوە (خاکەلێوە، ئەوەل بەهار) بێ و کەش و هەوا وەرەو خاس بۆین چوواد. لای خۆێ فکر کردیاد کە ئێتر با کەم کەم بارەگەێ بوەسد و لە ماڵ میرزا بەگ بچوود. لە شەونشێنی و قلْیان کێشان قەدرێک گەوج و مەنگ کریاق. یەک ڕاست دەر ژوورەگەێ بەسا و ڕومیا ناو پرتاڵەگەێ (پرتاڵ واتە رەختخەو، نڤین، جیوان).

تازە چاوەێلێ بەسریاون کە دەنگ کورتێک شنەفت و وشیار کریا. ناو تاری ئوتاخ (ژوور) سەێڵ کرد بەڵام چشتێک دیار نەو. وە ئانێک دێ رەشیئێک (سیەهیئێک) بان سەرێ وساس. خەوەگەێ تەمام پەڕی و دەس برد ژێر موتەکا شمشێرەگەێ هەڵگرت. وەی دەمە دەس نەرم و نوولێک کێشریا بان بازووێ و دەس سیابەند ژێر موتەکاگە وشکاند. سیابەند سەر هەڵگەراند بزاند یە هایمە یا جنە هاتیەسە لاێ، دێ نەسرین وە تەمەنا (خواستن) دێڕد سەێڵێ کەد. سیابەند وە سەرسڕمان وت:

- خەێرە نەسرین؟ چە تووای وە تاریە؟

نەسرین بێ ئەوە کە وەڵامێ (جەواوێ، بەرسیڤێ) بیەد، لێو شێرینێ (شرینێ) ناد ناو دەم سیابەند. هەست و ئێحساس قەڵوەزە (قەڵبەزە، مەوج ئاو) ڕشانیاد ڕووح و جەسەی ئەو کوڕە. بێعەمد خۆێ دەسێ چێ ئەڕای بەن کراسەگەی نەسرین. هەر دوو مەمک نەسرین ژێر دەس سیابەند بۆن و ماچ کردنێ هەر دەم توندتر بوواد. نەسرین ئێتر نێشتود بان سیابەند و دەسێ بردیاد خوار. سیابەند یەک جارە نەسرین دا لا و خۆێ لە ژێرێ کێشاد دەر. سەرێ خست خوار و پشت وە نەسرین دانێشت.

نەسرین سەرێ سڕ ماق. نیەزانستیاد سیابەند ئەڕا گۆرا (ئاڵشت کریا، عەوەز کریا). وە دەنگێک لەرزن وت:

- ئەزیز دڵەگەم، چشتێک بیە؟

سیابەند دەنگ نەکرد. نەسرین هات لاێ سەرێ لە پشت برد نوواێ:

- من کارێک کردم کە خوەشت نات؟ بۆشە پێم دڵخوازەگەم.

سیابەند ئی جار تووقیا. نەسرین دەڵەک دا و هەڵسا وسا:

- یە چە بازیە سەر من دەر هاوردنە؟ مەگەر تۆ نیەوتیاد من گەڕ و دەم‌لێوگەنم (دەم‌لێوگەن وە مانای بەدگڵ، زاهر گەن)؟ ئاێسە بێمەسە ئەزیز دڵەگەت؟

- یانی (یەعنی) چە؟ من دڵم تۆ خواستیە، گوناهە؟

- گوناه نیە، سەیر و سەمەرە (عەجیبە).

- سەیر نیە. من جوور خوەیشکەکانم نیم. من زانم مانای ژیان (زنەی) چەس. خوەشم لە پیاوەتی و جوانمێریت هاتیە، لە بڕ بازووی ئازا و وە هێزت. دڵخوازەگەم! بێڵ ئەمشەو (ئمشەو) وە لات بمێنم.

- تا شەو سوو (بەیانی، سبەی) گشت پێم بخەنن؟ بۆشن مێر مێران خۆێ خست پای کەنیشکەگەی بێ‌تام میرزا بەگ؟ ڕا بە بچوو من سۆێند خواردمە تف وە نوڕت نەکەم.

قسەێل سیابەند وە تاتەگە (تاتە وە مانای خوەیشک گەورا) گران هات. ئەڵبووقیا و وتی:

- تۆ چەنی فیس و ئفادە دێری! وە خەیاڵت کەس وە پاڵەوانی وێنەت نیە؟ خەوەر وە "قەدەگێترانساڵێ" (ساڵێ سووکەناو ساڵح) نەێرید. ئەوە شێر چیای "سیپان خەلاتێ" و شارگەی (شاریار، شەهریار) سەرجەم قەلاشەێلە.

سیابەند کە یە شنەفت عەقڵ وە سەرێ چی:

- تۆ ئیرەنگە چە وتی؟

- وتم نازارە ناز مەکە، هەر وەقت دەرەقەت "قەدەگێتران" هاتی ئەو وەختە بۆش من مێر مێرانم، زۆر پەهڵەوانم.

نەسرین یە وت و وە قین (تۆڕە) لە ژوورەگەی سیابەند هات دەر. سیابەند وەو چشتەی کە شنەفتۆد خەو لە چاوێ هەڵاتۆد. بڕوا نیەکردیاد ناو گشت عاڵەم کەسی بوودن کە دەرەقەتێ باد. خۆێ تا ئەو وەخت پاڵەوان پاڵەوانەێل زانستیاد و ئیرەنگە شنفتیاد "قەدەگێتران ساڵێ" لە لێ سەرترە. تا بەر لە بەیانی (گوڵ سوو) فکرێ مژووڵ ئی هاماڵ (ڕکابەر، ڕەقیب) تازە بۆ کە خەو هووشێ دزی.

خاک بێهن (بووی) واران دیاد. "سیابەند سلیوی"، خاوەن تیر و کەڤان زێرین و شمشێر لاهوور قەتیل، سووار "هێشین" ناو چۆل و چیا بێ. تەمام جێ و وەر پڕ لە

سەوزایەتی بۆ و دیمەن گوڵ دارەکان دڵ هایم خوەش کردیاد. یەک جارە لە دۆرەوە ڕەشی (سیەهی) پەیدا بێ، چمان داشتیاد وەرەو سیابەند هاتیاد. سیابەند لە خۆێ پڕسی:

- داخۆم یە بنیامە (بەنی هایم)؟

ڕەشی‌گە نزیک و نزێکتر بوواد و سیابەند سەیڵ کرد دێ کەنیشکێکە جوانتر لە خوەر و ناسکتر لە کارخەزالەیل ("کار" وە مانای وەچکە و "کارخەزال" وە مانای وەچکەی خەزال). سیابەند لە ئەسپەگەێ هات خوار وە بەند (چاوەڕێ) کەنیشکەگە مەن. کەنیشکەگە نزێک سیابەند کە ڕەسی سڵامێ دا. سیابەند سڵامەگەێ هەڵگەراند:

- سڵام و سەد سڵام و سەر چاوان.

بەڵام کەنیشکەگە چمان یەک جارە خەیبەو (خەیب، غەیب) بکریاق، لە نووای چاو شارياق. سیابەند مات و مەبهووت مەن:

- خودای عاڵەم یە بنیام بۆ یا ئەجنە؟ توواستیام نامێ لە لێ بپڕسم، وە ئانێک نادیار بێ.

سیابەند وە یەکەم بانگ کەلەشێر لە خەو هەڵسا. هێنا (هێما، هێشتا) وە ژێر باندۆر (ئەسەر) خەونەگەێ بۆ. نەزانست ئەو کەنیشک ناو خەونەگەێ کی بۆ و کووره چێ، بەڵام کارخەزالێک فره جوان بۆ. ئێتر یەک چشت ئەڕای سیابەند دیار کریاق: ئێدی وەخت وە جێ هێشتن ماڵ میرزا بەگ ڕەسۆد. گەرد خۆێ وتی:

- فەڵەکێ (ئەی فەڵەک)! چە نەخشەئێک ئەڕام دێریدن؟

سیپان خەڵاتی

ناو هەسار گەورای دەسگا (ماڵ) کەسی غەێر "نەسرین" دیار نەۊ. سیابەند "هێشین" زین کردۊد و شوور (شمشێر) و کەڤان و قەڵخانێ بەساق پەر خۆێ. نەسرین جوورێک کرد چمانی سیابەند نەدیە (نەێیە). لە تەنیشت هەسووڵ (حەوز، گوومەی ئاو) دانێشتۊد و ئارام ئاوەگە شڵپاندیاد. سیابەند بانگ لێ کرد:

- نەسرین! میرزا بەگ بیدارە؟

نەسرین بەرسیڤ (وەڵام، جەواو) نەدا. سیابەند وە قسەی خۆێ درێژە دا:

- من دێرم چموە. سڵام وە میرزا بەگ بڕسن پێ بۆش من کارەگەم ئێرە تەمامەو (تەمام) بێە. بڕیارەگەمان (قەرارەگەمان) ئەوە بێ کە تا وەهار ئێرەدا بمێنم. ئێسە ئێش وەهار هاتیە، من ئەسپ و کەڤان و شمشێر هەڵگرم و ماڵاوایی (ماڵ ئاوایی) کەم. گەردەنم ئازاد کەن.

یە وت و "هێشین" دا زەنگووکان. نەسرین سەێڵ چۊینەوەێ نەکرد، سیابەند کە دۊر بێ ئرمێسک (ئەسر) چاوەێلێ لێژا بێن (لێژەو بێن، سەرەو ژێر بێن).

سیابەند لە نەو (دووبارە) تەنیا بۊ و وە لەزگینی (وە عەجەڵە، وە سرعەت) وەرەو چیای "سیپان خەلاتێ" ئاژۆتیاد (ئاژۆتن وە مانای ڕاندن، من ئاژۆم یانی من سووار بووم، من ڕانم). ئەو چەن هەوتەی (هەفتەی) ئاخر لە ماڵ میرزا بەگ تەنیا وەختێک بێ کە لە زمان لە دەس دان باوک و داڵکێ تام (مەزەی) ئاسایش چێشتۊد (چەشتۊد). بڕیگ وەختەێل هەسۊدی وە دۊەتەێل میرزا بەگ کردیاد. سیابەند لە خۆێ وە مێوەت (محەبەت) باوک و داڵک مەحرووم بۊ. ئەڕای ماوەی (مدەت) درێژ کەس پێ نەوتۊد: باوانەگەم! کوڕ شێرینەگەم! تەنیا قسەی خوەشەوێستی کە شنەفتۊد، ئەو شەو ئاخر لە دەم نەسرین بۊ. ئێدی بڕوایێ (باوەڕێ) وەی جوور قسەێل مەنۊ؟ داخۆم سیابەند، یاخی (یاغی) شاخان کە سۆێند خواردۊد غەێر خراوی وە مەردم نەکەد، توانستیاد فام مێوەت و دلۆڤانی (مهرەوانی، مهرڤانی) بکەد (فام کردن واتە فەهمستن، فەهم کردن، فەهمین)؟ تاوان ئەو هەمکە دەرد و

ژان، ئەو هەمکە حقارەت و نێامەێ و نەهات، وە مڵ کی بۆ؟ سیابەند با داد خۆێ لە کی بسەندیاد؟

بەر لە شنەفتن نام "قەدەگێتران" بڕوای (باوەر) سیابەند ئەوە بۆ کە کەسێک وێنەێ ناو دونیا نیە. ئێسە وەرەو "سیپان خەلاتێ" ئاژۆتیاد تا بزاند ئی یاغی کیە لە "سیابەند سلیوی" سەرترە. سیابەند ناو بەحر (دەریای) فکرەێل نەتڵ (بناو، ژێر ئاو) بۆ:

- خوەزێا (خوەزگە، خۆزگە) دووس و براێێک جوور خوەم بیاشتیام. تەنیایی ناو ئی دونیا و مەردمێ زۆر سەختە. ئەگەر دووسێک بیاشتیام یەقین یەکی بوواد جوور "قەدەگێتران سالێ".

دۆر لە شار و گوندەکان، گاە وە ئاژۆتن و گاە وە لووکە کردن (کومتەکومت، ئارام رێ کردن ئەسپ) وەرەو مەخسەدەگەی خۆێ چوواد. یەک جار وە ناو ڕێ ڕاست ڕیەن شوانێک هات، کاورێک وە دزی هەڵگرت و گرت هەێوا. قیر و قار شوانەگە بەرز بێ و سیابەند ئەڕای یەکەم جار وە دڵ خۆێ وت:

- من بوەخشە بڕا. من وەک گورگ شاخ و بیاوانم ئەر وە لێد نەدزم وە بڕسیەتی مرم.

خاس کە دۆر بێ، نزێک کانیئێک لە ئەسپ هات خوار و سەر کاورەگە بڕی. خوری (وەرگن، پەشم) و پووسێ وەک بانەوان نا لا و گووشتەگەێ وە ئاو کانی شوشت (شووڕی). بەشێک لە گووشتەگە بان ئاگر کەواو (کەباب) کرد و بەشێک ناد ناو تەرکیوەن (خورجینی کە قەێ زین ئەسپ بەسن) ئەسپەگەێ. چیای "سیپان" لە دۆر دیار بۆ و سەردەنێ (سەردەن واتە لۆتکە، قوتکە، سەرکڵاو، سەر کاوان) وە وەفر چەرمی (سپی) کریاۆ:

- فەڵەکێ (ئەی فەڵەک) تۆ من تا کووره بەیدن؟

خزر پەیغەمبەر

ژمارەی ڕووژ و شەو لە دەس سیابەند دەر چۆ. نیەزانسیاد چەن وەختە وەرەو لۆتگەی (سەردەن) کۆی (کێو، چیای) "سیپان" ڕەوانەس. هەر چە وەرەو بانتر چوواد سەرما بێشترەو (بێشتر) بوواد. ئێسە وەفر گشت بەرکەڵ (تاشێک کە کەڵ بانێ وسد) و کوچگەکان (کوچکەکان) خەمڵاندۆد (زینەت داۆ). دەێنەقەی (دەێنەقە وە مانای ئازووقەی کەم) سیابەند دوو ڕووژ بۆ کە تەمام کریاۆ و ئیرەنگە تەنیا هێوای (ئومیدێ) ئەڕای لە بڕسیەتی نەمردن پەێدا کردن نەچیر (ڕاو) بۆ.

دەنگ لە گیا (گیاە) و ئاژاڵ دەر ناتیاد، چمان هەموو چشت لە سەرما ڕچیاۆ. سیابەند گەرد خۆێ وت:

- نزێکە لە بێ‌حاڵی سوومای چاوم بچوود.

بڕیار دا تیر و کەڤان (کەمان) وە دەس وە جێ خۆێ بۆسد، بەڵکی نەچیرێک دەرباس ئەورەدا بوودن. "هێشین" وە تاشێک (سانێک، سەنگێک) بەسا و خۆێ پشت دارێک شارد. هەر چەندە بێ‌حاڵ بۆ، هەوڵ دا (هەڵک دا، تلاش کرد) گورج بۆسد نەخوای نەچیر باد و لە دەسێ بچوود. ژێر لێو وتی:

- وەرە بەختەگەم وەرە (وەرە وە کورمانجی واتە باو، زێز هەڕە وە مانای بچوو)! وەرە تا گیان شێرینم هەڵناتیە!

نزێک بەر ئێواران بۆ کە سیابەند خشەخشێک شنەفت. چاوەکانێ ماڵی تا دڵنیا بوود هەڵە نیەکەد. خەزالێک وە چاوەێل زەرد و سەوز پشت بووتگێک لەوەریا. تاقەی سیابەند نەمەنۆد. تیرەگەێ خست ناو کەڤان و وەرەو خەزالەگە ڕەوانەێ کرد. نەدێ چە وە سەر هات، تەنیا زانست کە خەزال گرتیەسە هەێوا. بێ‌هێوا (نائومید) سووار ئەسپەگەێ بێ و وە کومتەکومت چێ وەرەو بووتگەگە. ئەورەی کە خەزالەگە داشتیاد لەوەریا تۆڕ (ڕەت، ڕەد) خۆن دی. زانست تیرەگەێ ڕەسیەسە ئامانج (ئاماج). وە پێ‌خەنین (لێوخەنە) وت:

- نام خودا، تۆڕەی خۆنێ گرم تا پەێدای بکەم.

سووار "هێشین" بێ لەزگینی (بێ عەجەڵە) وە ڕێ کەفت. دڵنیا بێ کە خەزال وەو بڕین (زام) سەختە فرە دۆر نیەچوود.

کەم کەم لە دۆر چەمێک (کانی‌ئێک) دیار کریاد. سیابەند خوەشحاڵ بێ:
- حەیوان بێ‌چارە وەی برِینە دێرد بار من کشد. یەقین تینگ بێە، تِواد خۆێ وە ئاو برِسند. خاسترەو (خاستر) بێ، ئیرەنگە لە تەنیشت چەمەگە گیرێ تێەرم. هەرِ ئەورەدا سەرێ برِم و گووشتێ شوورِم.

ئێتر چەند هەنگاو (چەند قەدەم، قادم) بێشتر تا چشمە (چەم، کانی) نەمەنۆد. ئێوارە رِەسۆد و خەزال بێ‌حاڵ بان وەفر لە زەوی کەفتۆد. سیابەند لە ئەسپ هات خوار. "هێشین" وە حاڵ خۆێ وڵ کرد تا ئاو ڤەخوەد (بنووشد). چێ سەر وەخت خەزال تا خەلاسێ بکەد.

خەزال دەس و پایێ بان وەفر درێژ کردۆد و بێ‌تەڤگەر (بێ‌حەرکەت) خنەخن (هەسکە هەسک، هەسە هەس) کردیاد. چاوەێل وەک کرِکووت (کرِمیت، گووگرد) خەزال سەرنج (تەوەجە) سیابەند رِا کێشا. چەقووگەێ هەڵگرت و وە ئاخ و ئەفسووس وت:
- ئەی فەقیر چاو جوان! خودا تۆ قسمەت گیان من کردیە. ئێتر وەی دەرد خەلاست کەم.

بان خەزال دانێشت و ژێر ملێ وە پشت گیر دا. چەقووگە گورج کرد، چاوەێل خۆێ بەسا و رِەگ گەردەن خەزال برِی.

ئەو شەو خەو وە چاو سیابەند مێوان نەڤاد. لە ژێرِ بانەوان خورین رِکەرِک کردیاد (رِکیان یا رِکەرِک کردن وە مانای وە سەرما لەرزین) و وە بیر چاوەێل خەزال بۆ. فەڵەک لەوە ئێش خاین (خائن) بۆ. بێ ئێختیار نۆزە کردیاد و نەفەهمست کەی وە خەو چی.

لە خەو خەونێک هات شۆن سیابەند. پیرەمێردێک دەس کێشا سەرێ و وت:
- سیابەند، باوان! تۆ ئێتر سەرت پرِ بێەسە لە مۆ. هەڵس کەسەگەم، با بچید دووس و برِادەر خوەد پەێدا بکەید. نام ئەوە "قەدێ" یە، پێ ئۆشن "قەدەگێتران ساڵێ"، کورِ "حەمە" (محەمەد) و "زارا". ئەگەر ئێوە وە یەکەو بوون کەس دەرەقەتتان

نیەتێەد. لە ئێنسانەێل نەترسە، ئاگات بوودن لە حەیوان و گیا. ئێسە وەخت شیار بۆینەوەس.[١]

سیابەند لە خەو پەڕی و بێعەمد دەس کێشا سەر خۆێ. باوەر نیەکردیادن، سەرێ پڕ بۆ لە مۆ! قژەگەێ وە ڕاستی تا کەمەرەێ ڕەسیاد. سەێڵ کرد دێ زام و کەوەکان (کەو وە مانای کەبوود، کەبوودی) تەنێ (لەشێ، بەدەنێ) گشت دەرمان کریانە. یەقین کرد ئەو پێرەمێردەگە کە لە خەون دۆد "خزر پەێغەمەر" بێە (وە ئەسل کورمانجی "خۆجەی خزر" یا "خاجە خزر" هاتیە. حەزرەت خزر نە تەنیا لای موسوڵمانەکان، بەڵکە لای ئێزدیەکان، یارسانەکان، بەکتاشیەکان و عەلەویەکان ئێش خاوەن ڕێز و ئێحترامە و وەک خاوەن موعجزات ناسرێەد).

خوەر هەڵاتۆد و سیابەند ئامادە بێ درێژە وە ڕێگەگەێ بیەد تا بڕادەر و دووس خۆێ "قەدەگێتران" پەێدا بکەد.

---

[١] -ناو ڕوایەتەگەی "ئەحمەد ئاراس"، "خۆجەی خزر" خۆێ ئەسپ و شمشێر دەس سیابەند دەد. بنۆرن Ahmet Aras, 1993

قەدی

سیابەند کەم کەم داشتیاد دوو دڵ بوواد کە "قەدەگێتران" لەو کۆ پەیدا بکرێەد. بێشتر لە چوارده ڕووژ بێ کە مێنەی "قەدەگێتران"، "قەدێ" گەریاد، بەڵام ڕەتێک وە لێ نیۆنیاد. بڕیار داۊ کە گووشت خەزال بخوەرێەد، با قەدەگێتران یا بێ ئەوە بچوود خوارەو. بەر نیمەڕوو بێ کە چاوێ کەفت کوڕ جایڵ (جاهڵ، جوان) و قەۆێک کە ڕووت و ڕووتەڵ ناو وەفر وساۊ. سیابەند گەرد خۆێ وت:

- ئی پیا لە من شێت‌ترە! ئێرەدا ئەڕا ئی جووره وساس؟ چەنی ئێش قەۆە، مەگەر یە "قەدێ" بوودن.

لووکە کرد وەرەو پیاگە کە پیا دەنگێ چیە بان:

- کابڕا وە جێ خوەد بۆسیە. من داو (دام) نامەسە ئەڕای کەوک و قومڕی، نزێکتر باید گرن هەێوا. ئەو وەختە یا خوەد یەی گلە باڵندە (پەڵەوەر) ئەڕام تێەرید، یا کە ئەگەر نەتوەنید من کوشمت.

سیابەند وە بزەئێک (بزە تا بزەبز تا بسکەبسک، واتە لێوخەنەی تاڵ) وت:

- من ڕێوار خودام، بۆسم ئەڕای باڵندە گرتن تۆ؟ ئەتۆ خوەد بچوو دامەگەت جێ-ئێک تر هەڵبخە (ڕا بخە، پیەن بکە).

یە وت و "هێشین" هین کرد. پیاگە کە یە دێ وت:"دیدە؟ نەچیرەکانم فڕاندی. ئێسە یا یەکی ترەک ئەڕام تێەریدن یا تەنیا چارەم یەسە کە بکوشمت.

- ئەر تووای بکوشیدم با لوو بگریم (موسابقە بیەیم). هەر کەس لووگە برد تۆەند ئەو یەکی بکوشد. بەڵام لوو گرتن ئێمە نە وە ئەسپ و نەێزە و شمشێرە. جوور پاڵەوانەکان ڕاستەقینە زووران کەیمن، بزانیمن کی پشت کی ڕسند وە خاک.

- تەمام، کێشە نیە. لە ئەسپەگەت باو خوار ئامادە بە.

سیابەند هات خوار و ئەسپەگەێ لای ئەسپ ئابڕا بەسا. هەر دوو ئامادە بێن و دەس خستن کەمەر یەک. تا ئێواران شەڕ کردن. وە زوور دان ئەوانە وەفر ژێر پای ێان تاویاق، بەڵام هۆچ کامێان ئەو یەکی دانەلەقاند (تەکان نەدا). شەکەت بۆن و هەناسەی هەردووگیان بڕیاق. ئاگربەست دان و قەرار نان سوو وە لووگەێان درێژە بیەن. سیابەند وت:

- چکڵەئێک (کەمێک) گووشت نەچیر لە تەرکیوەنم (خورجین زینم) مەنیە، ئەگەر مەیێل بیاشتۆی بارم دەور یەک بخوەیمن.
- وڵلا خاس کەیدن، زۆر سپاس.
گوڵ سوو لە خەو هەڵسان و چێن گژ یەک ترەک. جوور ڕووژ وێەردە (دۆیەکە) تا ئێواران مژووڵ بۆن، بەڵام کەسی سەر نەکەفت. ئی جار پیاگە وتی:
- دۆیەکە تۆ من مێوان کردی، ئەمڕوو من تووام مێوانت بکەم. مەردم دیەکەی ئێ نزێک بڕیگ وەخت حەیوانەکانێان بەن شەواژوو (شەو لەوەڕ، وە شەو ڕیەن چەراندن). ئەگەر نەۆشی تووادن بگردن (تۆواد بگرد) هەێوا بچم وەرکێک (بەرخێک) لێان بدزم و بامەوە.
- بچوو ئابڕا، هەر دوومان بڕسیمانە.
- تۆ خوەد ئەسپ جوانی دێری، ئەسپەگەێ من ئێش فرە خاسە. نامێ نامەسە "پڕشنگ". سوواریێ بووم و زۆ تێەمەوە.
سیابەند تەنیا کە بێ چێ ناو فکر و خەیاڵ. ئی پیا کوڕ خاسێک بی، جوامێر و خوەش قسە بی. خوەزێا گەرد یەک شەڕ نەکردیان. دڵێ تۆواستیاد وە کابڕا بوتیاد: باو گەرد یەک شەڕ نەکەیمن ئاوەختی! بەڵام ترسیاد ئەوە فکر بکەد سیابەند خەوف کردیە. گەرد خۆێ وت:
- خوەزێا "قەدێ" ئێش جوور ئی کوڕە خاس و خوەش ڕفاقەت بوود.
ساعەتێک نەکێشا کە پیاگە هاتەوە. بەرخ قەڵەو و گووشتینی گەرد خۆێ هاوردۆد. وە سیابەند وت:
- ئێزکە (ئیرەنگە) بزان چۆ ئەڕات دروسێ کەم!
کابڕا زگ بەرخەگە دڕی. دڵ و لێخەرووێ (دڵ و ڕوودەێ) درهاورد و خوری و پووسێ جودا کرد. گووشتەگەێ خاس شوشت و هۆرد هۆرد کرد (ورد کرد). گووشت هۆردەگە کرد ناو پووسەگەی بەرخ و دەرێ بەسا. پووسەگە و گووشت ناوێ کەمڵانە (کەمێک) ناخ زەۆ چقاند (چقاندن واتە کاڵین، چینین)، کوچگێک نا بانێ و ئاگر وە لاێ دەر خست (وا کرد، ڕەوشن کرد).
سیابەند ئەو شەو بهترین خوارین عومر خۆێ خوارد. شەوەکی زۆ دووبارە دەس وە زووران پێ کردن، بەڵام ئی جارە هەر دوو شەکەت بۆن و هێزێان نەمەنۆد. بەر

لە نیمەڕووو سیابەند دەسێ وە پای کابرا ڕەسی. پایێ کێشاند و خستێ زەق. دەس وە جێ پشتێ وە خاک ڕساند و دانێشت بان سینەێ. خەنچەرەگەێ (خەنجەرەگەێ) درهاورد و نا بان ملێ. زریکەی پیا چێ بان:

- سیابەندۆ! بڕاگەم دیدارمان کەفت ئەڕای قیامەت. ماڵت ئاوا!

سیابەند شڵ بی. وە سەر سڕ مان پڕسی:

- تۆ ئیرەنگە چە وتی؟

- گەرد بڕاگەی خوەم "سیابەند" ماڵئاوایی کردم. چەن شەو لەێرەوەر "خزر پەێغەمەر" هات خەونم، وت ئاخرێ دووس بڕاگەی خوەد دۆنی، نامێ ئێش سیابەندە. چمانی قسمەت نەۆە، کەفت ئەڕای قیامەت.

- داخۆم تۆ نامت "قەدەگێتران ساڵێ" نیە.

- ئەڕێ، پێم ئۆشن "قەدێ".

- ولاهی من ئێش عەین خەونەگەی تۆ دیمە. من سیابەندم، بڕا و دووسەگەت. دەست بیە پێم، ڕا بە!

هەر دوو بێئەنازە خوەشحاڵ بێن. یەک ترەک باوش کردن (ئاوش کردن) و گیرستن. چوون کە هەر دوو ماندوو (میەنگ، شەکەت) بۆن، بڕیار دان سوو حەساوی گەرد یەک قسە بکەن. جوور هەر شەو ئاگرێک دەر خستن و بانەوان خورین بان سەرێان کێشان و خەفتن.

نیمەی شەو بێ کە خشەخشێک سیابەند هەڵساند. لە ترس گورگ چڵێسک (چڵاسک) لە ئاگر هەڵگرت و برد نووای خۆێ. ڕەشیئێک نووای وساق. خاستر کە سەێڵ کرد دێ ڕەشیگە ئاشناس، مێند ئەو کەنیشک جوانەگەی کە لە ماڵ میرزا بەگ هاتۆد خەونێ. لە دێین (دیتن) چاوەێل کەنیشکەگە سیابەند ئانێک وشکیا، چاوەێلێ ڕەنگ کڕکووت (کڕمیت، گووگرد) بۆن، وەک چاوەێل خەزال. سیابەند موحکەم چاو پرتاند تا بهتر بۆوند (بیند)، بەڵام کەنیشکەگە لە تاری شاریاو، چمان لە ئەوەڵ ئەورەدا نەۆ.

سیابەند چاوەێلێ بەسا و ڕومیا:

- چە تووای وە لێم وەیشان؟ وە ڕاستی تۆ کیئێد، لە بیداری و خەو تێەید شۆنم؟

کەیف و ڕەحەت

سیابەند وە ڕاستی دووس و بڕادەر خۆێ دۆزۆد (دۆزین واتە پەیدا کردن چشتێک گوم کریای). ئەو چشتەکان کە وە سەر "قەدێ" هاتون هاوشێوەی وەسەرهاتیکان سیابەند بۆن. پاش مردن باوک قەدێ "حەمە"، داڵک قەدێ "زارا" قەبووڵ نەکردۆد شوو وە مامەگەێ قەدێ بکەد. ئەڕای یە ئێش مامەگە قەدێ و "زارا" لە دیەکە دەرکردۆد. ئەوانە ناو زمسان ئاوارەی چۆل ۆ چیا بۆن و ناو ئی ئاوارەئی، "زارا" تاقەت ناوردۆد و چۆ ڕەحمەت خودا. شوانێک "قەدێ" لە مردن ڕزگار کردۆد و فێر ژیانێ کردۆد.

قەدێ ئێسە ئێش قسەی شوان لە بیرێ هاتیاد:

- کوڕەگە، فەڵەک تاڵع تۆ ڕەش کردیە.

سیابەند سەێڵ ئاسووی سوور کردیاد:

- هەمێشە لە خوەم پرسم یە چە ژیانە. بێ ماڵ و شۆن بێمەسە گورگ بیاوان. خودا زاند چەنی خراوی سەر مەردم هاوردمە. تووام بزانم تا کەی فەڵەک؟ خوەزگە دەسم بڕسیاد تۆ!

- فەڵەک فرێشتەی (فرشتەی) خوداس. چۆ دەست وە پێ ڕسد؟

- ئەگەر بڕسد وە الله مەدینە دەس وە لێ بەر نیەم. با بزانم گوناهەگەم چە بێە کە ئی هەمکە بەڵا دیمە.

- جاری دەست وە فەڵەک نیەڕسد، حەیف (تۆڵە، ئێنتقام) خوەد لە زاڵمەێل و دەولەمەنەێل بسینە. ئەوانە یار و هەمپار (هاوبەش) فەڵەکن.[1]

لەو ڕووژ وە دوما، سیابەند و قەدێ بۆن تەشەی (ئافەت) کاروانەێلی کە وە دەێشت و کۆ چووان. ئەگەر وە زوان خوەش باج ڕێ پێان بیان، ئەوان دووان بەش

[1]-ناو ڕوایەتەکان تر سیابەند و "قەدێ" وە بەرجد مینەی فەڵەک گەردن، وە تاییەت ئی بابەت ئەڕای سیابەند بووده وەسواس و خەیاڵ هەردەمێ. بنۆڕن Ahmet Aras, 1993 و Ronî War 2011

خۆیان سەندیان و کارێک تر وە کاروان نیاشتیان. ئەگەر نە، قەلاشەیل کاروان کوتیان و کاروان گشت زەڤت (زەبت) کردیان. ئێتر دەنگ و ئاوازەی سیابەند و قەدێ ناو وڵات "بدلیس" ("بتلیس") پیچاو و داڵکەیل منالەکان خۆیان وە نام ئەوان ترساندیان.

پشت هەر ڕێگری، دوو هەڤاڵ (ڕەفیق) شاریای (ئاشاریای، نهانی) چووان شار "بدلیس" ("بتلیس") و ئەڕای خۆیان سوور گرتیان. یەکەم جار بێ کە سیابەند شار وەی گەورایی دۆنیاد. گشت چشت ئەڕای تازە بێ و لە خوارین و شەربەت و جوانیەکان شار حەز فرەئێک کردیاد.

بازار "بتلیس" پڕ بێ لە جڵ و بەرگ، دڵنگ (کراس درێژ ژنانە)، چەک، مێوە و خواردەمەنیکان ئەڵاجەۆ لە کشوەڕ ئەفریقا هەتا چین و ماچین. فرووشیار و مامڵەکەرەیل ئەرمەنی، کورمانج، ترک و گورجی بۆن. سیابەند ئەورەدا چشتەکانی دۆنیاد کە نامێان ئێش نیەزانسۆد. وە تەمەن و عومر خۆێ ئەو هەمکە شلخی و شخار (شلووخی) نۆد (نەدۆد).

وە دومای دێین (دیتن) بازار، "قەدێ" سیابەند برد ماڵێک دەر وە شارەگە. ئێتر ئێواران بۆ و کۆچەکان خەڵوەت بۆن. "قەدێ" سێ جار بان دەرانەی ماڵەگە کوتا و وت:

- خاتوو (خاتۆن) دەرانەگە وا کە گورگەگەی "سیپان" گەرد بڕاگەێ هاتیە!

دەرانەگە وا کریا و دۆەت نەونەمامێک (نەونەمام واتە نووهاڵ و جوان) وە پشتێ دیار بی. "قەدێ" سڵامێ دا و چاو ئەڕاێ قرپاند. دۆتەگە چاوقرپەی "قەدێ" هەڵگەراند و وە ڕۆێ خەنست، بەڵام تەنیا سەێڵ سیابەند کرد. "قەدێ" چێ هوندر (داخڵ) و وە دەنگ بەرز وت:

- خاتوو گیان سڵام! بڕس وە داد من و دووس و بڕاگەم، وڵەکەتیم (وەڵەکەتیم، فرە شەکەتیم)!

ژن ناوساڵێک، کە خود خاتوو بی، هات پیشوازێان:

- سڵام و سەر چاوان گورگەگەی "سیپان"! بان دانێشن ژوور، فەرموون!

بێژە (غەیر) سیابەند و "قەدێ"، کەس وە ژوورەگە نەۆ. لەپڕ (ناگهان) دەرێک وا کریا و کەنیشک جاێڵ و خوەشگەرەکێک گەرد مەژمەی (مەجمە، سینی گەورا) گەورائێک هات ناو. مەژمەگە نووای سیابەند و قەدێ ناد زەۆ ی وتی:

- فەرموون سەروەرەێل! بڕسن وە خوەدان.

و لە ژوور چێ دەر. بان تەوەقەگە (سینیگە) پڕ بێ لە هەموو جوور خواردەمەنی و نووشامەنی. دوو ڕەفیق دەس وە خواردن نەکردۆن کە سێ کەنیشک، یەکی ڕەش و دوو سپی، وە خەنە و شادمانی هاتن ناو. خاتوو ئێش قڵیان وە دەس پشت سەرێان هات:

- بژەنەن و بڕەخسن (هەڵپەڕکە بکەن) کە مێوان ئەزیز ئەڕامان هاتیە. ئمشەو مێوان تازە ئێش دێریمن.

هات دانێشت لای سیابەند و وە محەبەت وە لێ پڕسی:

- نامت چەس شەڵتەکوڕ؟

سیابەند ئێش وە خەنە وەڵامێ دا. ئەو شەو تا گوڵ سوو نووشان و خواردن و چووپی کێشان. سیابەند و "قەدێ" وە هاودەمی ئەو کەنیشکەێل جوان دەم و وەخت خوەش کردن و لە دومائ تا نیمەڕوو ناو خانەی خاتۆن خەفتن. وەخت چۆین "قەدێ" کیسگ زەری (کیسەی ئاڵتوون) دا دەس خاتۆن و وت:

- زۆر سپاس (کورمانجی گەلەک سپاس) بۆ (ئەڕای) خوەد و کەنیشکەکانت. ئاگاتان لە خوەدان بوود تا جار تر.

سیابەند هەرگێز ئەژیەوەر (قەبڵ یە) ئەو ڕەحەتی و خوەشی وە خۆێ نەدۆد (نۆد). بەڵام هەڕ کەفتیاد بێر ئەو ژنەی کە وە خەون (وە خەو) دۆد. یەقین زانستیاد ئەو خوەشی دەوامێ نیە.

زەمێ

مانگ خەرمانان هاتوێد و مزگینی (مژدە) پاییز دیاد. سیابەند و "قەدێ" لە نزێک بەحر (دەریای) "وان" ماڵ بۆچکێک لە ناو دەێشت (دەشت) دروس کردۆن و دۆر لە بنیام (بەنی هایم) گەرد یەکەو (گەرد یەک) ژیان. ئێتر حاڵێان خوەش بێ و باج کافی لە کاروانەکان سەندیان. مانگی یەک دوو جار ئێش دزانە (کورمانجی دزیکاوا) چووان شار و نیازمەنی‌کانێان فەراهەم کردیان. وە تایبەت هەر جار سەر دیان ماڵ خاتۆن و زام تەنیایی سارێژ کردیان.

ئەو ڕووژ هەوا فرە خوەش بی. گڵاکان خەزان ژێر پاێان خشەخش کردیان و سیابەند و "قەدێ" بەر لە ئێوارە ڕەسۆن کۆچەگەی ماڵ خاتۆن. سیابەند هەست (حس) کردۆد کەسێک خەریکە دومای سەرێان تێەد. چەن کەرەت (جار) سەێڵ پشت سەر کردۆد کەسێک قەترە (چادر) وە سەر لە دۆر هاتۆد چاوێ، و ئێتر دڵنیا بێ کە ئەو کەس کەفتیەسە شۆنێان. وە قەدێ وت:

- بڕاگەم، کەسێک کەفتیەسە شۆنمان، بەڵام نیەزانم کییە و چە تیواد. باو خوەمان ناو ئی پەس‌کۆچە بشاریم تا باد نزێک یەخەێ بگریم.

هەر دوو چێن ناو کۆچەی تەسکێک (باریکێک) و دەم دەرێ وسان. هەناسەێان ناو سینگ گیر داۆن و ئاگاێان وە ڕێ بی. سیوەڕ درێژێک لە ژێر خوەرەتاو بەر ئێواران دیار هات و چەند لەهزە (لەحزە) تر کەسەگەی تاقیب‌کەر هات ناو پەس-کۆچەگە. هەڕ یە کە هات، دوو هەڤاڵ (ڕەفیق) دەرفەتێ (مۆڵەتێ) نەدان (نەیان). دەسەکانێ گرتن و کێشاندنێ لای دیوار. ڕۆبەنەگەێ دان لا و دێن پیرەژنێکە وە هێز و باڵا بەرز. پیرەژنەگە وە خۆێ کەفت ناڵەناڵ:

- کوڕەکانم، نیەن لێم ئەڕای کارێک لە نیمەڕوو کەفتمەسە شۆنتان.

سیابەند وت:

- چە کارێکە کە دزانە تێەید؟ بکەف قسە تا خۆنت نەڕشاندمە.

پیرەژن وتی:

- چۆ خۆنم ڕشینی دایە؟ مەگەر تۆ "سیابەند سلیوی" نیید؟ تۆ ئێش "قەدەگێتران ساڵێ"؟

سیابەند و قەدێ وە سەرسڕمان یەک ترەک نوڕستن. پیرەژن درێژە دا:
- من ئەڕای خاتر خانمم "خەجێ" هاتمە. ئێمە لە هۆز "شکاکیم"، هەڕ چەن من خوەم ئەرمەنم ("ئەرمەن" واتە لە مەردم "ئەرمەنی")، وە منالّی لە هۆزەگەی خوەم دزریامە. تکایە (بێزەحمەت) بچیم جێێک من هەناسە تازە بکەم، سەرپێ‌هاتی تەمام ئەڕاتان تارێف کەم.

ئەوانە لە ماڵ خاتون دوڕ نەوێن. پیرەژن ڕۆبەنەگەێ بەسا و وە یەکەو چێن ئەڕای ماڵ خاتون. ئەوەڵ قەدێ چێ ناو، ماجەرا ئەڕای خاتون تارێف کرد. لەیەودوما ئێشارە وە سیابەند و پیرەژن کرد کە ئەوانە ئێش بان. وە سەر داوای قەدێ هوچ کەس نات پێشوازێان و تەنیا چێن ناو ژوور. "قەدێ" خوێ چێ دەر و پیاڵەئێک شەربەت ئەڕای هەر سێیان هاورد. دانێشتن و تینیەتی (تینگی) دەر کردن. هەناسەیان کە چاخ بێ پیرەژن شوێن قسەکانێ گرت:
- من کڵفەت (کوڵفەت) "حەسەن ئاخای (ئاقا)" شکاکم. "حەسەن ئاخا" پیای فرە بێڕەحم و زوورداریە. چەتەکان باوکێ من وە منالّی وە هۆز و عەشیرەی خوەم دزین و وە کەنیزی خستن دەم و دەزگای ئەوە. ئەو هەمکە ستەم و ئشکنجە کە پێم کردن هەمیشە ها بێرم. زنەی پێم حەرام کردن، زنەی پێان حەرام بوودن. هەمەی کەس و کارم وە لێم سەندن، خودا کچ و کوڕ جاێڵێان ئەڕاێان نەێڵد (نەهێڵد).

پیرەژن یە وت و هەناسەێ تەنگ بی، قسەگەێ بڕی و کەفت نوزە. "قەدێ" ئارام پێ وت:
- فەڵەک خائنە دایە. ئیرەنگە نام جەنابت چوەس (چەس)؟

پیرەژن نێگاێ وەرەو "قەدێ" چەرخاند. چاوەێلێ جوان و کەو بێ و سیسەکان (چین و چرووک) ڕخسارەێ نێشان لە ئەێش (دەرد) و داخ بی.
- نام ئەسلیەگەم نیەزانم، لە وەختی کە بێرم تێەد پێم وتیانە "زەمێ".

"سیابەند" و "قەدێ" بەس سەێڵ "زەمێ" کردیان و دەنگێان ناتیاد. "زەمێ" پەێ وتنەوەێ (وتنەوە واتە دووبارە وتن) گرت:
- "حەسەن ئاخا"، "خەجێ" دوەت بڕاگەێ ئەڕای کوڕ خوێ خواستود، بەڵام بڕاگەێ ڕازی نەوێ. دومای مردن باوگ "خەجێ"، "حەسەن ئاخا" ئی جارە "خەجێ" لە

هەوت (٧) براکانێ (ئەخەویەکانێ، برادەرەکانێ) خواست. کورەگەێ "حەسەن ئاخا" تاکە کوڕ و سائەقڵە (شێرین عەقڵە). برائەێل (براکان) "خەجێ" ئێش دیسان (دووبارە) ڕەتێ کردن. "حەسەن ئاخا" ئەقورە ئازارێان دا کە لە هۆز و عەشیرە هەڵاتن و دۆر لە گشت، میلکانێان وە چۆڵ و چیا کردن. "حەسەن ئاخا" تەمام عاڵەم مینەی ئەوانە گەریاد، تا شێر پاک خواردی‌ئێک ئەڕاێ خەوەر هاورد کە چە نێشتیدە، ڕەشماڵەگەی "خەجێ" و هەوت (٧) براکانێ دۆزیمە (پەێدا کردمە). "حەسەن ئاخا" ئێش چەتەکانێ نارد براکان "خەجێ" گشت کوشتن و خەجێ دەس بەسریای (بەسریاێ) هاوردن. لەو وەختە من بیمەسە کڵفەت و چاودێر (موراقب) "خەجێ".

"زەمێ" گوپێک شەربەت نووشا و ڕۆ وە سیابەند و قەدێ کرد:

- شەوبانان (بانەشەو، سووا شەو) زەماوەند "خەجێ" و کوڕ "حەسەن ئاخا"س. خانم "خەجێ" لە دۆەشەو (دۆیەشەو، شەو وێەردە) هۆچ نەخواردیە. ژەهر حازڤ کردیە تیواد خۆێ بکوشد. ئەڕای ڕزگار کردنێ دەس وە داوێن (دامەن، دامان) ئێوە خستمە، زانم ئی کارە لە کەسێک بێژە (غەێر) ئێوە نەسازریاس. ناو و دەنگتان ترس و پەژارە (خەم) خستیەسە دڵ زاڵم و ستەمکەرەێل. ڕەحم وە نەونەمامی و زیوایی (زیبایی) خانم "خەجێ" بکەن، نەهێڵن خۆن خۆێ و براکانێ پاماڵ بوودن.

سیابەند و "قەدێ" دەنگ لێان دەر ناتیاد. دەقایقی بێ‌دەنگ دانێشتن و سەر وە خوار مەنن. ئاخرێ سیابەند وت:

- ئی کارە نیوود دایە. ئێمە شێر کۆسانیم، ئێرە وە دزینی تێەیم و چیم. چۆ دەرەقت ئەو هامکە هایم "حەسەن ئاخا" بایم؟

"زەمێ" ڕۆ ترش کرد:

- کی وتیاد سیابەند و قەدێ مێر پاڵەوانانن؟ کی وتیاد وە تەنیا دەرەقت سەد سووار تێەن؟ لای خوەم وتیام ئەگەر جوانمێر ناو دونیا بوودن بەس ئەو دوو دووس و هەڤاڵن. فەرموو، نە ڕەحمێان وە پیرەژن تێەد نە دڵسووزی کەنیشک بێچارەی سێوی (یەتیم) کەن.

سیابەند وە شنەفتن ئی قسە تووقیا. وە ئەخم وت:

- باشە دایە، تۆ خوەد تاڵ مەکە. بێڵ هەرێکەم (حەدئەقەڵ) گەرد یەکەو ڕاوێژ (مەشورەت) بکەیم.
- هەر جوور وژدان (خوەدان) مەزانن (زانن). من تا گەمان (گومان) لێم نەکردنە با بچم.
- بچوو دایە، تۆ ئێش شەکەتی. سوو زۆ بەر لە (قەبڵ) ئەزانگ باو پێد بۆشیم بڕیارمان چەس.

"زەمێ" چشتێک تر نەوت. هەڵسا و چی. "خاتون" کە چۆین پیرەژن دی، وە سەرسڕمان هات ژوور بزاند ڕەوشەگە چۆنە، بەڵام سیابەند و قەدێ چشتی پێ نەوتن. تەنیا وە لێ تۆواستن بێڵد ئەو شەو بێتۆخۆل (بێمزاحم) وە گەرد خۆیان خەڵوەت بکەن.

ڕووژ (خوەر) ئاوا بۆ (شەو بۆ) و وە ژێر نور چرا مۆشی (چراخ مۆشی، پیسووز)، هەمی (هەموو) چشت جوورێک تر وە چاو هاتیاد. پڕتاڵ، پێشخوەری (مەژمە)، تنگ ئاو، ڕفە (تاخچە)، جامەک و شانە. سیابەند بێدەنگی شکاند:

- بڕاگەم، وە چە فکریئید؟

قەدێ چاوێ سوور بی:

- پیرەژنەگە داڵکم هاورد بێرم. هەنای ئێمە لە دیەکە دەرکردن سەختی فرەئی کێشا. ها وە بێرم چۆ دەمەلاڵکی (دەمەلاڵکی واتە لابە و ئێلتماس) بەڵەمڕانێک (قایقڕانێک) کردیاد تا ئێمە بووەد ئەوکان (ئاوکان، ئەو لای ئاو) ڕووبار. ئی پیرەژن ئێش فرە سەختی کێشاق.
- من بەڵام فکرم ها لای "خەجێ". ئێتر زانم فەڵەک نە تەنیا وە من و تۆ خائنە. فەڵەک وە سەر ئی کەنیشک ئێش هاوردیە. دڵم تۆواد یەکی وێنەی خوەم بۆونم (بینم).

قەدێ هەڵگەراند:

- هێما وە بێرت تێەد سۆز (قەوڵ) و قەرارمان چە بی؟ سۆز دایمن تۆڵەی (هەێف، ئێنتقام) خوەمان لە یارمەتیدەرەێل فەڵەک بسێنیم. "حەسەن ئاخا" خود فەڵەکە. ئێنتقام مەگەر ئێرە و ئەورە دێرد؟ هاتن "زەمێ" و یارمەتی تۆواستنێ لە ئێمە چارەنۆس (قسمەت) بی.

- "خزر پەێغەمبەر" وە خەونەگەم وتی: "ئەگەر تۆ و دووس بڕاگەت قەدێ گەرد یەکەو بوودن کەس دەسێ پێدان نیەڕسد." ئێزکە (ئیرەنگە) کە بڕیارمان یەکە "خەجێ" ڕزگار کەیم. ڕا بە نەخشە بکێشیم بزانیم چە بکەیمن.

شەو چوواد و هۆچ کام نیەزانستن چە ئەڕاێان کوڵە (کەمین) کردیە.

ئەو دو چاو

سیابەند حس کرد دەسێک کێشرێەد وەر سەرێ (تیوڵێ، نووای سەرێ). چاوێ واز کرد و نۆڕست دوو چاو سەمەن (زەرد و ڕۆشن) هان بان سەرێ. ئەو چاوەێل خەزال (غەزال) ئاشنا بۆن، هن ڕوخسارەگەی خەون و ئاوات (تاسە، ئارەزوو) بۆن. بەر لە یە کە سیابەند قسەئێک بکەد، چاو خەزال ڕەشپووش هەڵسا و چێ وەرەو هەسار. سیابەند بێئەنقەس (بێعەمد) کەفت دومایێ و لە ئوتاخەگە دەرەو چی.

سیوەر (سایە) ڕەشپووشەگە دانێشتۆد وە تەنیشت گوڵەم (حەوز ئاو) و پشتێ وە سیابەند بی، سیابەند کە نزێکترەو (نزێکتر) بێ ئانی هەڵگەری. چمانی پیر کریاق، دیمەنێ (ڕوخسارەێ) سیسیاق (قرچئەلاتۆد) و دنانەکانێ ڕەش بۆن. کاسە ئێک وە دەسێ بی، بردێ بان و بانگ وە سیابەند کرد:

- ئەوەڵ فەرموو، وە لەم (زگ، سگ) وڕسگ (بڕسی، وڕسی) نمەودن (نیوود)!

وای تندێک (توندێک) لە پشت سەر سیابەند هەڵکرد و سیابەند سەرێ وەرەو ئوتاخ چەرخاند. قەدێ لای دەرانە وساق. چاوەێل وشاێ (وشا زێز تەنگ) چووڵ و ڕەش بۆن و دەمێ مینست چاڵ قۆل و تاریک. سیابەند ترسا. قەدێ نەڵەتەئێک (نەعرەتەئێک) کێشا، جوور فیشەک سەر پیرەژن ڕەشپووشەگە هێرش کرد و کاسەگەێ وە دەسێ خست.

سیابەند وە ئارەق (ئەرەق) تلیسیاق (تەمام خۆس کریاق، نەتڵ ئاو کریاق). سەێڵ دەور خۆێ کرد، ناو ژوورەگەی "خاتۆن" بێ و قەدێ وەک منالێک تەنیشتێ خەفتۆد. دیسان (دووبارە) شەوە (شەوێ، پەڵخاشە، گازگەور، گازڕان، وە مانای خەون خراو) گرتۆدێ. ئەو دوو چاو سەمەن، چاوەێل خەزال، چاو کی بۆن؟

خەجێ

هات و چۆی فرەئێک ناو ماڵ "حەسەن ئاخا" وە ڕێ بی. تەمام قەوم و کێش و خزمەتکارەێل خەریک ئامادەکاری ئەڕای زەماوەند "خەجێ" و ئامۆزاێ (ئامووزا، مامەزاێ) "تەمۆ" کوڕ "حەسەن ئاخا" بۆن. "خەجێ" پەژارە و پەشێو بان تەختەگەێ دانیشتۆد. جامەک دەسیێ هەڵگرت و خۆێ نوڕست. چاو درشت و قژ حەریر باوکێ بۆ، هەمەێ کەس هەوت (٧) براکانێ بۆ، ئاوات و تاسەی (ئارەزوو) داڵک جوانەمەرگێ بۆ. ئێسە گشت چشت لە لێ سەندۆن و داشتیان دەسوەدەس کوڕ تاتگ (مام) ستەمکارێ دیان. ئەسرین لە چاوێ واراندیاد و لەعنەت وە بەخت خۆێ کردیاد.

چەن ڕووژ بێ غەێر ئاو و چکڵەێ (کەمێ) قەنی کە "زەمێ" ناو چاێ کردیاد و وە زوور پێ خوەراندیاد، هۆچ نەخواردۆد. ژێر چاوەێل سەوز و جوانێ قوپیاۆ و گوپەێلێ تاویاون. پێ خوەشتر بێ کە وەو حاڵە بمردیاد تا کە بیانێ دەس کوڕ ئەو ستەمکارەگەی کە ماڵوێرانێ کردۆد.

وە بڵخە و باخ ناو هەسار کەس نەزانست "زەمێ" کەی هات ناو. دوو کووڵبەر کابینەی (سەندوق) قەۆئێک سەر شانێان گرتۆن و پشت سەر "زەمێ" هاتیان. زەمێ ڕێنەماییێان کرد بچن دەرانەی ئوتاخەگەی "خەجێ". دەم دەر پێان وت بۆسن تا خانم خەوەر بکەد.

"زەمێ" چێ ناو ژوور (ئوتاخ) و "خەجێ" سڵام کرد. "خەجێ" وت:

- ئەو چشتەی کە وە لێد تیواستۆم هاوردی؟

"زەمێ" وە لاێ نێشت و دەس خست ملێ:

- ئەڕێ ڕووڵەگەم، چۆ ناوردمە.

ئەسرین وە چاو "خەجێ" سەرەوژێر بی:

- لوتف فرەئێک کردیدن تاتێ. ئەمشەو نەێڵم دەس "تەمۆ" پێم بڕسد. بیەرێ پێم لای کەمەرەگەم بشارمێ.

یە وت و دەسێ نووای "زەمێ" درێژ کرد. "زەمێ" وە سەرسڕمان وت:

- چە تووایدن ڕووڵە؟

- ئازیەتم مەکە تاتێ، شیشە ژەهرەگە بیە!

"زەمێ" وەک تازە بفەهمد مەبەست خەجێ چەس خەنی:

- خەلاسی وە ژەهر نیوود، ڕووڵە! وێد مەدەر وە خەم (خوەد خەمبار مەکە)، دوو پاڵەوان گەرد خوەم هاوردمە یارمەتیمان بیەن. یەقین ئاوازەی "سیابەند سلیوی" و "قەدەگێتران ساڵێ" شنەفتیدە. ئەوانە ئەمشەو تۆ ڕەڤێنن (دزن).

خەجێ وە گیجی سەیڵ دەر و دەور ئوتاخ کرد:

- پەس هانە کوو؟ نیۆنمێان.

"زەمێ" باڵەکان (بازووکان، پازووکان، چەپڵەکان) خەجێ تڵاند و وە لێوخەنە وت:

- هانە دەم دەرەو وەیشان! ئێزکە (ئێسە) بانگێان مەکەم (کەم).

وە فەرمان زەمێ دوو کووڵبەر گەرد کابین (سەندوق) هاتنە ناو، یەکەم "قەدێ" و دووەم "سیابەند". کابینەگە کە بان زەوی هێشتن چاو سیابەند وە دیمەن (ڕۆی) خەجێ کەفت. خەجێ وە لێوخەنەی دڵنشێنی وت:

- وە خەێر بان، سەر چاوان. خوەشحاڵم.

قەدێ هەڵگەراند:

- ئێمە بێشتر.

سیابەند مەست چاوەێل خەجێ بۆ. لە خۆێ پرسی:"ئی چاو کەژاڵ چەرمۆلگ ئەوەسە کە لە خەو دۆنیام؟"

"زەمێ" وت:

- ڕووڵەکان وەخت نەێریمن.

دەرانەی کابینەگە وا کرد و جڵ وەۆێک لە ناوێ درهاورد. دادێ دەس سیابەند و وت:

- تا کەسی ناتیە یە بکە وەرت کوڕەگەم."قەدێ" گیان تۆ چاوت وە دەرەو بوود. ڕووڵە، خەجێ! بچوو ناو ئی کابینە و دەرێ بووەس. حەواست جەم کە هەر چە ئێش کە بوود دەنگت دەر ناد. یە مەسەلەن باوانی (جیاز وەق) تۆ نە، چوود ئەڕای

ماڵ بۆچگەگەی مامت. ئێسە ئەورەدا کەسێک نیە، تا ڕەسید بچوو تەبەقەی بان خوەد بشارە. حەواست لە پەنجرە وە کۆچە بوود، تا ئێمە دید زۆ بکە باو خوار.

ئەوسا کارێان تەواو بی. "زەمێ" گوڵ هەوری (گەبری) وە سەر سیابەند بەسا و ڕۆێ ئاشاریا. چێ دەرەو بانگ وە دوو خوڵام کرد و هاتەوە:

- "قەدێ" کوڕەگەم، ئایسە خوڵامەێل تێەن کابین بار سڤەیی (سفەیی، ئەڕابە، گاری، بارکێش) بکەن. تۆ با بووەیدێ ماڵ بۆچگ، دوو کۆچە خوارترە لە هەر کە بپڕسی نێشانت دەن. ئەورەدا بچوو ناو هەسار کابین بنە زەق، دەرێ وا کە و خوەد زۆ هەڵگەرە لای ئێمە.

خوڵامەێل هاتن و وە نام خودا کابین (سەندوق) گرتن شان. "زەمێ" پێان وت:

- ئاگاتان بوود وە دەستان نەکەفد. ئەگەر کەڵوپەڵ (وەسایل) ناوێ بشکێەد کوشمتان. خۆڵامەێل کە چێن دەر، "زەمێ" ماچ تیوڵ "قەدێ" کرد و وت:

- بچوو وە سەڵامەت کوڕەگەم.

"قەدێ" کە چی، سیابەند ڕۆ وە "زەمێ" کرد و وت:

- دایە خانم، مەلای مەکتەب وە منالی وە ئێمە وتیاد ناو ئێنجیڵ پیرۆز هاتیە "کەس نیەتوند دوو خاوەن (ئەرباب) بیاشتود". ئەتۆ کەنیز "حەسەن ئاخا" ئید، چۆ تۆەنید خزمەت وە "خەجێ" بکەید؟

"زەمێ" زارخەنەئێک (خەنەی تاڵێک) کرد و وت:

- وەۆ جوانەگەی "حەسەن ئاخا"، تۆ ئەمشەو داد چەن نەفەر وەلێ سێنی.

داوەت

دەنگ دوزەلە و شمشاڵ هەسار کۆشک (قەسر) "حەسەن ئاخا" پڕ کردۆد و تا ناو ژوورەکان ئێش چوواد. مێوانەێل یەک یەکان ڕەسیان و نەوکەرەێل وە شەربەت و شێرینی خزمەتێان کردیان. زاوا لای باوکێ ناو هەسار نێشتۆد و "سیابەند" ناو ئوتاخ گەرد ژنەێل بی. "زەمێ" وە بوونگ (بەهانە) یە کە "خەجێ" دڵێ فرە ئەڕای کەس و کار لە دەس چۆگێ (چۆیێ) گریاس، و ئەڕای خاتر نەبۆین ئەوانە ئەمڕوو فرە گیرستیە و دەنگێ دەر نیەتێەد سیابەند لە قسە کردن گەرد ژنەێل ڕەحەت کردۆد. سیابەند سەڕێ خستۆد ژێر و لە پشت پارچە گوڵ هەوریەگەێ (گەبریەگەێ)، کە تەمام ڕوخسارێ داپووشاندۆد، بەردەوام "زەمێ" نۆڕستیاد تا تەکلیف خۆێ بزاند.

دومای ماوەئێک (مدەتێک، وەختێک) "زەمێ" هات و لای سیابەندِ کراس وەۆ پووش دانێشت. ئارام، جوورێک کە نەشنەفرێەد دەر گووشەگەێ وت:

- خوەد ئامادە بکە با هەڵسیم بچیم ناو هەسار لای زاما (زاوا).

هاوار و کڵ‌کێشان ژنەێل بەرزەو (بەرز) بێ و "زەمێ" دەس سیابەند گرت. گەرد یەک هەڵسان و وەرەو هەسار وە ڕێ کەفتن. سیابەند جەسەێ هۆرد بۆچگ بی، ئەڕای یە ئێش کەس دەر نیەخستیاد (تەشخێس دان) کە ئی وەۆ "خەجێ" نیە.

وە هاتن وەۆ و ژنەێل، مێوانەێل دەس وە چەپگ (چەپاڵە) کوتان و خوەشی کردن. "تەمۆ"ی زاوا لە جێ خۆێ هەڵساۆ و وە شەوق سەێڵ دەزگیرانێ کردیاد. سیابەند وە ڕۆی داپووشریاۆ، وە لار و لەنجە دەس وە دەس "زەمێ" وەرەو "تەمۆ" ڕێ کردیاد. هەنایێ سیابەند نزێکەو (نزێک) بی، "تەمۆ" دەسێ ئەڕای گرتن دەسێ درێژ کرد، ئەمانێ سیابەند دەس خۆێ کێشا و وە فاسڵەی کەمێ لە "تەمۆ" دانێشت.

"حەسەن ئاخا" ئێش ئەورەدا وسا و سەێڵێان کردیاد. بان شان کوڕ شێرینەگەێ دا و وت:"بمارگەو (بمارگ) بوود، ئەزرەتم یە بێ کە جەژنەگەت بۆونم کوڕەگەم!" ڕۆ وە پێشکارەگەێ کرد و وت:

- مەلا "حەمە" هێژ (هێشتا) ناتیە؟ بێڵا ئەقد (عەقد) یانە زۆتر بخوەنرێەد.

هەنایَ سەرنج (دقەت) گشت وە هاتن مەلا درياق، سيابەند کاتەگە (وەختەگە) گونجایَ (گونجاو،وە خەێر، مناسب) دی. وەختی ڕۆی "تەمۆ" ئەو لا بی، سيابەند وە دزینی سنان (ڕم، نەێزە) کورتێک کە ژێر کەمەرەگەیَ ئاشارياق درهاورد و وە پشت کرد ناخ مڵ "تەمۆ". سنانەگە ژاراوی (ژەهراوی) بۆ و هەر ئەو دەم "تەمۆ" لە پێ خست. وە ناو قەپ و قاڵ (قرمقاڵ)، سيابەند دەنگ خۆیَ ناسک (نازک، بيق) کرد و قيراند:

- هەێڕوو! شووەگەم کوشتن.

"حەسەن ئاخا" وە پاڕخە (وەحشەت) سەریَ چەرخاند و دیَ کوڕەگەیَ بێ تەڤگەر (بێحەرکەت) کەفتيەسە زەو. قيژەیَ وە ئاسمان چی:

- ڕووڵەم ڕوو! حەکيم خەوەر بکەن، يە چە خەفەتە!

وە ئەژنوو کەفت و وە دەس کوتا بان سەر خۆیَ.

جەماعەت دەور زاوای بێگيان و باوگ گيری (گری، گيرە کەر) جەمەو بۆن و کەس حەواسیَ وە وەو نەو. وە ئێشارەی "زەمیَ"، سيابەند و ئەوە لە کۆشک دەر کەفتن و چێن ئەڕای کۆچەی پشتیَ. ئەورەدا "قەدیَ" بان ئەسپەگەیَ "پڕشنگ" سووار بۆ و ئەوسار (هەوسار، پەتی) "هێشين" گرتۆد دەس چاوەڕیَ سيابەند و "زەمیَ" بۆ. سيابەند کراس وەو لە وەر خۆیَ کەنی و پەڕی بان "هێشين". "زەمیَ" ئێش پشت "قەدیَ" وە بان "پڕشنگ" نێشت و وە گەرد يەک چێن وەرەو شۆن "خەجیَ".

لەو لا "خەجیَ" وە دڵەڕاوەکی چاوەڕیَ هاتنەوەی "زەمیَ" و ڕزگارکەرەێلیَ بۆ. قڕمقاڵ داوەتەگە لە کۆشک "حەسەن ئاخا" تا ماڵ بۆچگ ئێش ڕەسياد و يە "خەجیَ" نێگەران کردۆد. لە تەشاوی (پەنجرەی بێ چوارچوو ناو ديوار) وەرەو کۆچە چاوەچاو کردياد (چاوەچاو کردن واتە وە نێگەرانی سەێر کردن) کە ژێر مانگەتاو چاویَ وە دوو ئەسپ چەرمی و سووارەکانێان کەفت. خۆیَ وە لەز (عەجەڵە) ڕساند خوار و چیَ وەرەو ئەوان. وە دڵنێگەرانی لە "زەمیَ" پڕسی:

- ئی داواداو (قڕمقاڵ) چەس تاتیَ؟ هايمەێل "حەسەن ئاخا" کەفتنەسە شۆنمان؟

"سيابەند" دەسیَ ئەڕای "خەجیَ" درێژ کرد و وت:

- ئايسە (ئێسە) درەنگە (دێرە). دەسم بگرِ سووار بە، جاری وەخت قسە کردن نيە.

"خەجیَ" کە سووار بێ سيابەند و "قەدیَ" پا نان بان ئاوزنگەکان (زەنگووکان) و وەرەو قەڵای "سيپان خەلاتیَ" ئاژۆتن.

ئەوین

وەرز خەزان ناو چیا و دارستان "سیپان" وەک بهشت بۆ. گەڵاریزان چمانی خاک زەر کردۆد و گەرمای سووری پێ داق. کەش و هەوا خوەش فینک بۆ و سەرئاسووی "سیپان خەلاتێ" جوور پادشائێک چاودێری ملک زێرینەی خوێ کردیاد. وە داوێن کۆ، دۆر لە چاو مەردم ئەو هەوارگە (مەڵوەن، مەڵبەند، ناحیە)، سیابەند و "قەدێ" دەزگای (ماڵ) خوێان هەڵکردۆن.

چوار ڕووژ بێ کە سیابەند، خەجێ، "قەدێ" و "زەمێ" لە ماڵ دەرنەکەفتۆن. وە بەند ئەوە مەنۆن کە ئومید "حەسەن ئاخا" لە دۆزینەوەی خەجێ ببڕێەد (بۆوڕێەد)، بەڵکی دووبارە بتوەنن وە دزینی بچن ناو شار و بزانن ڕەوشەگە چۆنە. سیابەند و "قەدێ" ئەڕای یە کە ئەو دوو ئافرەت ڕاحەت بوون ماڵ سەنگیگە داۆن دەس ئەوان و جگێ (کەمێ) خوارتر ڕەشماڵێک ئەڕای خوێان هەڵکردۆن.

ئەوین (عێشق، عەشق) خەجێ لە ڕووژ ئەوەڵ وە دڵ سیابەند کەفتۆد. فکر یە کە سەرپەنا و یارمەتیدەر ئەو کەنیشک جوان بی، هەست (ئێحساس) هێز و مەعنا پێ دیاد. خەجێ جوور خەونەکان سیابەند دلۆڤان (مهرەوان، مهرەڤان) بۆ، ناخ چاوەێل سەوزێ ئەڕای سیابەند دەریای عەشق و ڕاز بی.

چیای سیپان هەر ڕووژ شایەت (شاهد) نەجوا و دەرددڵ سیابەند و خەجێ بی. خەجێ لە بڕاکانێ وتیاد و سیابەند لە دووسەگەی منالیێ، "حەسەن". هەر دوو هاوار و گازندە (شکایەت) لە ستەم تاتگ (مام) خوێان کردیان و دڵتەنگ باوگ و داڵکێان بووان. سیابەند قسەی هەڵاتن و سۆێند خراوی کردن خواردنێ ئەڕای خەجێ کردۆد و داستان ماڵ "میرزا بەگ" ئەڕاێ تارێف کردۆد. خەجێ جارێک بەر ئێواران وە سیابەند وتۆد:

- سیابەند! ئێوە حەواستان وە ئاخرەتتان نیە؟ سەێڵ دونیا بکە، گشت درووو و خەڵەتاندنە. دونیا دەم و دەورانە، وەک سیوەر دارەکان وەختێک کوڵ (کورت) و وەختێک درێژە، ئاخر ئێش ئەڕای کەس نیەمێند. ئەمانێ خودای مەزن (گەورا) حەق گشت مەخلووق ها دەسێ. وەختەگەێ کە بڕسد تاوان هەر گوناە وە خاوەنێ سێند.

- خەجێ دڵال (فرە ئەزیز)! من ئێش زانم دونیا گشت دروو و زوڵمە. ئەمانێ نرخ ئازادی من ئێش یە بێ کە حەیف (ئێنتقام) خوەم لە فەڵەک بسێنم. یە بێ کە بێمەسە وەک گورگ زۆزان (کۆسان).

خەجێ سەر خۆێ خست خوار و وە خجاڵەت وت:

- سیابەند! من ئێسە غەێر تۆ کەسێک نەێرم. ئەگەر تۆ گورگ بووی من ئێش وە چنگێڕ (پەنگاڵ، چەنگ) گورگەێل تر دەڕێەم.

سیابەند وە شنەفتن ئی قسە سوور و داخ بی. ئی لێدان (ژەنین مووسقی) وە گووشێ تازە بی. نیەزانست چۆ هەڵبگەرند. سەێڵ خەجێ کرد کە چاوەکانێ وەک ئاو "بەحر وان" لەرزیان. بنج (چەپکە، دەسە) زلْف قەێتانێ لە ژێر سەروێن (سەروەن) تا کەمەرەگەێ ڕەسیاد و وە پێچان وا (باد) دیلان (ڕەقس) کردیاد. سیابەند بەس ناو خەونەکانێ گەرد ئی هەست ئاشنا بۆ. بێعەمد وت:

- نەخوایْ چاو خەزالەگەی (غەزالەگەی) نیمەشەوەێلم تۆ نی.

ئێسە نەوبەی خەجێ بێ کە داخ و سوور بوودن. لەو ئێوارە وە دوما سیابەند و خەجێ قسەی ترێک گەرد یەکەو نەکردۆن. هەر دوو زانستیان کە ئی ئاشنایی ژیان هەر دووگێان گۆراندیە.

سیابەند وەر جە (بەر لە) سپێدە لە خەو شیار بی. لە ڕەشماڵ دەر هات و وە سەێر(تەواشای) بەربانگ (شەفەق) دانیشت. سووری بەربانگ بردیادێ باوش (باوەش) گەرم و پڕ خەیاڵ خۆێ. ئاسارەی (ئەستێرەی) سوو "گەڵاوێژ" هێنا چریسیاد (چریسین وە مانای بەرقین، نور تاواندن)، و سیابەند و خەجێ سووار "هێشین" وە بان هەورەێل (ئەورەێل) سوور وەرەو ئەوە ئاژۆتیان. یەکەم جار بێ کە خەیاڵ وشیاری لە خەون شەو خوەشتر بۆ. ڕۆ وە هاودەم نیمەشەوەێلێ "گەڵاوێژ" کرد و ژێر لێو وت:

- ئێتر وە جێ تۆ خەجێ نور چاوەێلمە.

ناو خەیاڵ خۆێ خنکاو کە بانگ "زەمێ" وە خۆێێ هاورد:

- کوڕەگەم ئێسگە (ئێزکە، ئێسە) خوەر هەڵاد، تۆ هەنی (هێنا، هێشتا) نەخەفتیدە؟

سیابەند هەڵگەراند:

- وڵلا تازە هەڵسامە، ئاسمان بەربانگ دووس دێرم.

"زەمێ" دەمەکاوکی کرد:
- باشە ڕووڵە، من بچم تەش‌تاو ئەڕای چاشت سوو (سووانە) بکەم. چشتێک ئێش نەێریمن، تەنیا چکەڵێک پەتڵە (پەرتڵە، ساوار، ساوەر) مەنیە.

یە وت و چێ کوانێ داگربسێند (ئاگر کوانێ ڕەوشن بکەد). ئی سا سپێدە ئێش هەڵاتۆد و "قەدێ" و خەجێ لە پڕتاڵ هەڵساون.

سووانە کە خواردن، "قەدێ" سووار "پڕشنگ" بێ و مینەی نەچیر وەرەو کۆسان چێ. خەجێ ئێش هەڵسا ئەڕای سناو کردن (حەمام کردن، مەلە کردن) بچوود لای ڕۆبارەگەی نزێک ماڵ. سیابەند کە گەرد "زەمێ" تەنیا بێ وە لێ پڕسی:

- دایە، وە لای هۆز "شکاک" ڕەسم خوازەمەنی چۆنە؟
- ئەڕای چەدە کوڕەگەم؟ تۆ کی لە شکاکەیل خوازی؟
- وڵلا خانمت، خەجێ.

"زەمێ" دەمێک بێ‌دەنگ مەن. پاشێ هەڵگەراند:
- کوڕەگەم، خەجێ نە باوک دێرد نە برا. هێوەت‌کەرێ (خێوەت‌کەر، خاوەندار، سەرپەرەست) تاتگێ بۆ کە خوەد وە سەر هاتنێ (سەر پێ هاتیێ، ماجەراێ) زانی.
من ئێش بەس پیرەژنێکم، کەنیز ئەوانەم. ئەگەر خوازیدێ گەرد خۆێ قسە بکە.

"زەمێ" چشتێک تر نەوت. چێ سەر قازان (مەنجەل) پیرخەنیڵە (ئاش پەتڵەی ورد، جوورێک شووربا) و خۆێ مژووڵ کرد. سیابەند ئێش ئەوسار ئەسپەگەێ هەڵگرت و وەرەو ڕۆبار ئاژۆت.

نزێک ڕۆبار سیابەند خۆێ و ئەسپەگەێ "هێشین" پشت تاوێرێک (تاوێر واتە سەخرە، کەڤر) ئاشاریا و مینەی خەجێ چاو چەرخاند. خەجێ دۆرتر خەریک ئاڤژەنی (مەلە) بۆ. نێگای سیابەند خیرە وە ئەندام چەرمۆلگ و مەلەکردن جوور سۆنەی خەجێ مەن. وەخت و زەمان ئەڕای سیابەند وساق. چشتێک غەێر خەجێ نیۆنیاد و فکری غەێر ئەوین ئەوە نیاشت.

خەجێ لە ئاو دەرهات. خۆێ لە سەرما جەم کردۆد و چکەچک (تکەتک) ئاو لە زڵف هەریرێ ڕشیاد. وە لەز (عەجەڵە) کراسەگەێ کێشا سەرێ و خەریک چڵاندن قژ خۆسێ بێ. ئاخرسەر بان کوچگێک دانێشت و زڵفەکانێ وە وا سپارد.[١]

سیابەند ئەسپەگەێ ئارام وەرەو خەجێ وە ڕێ خست. خەجێ دێ سیابەند لە دۆرەوە دێرد لووکە کەد (کومتەکومت کەد) و تێەد لاێ. وە لەز سەروێنەگەێ (سەروەنەگەێ) بەسا و وە دڵەڕاوەکی وە بەند (چاوەڕێ) سیابەند وسا. سیابەند نزێک هات و لە ئەسپ هات خوار. خەجێ چاوەچاو کردیاد بزاند سیابەند چە وە لێ تۆواد. سیابەند سڵامێ دا:

- سڵام وە تۆ خەجێ دڵال! ساتێکە خەریکم لە دۆرەوە سەێرت کەم.

خەجێ لێو خۆێ قەپ گرت (گەزە گرت، گەزی، گاز گرت) و سەرێ لە شەرم خست خوار. وە تندی (توندی) وت:

- لای ئێوە ڕەسم جوانمێرەێل یەسە کە وە دزینی سەێر ئافرەتەێل بکەن؟

سیابەند دانە زیخێک لە زەۆ هەڵگرت و بێ ئەوە کە سەێڵ خەجێ بکەد دەس وە قسە پێکرد:

- خەجێ دڵال، تۆ ڕاس ئۆشی. باج گرتن و ڕێبڕی زنەی نیە. من هەمێشە ئەزرەتمەن بیمە بتۆەنم جوور باقی مەردم ئاسایی زنەی بکەم. ئەمانێ ئارەزووم بێفایدە بێە. ئێسە گشت چشت گۆڕاس. وە هاتن تۆ دیسان لە نوو ئومید ناو قەڵبم (دڵم) چۆزە (چۆزەڵە، چەکەرە) داس. دڵم تۆواد وە گەردت بچیمن دۆر دۆر، وەرەو جێئێک کە قەبووڵمان بکەن. من و 'قەدێ" ئی چەن وەختە پارەی خاسی جەمەو (جەم) کردیمە کە ناو کۆسان ئاشاریاس. تۆوام بکەمێ سەرمایە، بەڵکی زار و زەۆێک بسێنیم و باقی عومر وەک مێرخاسەێل بژێمن (زنەی بکەیمن).

خەجێ بێدەنگ بی. سیابەند زیخەگەی ناو مشتێ دۆر فرە دا ناو ئاو و ڕۆ وە خەجێ کرد:

---

[١]-جوور ئی سەحنە ناو گۆرانیەکان کوردی هاتیە. بنۆڕن "کریڤێ" شوان پەروەر.

- خەجێ جوانەگەم! وە داخەو (وە داخەوە) باوگ و براکانت ئێتر نین تا تۆ وە لێان بخوازم. ئەگەر خەێرە وە ڕووح ئەوانە و ئەگەر گوناهە وە هەژاری خوەم سۆێندت دەم، ئەوینەگەم ڕەت نەکە.

ئەسرین لە چاوەێل سیابەند خوار هاتیاد و وە دەم بەسریای سەێڵ خەجێ کردیاد.

ئەسرین چاوەکان خەجێ ئێش پڕ کردۆد. چەن قەدەم نوواتر هات و سەر سیابەند بان سینگ خۆێ لاواند:

- دڵم مەکوڵن سیابەند! من ئێش دووست دێرم. تا زنەم هەڕ وە لاد مێنم، وە ڕووح باوگ و براکانم.

کینه

خوەر ئێتر هاتوِد سینگ ئاسمان. "قەدێ" هێنا هەڵنەگەرۆد و خەجێ و سیابەند وە خوەشحاڵی دەور ئاور (ئاگر) لای "زەمێ" دانیشتون. "زەمێ" شەکەتی و پەژاریێ دیار بۆ، ئەمانێ لیوخەنەئیک بان ڕوخسارێ تاێرمە داق (تاورمە داق، ماسۆد). وە کەڵخە (مەڵەقەی چووین، چەمچەی گەورا) ئاشەگەی بان ئاور وە یەک دا و وت:

- شوکوڕ (شوکر) ئیوە ئیش وە موراد دڵتان ڕەسین. من بێخاوەن ئێش با بووم خواسکەر (گێاێکەر، گدا).

خەجێ ڕۆ تاڵ کرد (ئەخم کرد):

- دی ئی قسە نەکەیدن تاتێ! حەقت تا هەتاێ (ئەبەد) ها مڵ ئێمە. ئێمە هەر کوورەئێک بچیم تۆ ئێش وەردمان (وە گەردمان) دیای (تێەی).

سیابەند ئێزافە کرد:

- تۆ ئێش جێ داڵک وە ڕەحمەت چۆی ئێمە. نەێلیم تەنیا بمێنید.

"زەمێ" وت:

- چو زانم وڵلا، جاری کە ئێرە گیر خواردیمە. سیابەند، کوڕەگەم، ئەگەر تۆەنی بچوو شار بزان "حەسەن ئاخا" خەریک چیە.ئازووخەمان (ئازووقەمان) ئێش ئێتر تەواوە، نە گەنم دێریم، نە جەڤ (جەو)، نە برنج. بزان تۆەنی بسێنی؟

خەجێ وە ناز وت:

- چشتێک لە بێرت نەچێ تاتێ؟

"زەمێ" پرسیارکەر سەێلێ کرد. خەجێ ڕۆ لە سیابەند هەڵگەراند و گۆت (وت):

- من تا جڵ جەژن نەکەمە وەرم دەزۆرانت نیووم.

سیابەند چێ نووای خەجێ دانیشت و دەسەێلێ گرت ناو دەسێ:

- گیانەکەم، ئەمڕوو خوەم بچم شار بهترین شەڤ ئەڕام بسێنم.

خەجێ خەنەی شێرینی کرد و سیابەند لە شەوق باوشێ کرد. "زەمێ" هەڵسا و چێ ناو ماڵ:

- ئێتر گەنجەێل (جووانەێل) شەرمەو (شەرم) نمەکەن (نیەکەن).

وەی حاڵ و مەسەڵ "قەدێ" لە ڕاوکردن هاتەوە. کەرۆیەئێک (کەروێشکێک) کوشتۆد و هاویزان تەرک ئەسپەگەێ کردۆد. وە ئەسپ هات خوار و سڵامێان دا، سیابەند و خەجێ ئێش وە شادی سڵامێ هەڵگەراندن. "قەدێ" هەست کرد (حس کرد) خەوەرێکە، وە لێوخەنە پرسی:

- چە مزگینی (مزگین، مژدە) هاتیە کە ئی جوور خوەشدانە (خوەشتانە)؟

سیابەند هەڵسا و هات دەس کێشا شان دووس و براگەێ:

- تووام بچم باژار (شار) جڵ دەزگێرانی ئەڕای خەجێ خانم بسێنم.

"قەدێ" وە دڵ خەنست و سیابەند باوش کرد:

- مبارەکە بڕای بڕاگەم!

چمان چشتێک وە ناگاو (ناگەهان) بکەفتۆد وێرێ (بێرێ) وت:

- ئۆشم بڕاگەم بچیدن "بدلیس" خەتەر نیاشتۆد؟ "حەسەن ئاخا" داخدی و زامدارە (بڕیندارە)، ژبن (بەرجد، حەتمەن) مێنەی بکوژ (قاتڵ) کوڕەگەێ گەردد.

- دی ئازووخەمان ئێش تەواوە، تا هەتاێ کە نیوود ئێرەدا زێندانی بوویمن. هەم ئێش بچم بزانم چە دەنگ و باسە.

- پەس بێڵا وە پێکەوە بچیم.

سیابەند دەمێک کەفت فکر و وت:

- ئەو وەخت خەجێ و تاتێ ئێرەدا تەنیا بمێنن؟

- پەس بێڵا من تەنیا بچم، ئیرەنگە "پڕشنگ" گورج کەم، بەسەزوان ئاو و عەلەف بخوەد هەناسەێ باد جێ.

"قەدێ" هەڵگەری بچوود لای ئەسپەگەێ کە سیابەند دەسێ گرت:

- نە بڕاگەم، کەس بێژە (غەێر) خوەم نیەتۆند ئەڕای عەشقەگەم لباس دەزورانی بسێند.

- دی خوەد زانی بڕا، ئمجا هەر چە بوود خەێر بوودن.

سیابەند چێ ئەسپەگەێ " هێشینبۆز" ئامادە کرد و هاتەوە. چاوێ خوارد وە "زەمێ" و وە لێ پرسی:

- تاتێ چە چشتەێلی نیاز دێریمن، بۆش تا لە شارەو (شار) بسێنم بارم.

"زەمێ" هات و پیرخەنیلەگەێ (پیرخەنیلە واتە شووربای وردە پەتڵە) ناو تیان وە یەک دا:

- وڵلا هڵاوە (ماش و نژی و نخە و ..) و دانەوێڵە ئەڕامان نەمەنیە. ئی خۆراک ئاخرە ها بان ئاگر.

- دی باشە، من زۆ بکەم بچم تا خوەر نەچێەسە ئاوا.

سیابەند پەڕی بان ئەسپەگەێ و پا ناد وە ئاوزنگ (رکاو). "زەمێ" لە سەر ئوجاخ هەڵسا، دەسێ سەێوان (سێوان، چەتر) چاوەێلێ کرد و هات وەرەو سیابەند نۆڕست:

- خەریکی تەنیا چید کوڕەگەم؟

- زاوڕت نەچوود تاتێ، "قەدێ" ئێرەدا مێند، چاوێ ها پێدان.

"زەمێ" وە بزەبز (بسکەبسک، ژارخەنە) وت:

- خاس، دەزۆرانەگەت دەید دەس مەردم. دوژمن چاڵ ئەڕای هایم ئەڵکەند (هەڵکەند)، دووس شاردێ (قایمێ کەد).

سیابەند وە جێ خۆێ وشکیا. تا ئەو دەمە هەرگێز جوور هاماڵ (ڕەقیب) سەێڵ "قەدێ" نەکردۆد. وە فکرێ ڕەسی بێڵد "قەدێ" وە جێێ بچوود، کراس زەماوەند کە لە خود خەجێ گڕینگتر (مهم‌تر) نیە. "قەدێ" چمانی فەهمست چە باسە. هات نووا و وت:

- سیابەندۆ! من غەێر تۆ ناو دونیا کەسێکم نیە. سۆێند خواردمە تا ئاخر دەم زنەی وە لات بۆسم و دووس و بڕادەرت بووم. تۆ خەیاڵ ڕەحەت بچوو کارەکان تەواو بکە، بەس وەر جە چۆین دەس و باڵم بووەس وە ستۆن ئەسپەکان لای "پڕشنگ".

سیابەند وەی قسەی هەڤالێ شەرم کرد. سەرێ ژێر خست و وت:

- ئی قسەێلە چەس کاکەگەم. من تۆ ئێرە بووی خەیاڵم خوەشە. ئێتر بچم، دێر و درەنگە.

"قەدێ" ئەوسار "هێشینبۆز" گیر دا و وت:

- وە نان و خوای کە گەرد یەک خواردیمە قەسەم، وە شێر داڵکم قەسەم، ئەگەر نەوەسیدم ئەو ستۆنە نەیڵم بچید.

هەنای "خەجێ" دی سیابەند خەریکە دەس دووس و برارێ بەسد، وە نێگەرانی دەو کرد و هات بۆوند (بیند) چە باسە. "قەدێ" وە ڕۆی خەجێ خەنست:

- خوەێشکەگەم، من دەس بەسریای هام خزمەت برارم!

خەجێ وە ئەخم ڕۆ وە سیابەند کرد:

- ئێدی خجاڵەت بکێشە، ئی تێتاڵی چەس؟

- ڕۆخوەشەگەم، ئێمە ڕەسم نەێریمن ناموس خوەمان بیەیمن دەس کەسێ، تەنانەت (حەتا) برار خوەمان ئێش بوودن. من ناچارم خوەم بچم شار، "قەدێ" برار منە، ئێرەدا مێند چاوێ ها پێدان نەخوای کەس باد سەرتان. خۆێ ئۆشد دەسێ بووەسریاو ڕاحەتترە.

"قەدێ" هەڵگەراند:

- ئەڕێ خوەێشکەگەم، تۆ بچوو خەوەگەت بکە من کێشەئێک نەێرم.

خەجێ بەڵام دڵێ بێقەرار بی. نێشانەی خراوی وەی دووخە (وەزعە) دۆنیاد. وت:

- سیابەند، گیانەگەم مەچوو! من هەنەکی کردم، لباس جەژن ئەڕای چەمە؟

سیابەند دەس ناد شانەکان خەجێ:

- دڵالەگەم (کورمانجی دڵالا من)! من زۆ تێەمەوە، خەم مەخۆە.

- ئمجا بێڵ وە گەردت بام.

- نیوودن هەمەێ کەس. مامەگەت کۆڵان وە کۆڵان (کۆچە وە کۆچە) مینەت گەردد، بزاند کی کوڕ شێرینەگەێ کوشتیە. ئەگەر گرفتێک دروس بوودن من گەرد تۆ چە بکەم؟

یە وت و سووار ئەسپێ بی. ماڵئاوایی لە گشت کرد، عەشقەگەێ دەس "قەدێ" و "زەمێ" سپارد و وەرەو "بتلیس" ئاژۆت.

پاش چۆین سیابەند، خەجێ چێ ناو ژوور چرچ (ئەنووز، خەو کورت) بیەد. "قەدێ" ژێر سیوەر (سایەی) "پڕشنگ" تەک داق سۆنی (ستۆنی) کە هەر دووگێان لێ بەسریاون، وەک وە بێزوانی گەرد ئەسپەگەێ گەپ و گوڕ بکەد. "زەمێ" سەوەتەئێک گرتۆد دەس و داشتیاد کەفتیاد ڕێ. هات نووا وە "قەدێ" وت:

- ڕووڵە، من بچم پای کۆ کەوەر بچنم، زۆ تێەمەوە.

- بچوو دایە، کارێک گەردت نەێرم.

ساتێک وە سەر چۆ و ئەنووز چاو "قەدێ" گرتۆد. وە ناگا دێ سێ ساوڕ (شەبەح) ڕەش لە دۆر دێرن وەرەو میلکان تێەن. خەو لە چاوێ هەڵات و دەس بەسریای وە جێ خۆێ وسا. سێ بتۆنک (بتۆنک واتە ساوڕێک کە لە دۆر دیارە) کە نزێک بێن، دیار بێ کە "زەمێ" وە هاوڕێ دوو قەلاش دێرن تێەن. "قەدێ" سەرێ سڕ مەن. وە دەم و چاو واز وت:

- یانە کیین دایە؟ ئێرەدا چە باسە؟

دوو قەلاش بێدەنگ وسان و نوواتر ناتن. "زەمێ" نزێک "قەدێ" بێ:

- داخوم تۆ مەزانی (زانی) چە وە سەر من هاتیە؟

"زەمێ" نێگاێ وەرەو کۆ چەرخاند و درێژە دا:

- مناڵ بۆم کە چەتەکان "عەزیز خان"، باوگ "حەسەن ئاخا"، هاتن و دیەکەمان تاڵان کردن. باوگ و داڵک و هەمەی کەس و کارم کوشتن و خوەم ئێش وە کەنیزی بردن. نە تام مناڵی چێشتم، نە جووانی و ئازادی. حەسرەت یەی مناڵ مەن وە دڵم. وە جێ مناڵەێل خوەم، "حەسەن ئاخا" و بڕاگەێ گەورا کردم.

چاو ناو چاو "قەدێ" خست و وە قین و تۆرەئێک کە "قەدێ" تا ئەو سا نەدۆد (نۆد) وت:

- وە خاچ ئەعزەم سۆێند (سەوەن) خواردمە ئێنتقام گەڵ و هووزم (هۆزم) لە کوڕەزاکان "عەزیز خان" بکێشم. ئەو کەسەگەی کە جێ ماڵبات خەجێ نێشان "حەسەن ئاخا" دا و بڕاکانێ دا کوشت من بێم. وەی فەن دان کە دیدە تاکە کوڕەگەی "حەسەن ئاخا" ئێش خەلاس کردم. ئێسە نەوبەی خەجێ ڕەسیە. ئی دوو پیا جوور خوەم شەۆێان سییەس (ڕەشە)، یەخسیر (ئەسیر) شکاکەێل و بڕای منن. هاتنەسە خەجێ ڕادەس (تەسلیم) "حەسەن ئاخا" بکەن.

زووان "قەدێ" بەن هاتۆد. وە جێ خۆێ وشکەو بۆ و بڕوای (باوەر) گووش خۆێ نیەکردیاد. "زەمێ" نزێکتر هات و "قەدێ" باوش کرد:

- من بوەخشە ڕوولە! تۆ و دووسەگەت بێتاوانن، ئەمانێ من چارەم نیە.

تا بن سوقان "قەدێ" ئەلقرچیا (سووز کێشا). چمانی زەردالە (خەرەنگز) بگەستۆدێ، پشت ملێ ئاگر گرتۆد و نووای چاوێ تاری کریاو. "زەمێ" دەرزی ژەهراوی لە مل "قەدێ" درهاورد و دوو قەدەم چێ دوما. قەدێ کەف کڕاندۆد و دەنگ وە لێ ناتیاد. پەرکام گرت (تاس برد) و ئەژنووکانێ چەمیان. دەقیقەئێک نەکێشا کە بێتەڤگەر ڕاست زەمین بێ. "زەمێ" چاوەکانێ بەساق و سەرێ خستۆد خوار. ژێر لێو چشتێک ویتە کرد (نەجوا کرد) و نووای خۆێ خاچ کێشا.

وەی ناکووکی قەلاشەکان چێن سەر وەخت خەجێ و باڵبەسریای گیرێ خستن. قیژەی خەجێ درهاتۆد و بێوەلیفەت (بێفایدە) پەلکوتانیاد (دەس و پا کوتانیاد). هەنایێ چاوێ وە "زەمێ" کەفت هاوار کرد:

- تاتێ بین یانە چە تووان وە لێم، خەلاسم بکە!

خەنەی "زەمێ" پاڕخە (ترس، ڕخ) وە گیان خەجێ خست:

- ئی کوڕ بەدبەخت و بڕادەرەگەێ سیابەند دوو قەلاشن جوور قەلاشەکان "حەسەن ئاخا". خودا زاند نووڕەی (نفرین) چەن کەس ها پشتێان. بەڵام تۆ تاوانەگەت تەنیا یەسە کە کوڕەزای عەزیز خانی. "عەزیز خان" زاڵم ژێان وە لێم سەند، زنە مەمە تا سەوەنەگەم (سۆێندەگەم) بارم جێ. من بوەخشە دۆەت فەقیر.

ناڵەناڵ خەجێ ئەسەر نەکرد. چەتەکان دەمێ بەسان و کیسەئێک بان سەرێ کێشان. "زەمێ" وە یەکی لەو دووان وت:

- کوڕەگەم، ئی دۆەت ئازیەت مەکە. بەس بووەرێ ڕادەس (تەسلیم) "حەسەن ئاخا" بکە.

ڕۆ کرد وە ئەو یەکی و وت:

- تۆ ئێرەدا بمن یارمەتی من بیە. سیابەند و "قەدێ" ئەو کاتەی (وەختەی) پێکەوە بۆن، تووزاندنێان (شکەس دانێان) مەحاڵ بۆ. ئێمە "قەدێ" خەلاس کردیمە، کوشتن سیابەند ئێش کاری نەێرد. بچوو خوەد ناو سییەماڵەگە (ڕەشماڵەگە) بشارەو تا بانگت بکەم.

قەلاش یەکەمی هیلنگ (ئەوسار) ئەسپەگەێ بێساحێو "قەدێ" دەس گرت و سوواریێ بێ. خەجێ ئێش وە زوور خستن پشت "پڕشنگ" و قەلاش چوار ناڵە وەرەو کۆشک "حەسەن ئاخا" تازاند (ئاژۆت، ئەسپ دەواند). "زەمێ" چێ سەر وەخت کوانی و ئاشەگەێ دا یەکەو:

- سیابەندۆ! با بزانی کە دونیا دەمە، گشت دەردە و خەمە.[1]

[1]- ناو ڕوایەتەگەی "ئەحمەد ئاراس"، سیابەند خەجێ لە بڕاکانێ خوازد و "قەدێ" و بڕاکان خەجێ وە دەس "حەسەن ئاخا"، کە خۆێ ئامۆزا و خوازەمەن خەجێە، کوشرێەن و خەجێ رڤێنرێەد. ناو ڕوایەتەگەی "ڕۆنی وار"، سیابەند و "قەدێ" خەجێ ڕڤێنن. بڕاکان خەجێ "قەدێ" کوشن و خەجێ ڕزگار کەن، ئمجا سیابەند بڕاکان خەجێ کوشد و وە گەرد خەجێ ڕێ چیای سیپان گرد. کەسایەتیئێک وەک "زەمێ" ناو ڕوایەتەگەی "ئەحمەد ئاراس" پاشتر ڕوڵ وە ڕزگار کردن خەجێ دێرد، بەڵام ناو ڕوایەتەگەی "ڕونی وار" کەسایەتیئێک وەی شێوە مەوجوود نێە. بنۆڕن Ahmet Aras, 1993 و War Ronî 2011

هەیوا

سیابەند سووار "هێشین" وە ژێر مانگەتاو وەرەو هەشارگەگەیان (شارگەگەیان) چوواد. لە "بدلیس" فێر بۆ کە "حەسەن ئاخا" خەجێ وەک بکوژ کوڕەگەی خۆێ زاند و ئەڕای ڕادەس کردنەوەێ پاداشت (پاداش) دیاری کردیە. شنەفت کە مەردم وتیان دۆەتەگە تەنیا نەۆە و ڕەفیق و دووسێ یارمەتیێ داسە. لە بەختێ کەس بێرێ لای ئەوە و "قەدێ" نەچۆ، ئەمانێ برێگ وتیان "زەمێ" هاوڕێ خەجێ بێە و برێگ تر ڕاییان (بڕوایان) ئەوە بۆ کە "زەمێ" ئێش وە دەس خەجێ و دووسەگەێ ڕڤاندریاس. ئەو ڕووژ سیابەند خەلە و وشکەدان (دانەوێڵەی وشک) فرەئێک ئەڕای ئازووخە سەندۆد و ئاخر سەر ئێش جووانترین جڵ و بەرگ دەزگیرانی ئەڕای خەجێ هەڵبژاردۆد. خوەش خوەش ئەڕای خۆێ ئاژۆتیاد و وە شەوق ئەوە بۆ کە بەر لە بەیانی بڕسد ماڵ و خەڵاتەگەێ خەجێ ئەوەڵ سوو بیەد دەسێ.

ئێتر خوەر هەڵاتۆد کە سیابەند سییەماڵەگەیان لە دۆر دێ. وە شەوق ئەسپەگەێ دەواند و چووار ناڵە وەرەو سییەماڵ چێ. بەڵام نزێک ماڵ کە ڕەسی کەس پێشوازێ نات. چاو چەرخاند دێ "قەدێ" ئاویزان وە سۆن ئەسپەکان بێ-تەڤگەر (بێحەرکەت) کەفتیە و چاوەێلێ وازن، "زەمێ" ئێش نزێک دەرانەی ژوور سەنگی تەک داس دیڤار (دیوار) و دێرد مووره چڕد. وڕ و گێژ لە ئەسپ هات خوار و وە لەز (عەجەڵە) خۆێ ڕساند بان سەر دووس بڕاگەێ:

- وەێ بڕام ڕۆ! "قەدێ" چشتێک بۆش چە وە سەر هاتیە؟

"قەدێ" ئمجا جەسەێ سەرد بۆ، نە دەنگ وە لێ درهاتیاد نە هەناسە. سیابەند مشت مشت خاک ڕشاندیاد بان سەر خۆێ، گیرستیاد (گیریاد) و نام دووسەگەێ بانگ کردیاد، بەڵام بێفایدە بۆ. لە نێوان گیرە ڕۆ وە "زەمێ" کرد و وت:

- تاتێ چە وە سەرمان هاتیە؟ خەجێ ها کووره؟

"زەمێ" چاوەێلێ پڕ ئەسرین بۆن:

- وە نەۆوونت (نەبوونت) چەتەکان "حەسەن ئاخا" نیەزانم لە کام وەر هاتن. "قەدێ" وە ناپیاوەتی کوشتن و خەجێ ڕڤاندن. پێیان لابە و زاری کردم من گەرد

"خەجێ" بووەن، بەڵام بەس دانە لێم و ئێرەدا وڵم کردن. دێر هاتی کوڕەگەم! دێڕ هاتی!

یە وت و کوتا بان تیوڵ خۆێ.

سیابەند تەواو شەو وە شەوق دیدار خەجێ ئەسپ دەواندۊد. سەد جار خەجێ جڵ دەزگیرانی وە وەر ناو خەیاڵ خۆێ هاوردۊد. لە حسادەت دەسەێل تەنیا دووس و هاوڕێ تەنیایی خۆێ بەساق، نەخوای دەسێ وە خەجێ بڕسد. ئیرەنگە خەجێ کەفتۊد دەس مام ستەمکار خۆێ و "قەدێ" بێ‌تاوان کوشریاق. خوەزگە بێرخراوی وە ڕەفیق خۆێ نەکردۊد. خوەزگە وە دەس خۆێ دەسێ نەوەساق (نەبەساق) و ڕادەس چەتەکان نامەرد "حەسەن ئاخا" نەکردۊد. ئێدی نۊر لە چاو سیابەند چۊ. سەر ناد بان شان "قەدەگێتران ساڵێ" و بن گووشێ ویتە کرد (نەجوا کرد):

- من دامت کوشت بڕاگەم. گەردەنم ئازاد کە.

پەژاری و شەکەتی گیان ئەڕای سیابەند نەهێشتۊد. بەڵام وەخت بڕیار و عەمەل بێ. ماچ تیوڵ "قەدێ" کرد و دەس وە سۆن (ستۊن) ئەسپەکان ڕا بێ. تۊواستیاد بچوود لای "هێشین" کە نووای چاوێ لە زاف (بێ‌هێزی) تاری بێ و کەفت زەۊ. "زەمێ" دوو قەدەم هات پێش و وت:

- چە کەیدن کوڕەگەم؟ عەجەڵەت ئەڕای چەس؟

سیابەند وە چاوەێل بەسریای هەڵگەراند:

- بڕاگەم کوشتنە تاتێ، ترسم عەشقەگەم ئێش لە دەسم بچوود. با زۊتر بچم بەڵکی ڕزگارێ بکەم.

- ئاخر زاف کردیدە ڕووڵە.

"زەمێ" چێ سەر قازان و کاسەئێک ئاش پڕ کرد و نووای سیابەند گرت:

- ئەوەڵ فەرمووو، وە لەم وڕسگ ئمەودن!

چمانی بەرق لە سەر سیابەند پەڕی. بێ‌عەمد سەرێ چەرخاند و سەێڵ پشتێ کرد. وە دێن (دیتن) لەرانەوەی (لەرین) دەوار (چادر) سییەماڵ، خەونەگەی ئەو شەو هات بێرێ کە "زەمێ" یەکەم جار لای ئەوە و "قەدێ" هاتۊد. چمانی "قەدێ" لەو دونیا هوشداری پێ بیاق. شمشێرەگەێ لە کالان (نیان، قڵاف) درهاورد، دەوی

وەرە سییەماڵ و وە یەک زەربەت دەوار دڕی (دڕین واتە دڕاندن، پەێ کردن). لەش قەلاش دووەمیەگە دیار کریا و کەفت زەق.

"زەمێ" دەس وە قیژ و قاڵ کرد:

- وەێ ماڵم بڕمد! یە خۆێ ئاشاریاق کە باد سەروەختمان. ئەڕ تۆ نەفەهمستۆید ئی باوەسەگ سەرمان بڕیاد!

سیابەند سەێڵ ناو چاو "زەمێ" کرد. ترس و دڵەڕاوەکی وە لێ دیار بێ. سیابەند هات و قژ "زەمێ" ناو دەس گرت. سەر "زەمێ" وە دوما کێشا و وە خۆنسەردی وت:

- ئی کاسەی ئاشی کە ئەڕای من پڕ کردیدە با خوەد بخوەیدن. وەرنە جوور گەماڵ زەجرکوشت کەم!

"زەمێ" زانست کە ڕێ هاشا (حاشا) ئەڕاێ نەمەنیە. ناچار بان زەوی دانێشت و کاسە ئاشەگە سەر کێشا، ئەو سا دەم وە قسە وا کرد:

- ئەو کات کە هایمەێل "عەزیز خان"، باپێر خەجێ، هووزەگەم تاڵان کردن و خوەم ڕڤاندن کەنیشکێک دووانزدە ساڵان بۆم. وەو مناڵی من دان دەس "عەزیز"، هەڕ یەکەم شەو کارێک هاورد سەرم کە خۆنڕشیانم تا چەن ڕووژ بەن ناتیاد. وە خاتر یە خولاْم و نەوکەرەکان نامم نان "زەمێ" (واتە زام و بڕین). من ئێسە سۆێندەگەم هاوردمەسە جێ، خۆن کوڕەزاکانێ ڕشاندم. بەڵام ئەو دۆەت نازدارە گوناهێ نیە.

دەرد کەم کەم پەنجە وە گیان و تەن "زەمێ" دیاد، ئەمانێ دڵێ نیەتوواستیاد سیابەند ناڵەێ بشنوود (بشنەفد). وە دژواری وە قسەگەێ درێژە دا:

- "حەسەن ئاخا" ئێسە چاووەڕێە "ئاراز"، ئی کوڕەگە کە تۆ کوشتی، لەشت ئەڕاێ بووەرد. پاشان (پشت یە) ئێش نەوبەی خەجێە. تا دێر نەکریاس بچوو سیابەند! خەجێ لە کۆشک "حەسەن ئاخا" وە بەند تۆنە (چاووەڕێ تۆنە). بەس وەر جە چۆێن کەرەم بکە ڕووحەگەم بسێن. ژەهر شاماران تاڵ و زەقنە، چشتێک نەمەنیە ناوزگ و هەناوم (دەڕوونم) باد دەرەو (دەر). پێد لاڵکیەم (لاڵکیان وە مانای ئێلتماس کردن) من خەڵاس کە!

سیابەند چێ بان سەر "زەمێ". شمشێرەگەێ "لاهوور قەتیل" ناد بان سینگێ و نوخس قەڵبێ (دڵێ) گرت:

- من خوەم خەڵەتاندیام کە لە خوەم پرسیام تۆ چۆ دوو ئەرباب دێری. ئەرباب تۆ یەکە.

یە وت و سینگ "زەمێ" ئەشکافت.

وەخت درەنگ (دێر) بێ. سیابەند هندکی (هندک واتە کەم، ئەندەک) دۆرتر لە ماڵ دوو قەور ئەڵکەنی. تەرمەکان (تەرم واتە جەسەد) "قەدێ" و "زەمێ" وە خاک سپارد و بۆ (ئەرای) ئاخر جار لە دووس و برای خۆێ ماڵئاوایی کرد. کراسەگەی خۆێ گەرد ئەوەی وەر "ئاراز" ئاڵشت کرد، گونیئێک (گوونیئێک) بان سەر "ئاراز" کێشا و تەرمەگەێ بان پشت "هێشین" بەسا. سووار بێ و وەرەو کۆشک "حەسەن ئاخا" وە ڕێ کەفت.

خوەر ئاوا بۆ کە سیابەند چاوێ وە شەمووتەرەێل (شەمووتەر واتە مەشخەڵ) بەر دەر قەسر "حەسەن ئاخا" کەفت. هات و لە دەروان (دەربان، قاپچی) ئێجازەی ناوچۆێن خواست. دەروان وە ژێر مەشخەڵان (نۆر مەشخەڵ) سەێڵ سیابەند و تەرمەگەی بان ئەسپێ کرد:

- تۆ کیئید و ئی وەخت ئێوارە کارت ئێرەدا چەس؟

- کاکە من نەوکەر ئاخام. نامم "ئارازە" و لاش بکوژ کوڕەگەی ئاخا ئەڕاێ هاوردمە.

قاپچی دووبارە مزنە گرت (دقەت کرد) و دێ ڕاس ئۆشد. دۆیەکە ئێش یەکێک تر جوور ئی پیا "خەجێ" دیل (ئەسیر) هاوردۆد. ڕێگە پێ دا بچوود ناو:

- دی باشە، بچوو ناو. "حەسەن ئاخا" ناو خانە چاووەڕێە.

سیابەند سووار "هێشین" قەدەم ناو هەسار گەورای "حەسەن ئاخا" ناد. شەو سۆرکردن و کوشتن "تەمۆ"، هەڕ ناو ئی هەسار، هات بیرێ و تەنێ ڕکیا. نزێک خانە نەوکەر ئاخا هات پێشوازێ:

- خەێرە برا؟ چە تووایدن؟

- ئێوارە باش. "ئارازم"، نەوکەر ئاخا. باو یارمەتیم بیە ئی لەشمەردی باریمن خوار.

لە پشت "هێشین" جنازەگە خوار هاوردن و سیابەند بان شان نادێ. نەوکەر تووواست "هێشین" بووەد ناو تەوێلە، بەڵام سیابەند نوواێ گرت:

- نیاز نیە کاکە! هەڕ ئێرەدا بووەسێ، من با زۆ بچمەوە.

لەشمردی "ئاراز" بەدبەخت بان شان، سیابەند وە دومای نەوکەر چێ هوندر (داخڵ) خانە و وە دێوەخان چاووەڕێ "حەسەن ئاخا" مەن. نەوکەر چێ شۆن "حەسەن ئاخا" و پاش هچانێک (هچان واتە ماوەی کەم، مدەت زمان ئەندەک) ئاخا تەشریف خۆێ هاورد.

"حەسەن ئاخا" نەوکەرەگەێ مرەخەس (مەرەقەز) کرد و ڕۆ وە سیابەند وت:

- وتنەسە پێم نامت ئارازە و بکوژ کوڕەگەم هاوردیدە.

سیابەند هەڵگەراند:

- سڵام وە مێر مێران! ڕاس وتنە، ئارازم بۆچگ و نەوکەر ئاخا. وە یارمەتی کەنیزت، "زەمێ"، لەشمردی بکوژ کوڕەگەت، دووس بڕازاگەت "خەجێ"، هاوردمەسە دیاریت بکەم.

"حەسەن ئاخا" چاوەێلێ وە لەشەگە دۆراند کە سیابەند لە شانێ خست زەق.

"حەسەن ئاخا" لە هرس خەنست:

- ئیرەنگە بانگ ئەو دۆەت گاندرە کەم باد بۆوند (ببیند) چە وە سەر ڕەفیقەگەێ هاتیە. ئەگەر هێما زنە مەنیە سەر خاتر هەڕ یە سە. پاش ئەوە خەجێ بەید ناو هەسار ملێ بڕید، خاس؟

سیابەند تا کەمەر چەمیا:

- فەرمان جەنابت وە جێ هێڵم.

"حەسەن ئاخا" وە پشت دەرانەی ئەندەروون دەنگێ هیز دا:

- ئەو خەجێ زووڵەزا بارن کار وە گەردێ دێرم.

دڵ ناو سینەی سیابەند لێدیاد (لێدان وە مانای تەپ تەپ کردن). دەرانەی ئەندەروون واز کریا و یەکی لە کەنیزەکان خەجێ هاورد ناو دێوەخان. وە دێن سیابەند هەناسەی خەجێ بەن هات و سەرێ سڕ مەن. سیابەند وە زوور نووای خۆێ گرتیاد کە کار خۆێان خراو نەکەد. "حەسەن ئاخا" کەنیزەگە مرەخەس کرد و دا پشت مڵ خەجێ:

- ئێسە سەێڵ کە ڕووڵەی حەرام! بۆون (بین) ئەڕای کی لەقە خستی وە بەخت خوەد. تەنیا میراتگر (بەشبەر، میراتخوەر، میراتبەر) "عەزیز خان" مامەزاگەت "تەمۆ" بێ کە وە بێڕەحمی وە لێم سەندی. تۆ لایق (شایسە، لاق) میراتگری

"عەزیز خان" نیدە. ئیرەنگە بنۆرە ڕەفیق دزت وە خۆن کەفتیە، بەڵکی بزانی داخ دڵەگەم چۆنە.

سیابەند باوەریٚ وە گووش خۆیٚ ناتیاد. "حەسەن ئاخا" هەوت بڕار خەجیٚ کوشتۆد و ئەو هەمکە بەلا سەریٚ هاوردۆد، ئەو وەخت تۆواستیاد مانای "داخ" پیٚ بفەهمند. "حەسەن ئاخا" ڕۆ وە سیابەند کرد:

- زۆ کە سەر ئی بیٚشەرەف وا بکە تا عەشقەگەیٚ ماڵئاوایی گەردیٚ بکەد. پاشان ئێش ئی دۆەت قەدرنەناس بەید ناو هەسار کاریٚ تەمام کەید.

سیابەند شلیفە (شریفە، شەواک، گوونی قەۆ ئەڕای بردن کەیٚ و ئالف) لە سەر جنازەی "ئاراز" هەڵگرت. خەنە وە لێو "حەسەن ئاخا" وشکیا:

- یە چەنی قیافەیٚ ئەڕام ئاشناس. نەوکەر خوەمان نەۆە؟

سیابەند هەڵسا و هات نووای "حەسەن ئاخا" وسا:

- ئەقورە نەوکەر دێریدن کە نە نامێان و نە قیافەێان وە بیٚرت نیە. ئەو قسەێل خراوی کە ئیرەنگە کردی گشت خوەدی.

خەنچەر (خەنجەر) سیابەند دڵ دەرۆن "حەسەن ئاخا" ئەشکافت و هەناسەیٚ بڕی. "حەسەن ئاخا" دەنگیٚ دەرناتیاد. سەێڵ خواریٚ کرد دیٚ زگ و لێخەرووی هاتیەسە دەر. سیابەند وت:

- یە ئەڕای خەجیٚ و هەوت بڕاکانیٚ بیٚ.

دیسان (دووبارە) خەنچەر ناو زگ "حەسەن ئاخا" چەرخاند و ڕاست زەۆیٚ کرد:

- یە ئەڕای دووس و بڕاگەم "قەدیٚ" بیٚ کە چەتەکانت وە ناپیاوەتی کوشتن.

"حەسەن ئاخا" خۆن قوتە (سۆقە، قفە) کردیاد و بێهوودە بان زەۆ خشیاد (خشین واتە خزین). هەوڵ دیاد بانگ خزمەتکارەێل بکەد، بەڵام خۆن ڕیٚ دەنگیٚ بەساق. سیابەند دانێشت و ژێر گووش "حەسەن ئاخا" ویتە کرد:

- ئی ئاخریەگە ئێش ئەڕای خاتر "زەمیٚ".

یە وت و وە بازووی وەهێز خۆیٚ مڵ "حەسەن ئاخا" شکاند.

خەجیٚ و سیابەند بیٚ هۆچ قسەئێک یەکترەک باوش کردن. سیابەند سەر خەجیٚ لاواند:

- گوڵەگەم وەخت نەێریمن. تا کەسی ناتیە با بچیم.

دەس ناو دەس یەک وەرەو هەسار دەوین و "هێشین" دۆزین. هەر دوو سووار بێن و چووار ناڵە وەرەو دەێشت ئاژۆتن. هێما ناوەڕاس هەسار بۆن کە دەنگ شین و واوەێلا لە دێوەخان هیز بێ. سیابەند دا زەنگووی (ئاوزنگ، ڕکاو) "هێشین" و ئەسپەگە ئێش چمانی هەڵفری. سیابەند گەردن "هێشین" و خەجێ ئێش کەمەر سیابەند قوڕس (قایم، موحکەم) گرتۆد. لە دەس دەروانەێل هەڵاتن و چونکە دەرانە بەسریاگ لە بان دیڤار (دیوار) خەڕگین پەڕین و خۆێان وە کۆچە ڕساندن. وە کۆچە کە ڕەسین درەنگ نەمەنین. وە پەلە (وە لەز، وە عەجەڵە، وە سورعەت) پاهەڵگرتن و وەرەو "سیپان خەلاتێ" ئاژۆتن.

سیابەند و خەجێ نێوەیشەوی (نیمەشەوی) ڕەسین داوێن زۆزان (کۆ، چیا) سیپان و سووار "هێشین"، تەنیا هاوڕێ و بازیارێان، ڕێ لابان (باڵادەس) گرتن. چیای "سیپان" تەنانەت وە شەو ئێش بۆ (ئەڕای) سیابەند و "هێشین" ئاشنا بۆ. وەو مانگەشەو ڕێگاگەی خۆێان دۆزیان و وەرەو ئشکەفتێک کە جارجار هەشارگەی سیابەند و "قەدێ" کریاگ چووان. وە مەنزڵگە کە ڕەسین، سیابەند "هێشین" وە سەخرەئێک بەسا و گەرد خەجێ چێن ناو ئشکەفت. خەجێ شەکەت و بێحاڵ، بەڵام سیابەند هێلاک (هەلاک) بۆ. هەنا (هەنایێ) جێگرتن، سیابەند وە خەجێ وت:

- دڵالا من (وە کورمانجی واتە ئەزیزەگەم)، بێڵا دەمێک بان ئەژنووت بخەفم.

خەجێ چووار مەشخی دانێشت و سیابەند سەر ناد بان چۆکێ (چۆک واتە ئەژنوو). خەجێ سەر سیابەند لاواندیاد و دەمێک نەکێشا کە سیابەند خەوێ برد. ئمجا خەجێ ئێش پشت سەر سیابەند وە خەو چێ، بێئەوە کە بزانن فەڵەک ئەڕاێان چە داڕشتگە (داڕشتیە).

فەڵەک

سیابەند تازە شیار بۆ و وە گیژی سەێر دەور و وەر خۆێ کردیاد. مینەی خەجێ گەردیاد، بەڵام شۆنی (ئەسەری) لەوە نەۆ. سیابەند هەڵسا و چێ دەێشت. وە هنکی بەر لە بەیانی (قەبڵ سوو) بانگ خەجێ کرد، ئەمانێ وەڵام نات. دڵ سیابەند چووڵ بێ. وە گلاراو (بێئارامی) ئی لا ئەو لا چوواد و ئەڕای دۆزینەوەی خەجێ چاوەچاو کردیاد. وە ناگا ناڵەناڵەئێک لە نزێک چەم و ڕووبار سینگ کۆ شنەفت و وە هەڵەپڵە وەرەو دەنگەگە دەوی.

خەجێ کەمێک دۆرتر لە چەم وە دار بەڕۆئێک (بەڕۆ واتە بەلو) تەک داۆ و ترسای (وە ترس) سەێر ئاو کردیاد. سیابەند وە دێن (دیتن) خەجێ ئارام گرت:

- ناسکم ئەڕا هاتیدەسە ئێرە؟ نەخوای تینگتە (تینیتە)؟ دەست بیە پێم بووەمت لای چەم.

دەسێ درێژ کرد، بەڵام خەجێ دەسەگەێ دا لا. وە ڕخ (ترس) سەێڵ سیابەند کرد و زوزی ڕۆێ هەڵگەراند. سیابەند سەرێ سڕ مەن. چێ مشتەکانێ پڕ ئاو کرد و هاتەوە. خەجێ تا چاوێ وە ئاو کەفت لە پڕگ چێ (ترسا). قیژاند و خشی (خزی) پشت دار بەڕۆ. ئێتر ئاو ناو مشتەکان سیابەند ڕشیاۆ. نیەزانست خەجێ دەردێ چەس. چێ وەرەو دار بەڕۆ کە هەست کرد چەن قەترە ئاو خەس کەفت بان کەپووڵێ (سەرێ). سەێڵ بانین کرد و چاوێ وە دوو چاو زەرد کەفت کە ئەسرین خەسێک وە لێان ڕشیاد. چاوەێل زەرد ئاشنا بۆن، بەڵام ئیجارە چاو خەزال نەۆن. هن گورگ هارێک بۆن کە خۆێ ناو پەلپووی دار بەڕۆ ئاشاریاۆ. ئەو سا گورگەگە خوڕیا و هەڵمەت هاورد سەر سیابەند.

لە شریقەی (شریخە، تەنۆرە) گورگ هار زاور سیابەند چێ و سەر وە بان چۆک (ئەژنووی) خەجێ شیار بێ. ماوەئێک (مدەتێک) بێ کە خەونەکانێ زنە بۆن. ئێتر جیاوازی (فەرق) نێوان خەو و بیداری ئەڕاێ مومکن نەۆ. وە خەو دوودڵ بۆ کە شیارە (بیدارە)، وە بیداری گومان کردیاد یانەی کە سەرێ تێەن خەیاڵن.

خەجێ چۆ شەس خەو (خەو قۆل). سیابەند وە ئارامی هەڵسا و لە ئشکەفتەگە چێ دەێشت. خوەر وە بەر هەڵاتن بۆ و "سیپان خەلاتێ" هەڕ سیپان خەلاتێ بۆ.

جوور هەمێشە بەرز و پایەدار وە جێ خۆێ وساق و باوشێ ئەڕای ئاژەڵ و بنیام (ئێنسان) واز کردۆد.

سیابەند وە بڕسیەتی ئەو دوو ڕووژە قیر و قار زگێ هاتیاد. هات بێرێ کە ئەو لایەنەێل (ئەو وەرەێل، ئەو نزێکی) گەرد "قەدێ" هەنگدانێک (هەنگدان واتە کەنۆ هەسەڵ) وە ژێر بەرکەڵێک پێا کردۆن. هێوا کەفت دڵێ کە بەشکا (بەڵکم، بەشکم، گاهس) هەنگدانەگە هەر ئەورەدا بمەنۆد. زۆزی شلیفەئێک (گوونی قەۆئێک) لە پاشکووەی (پاشکووە واتە تەرکیوەن، خورجێن ئەسپ) قەێ زین "هێشین" هەڵگرت و خۆێ وە جێگای بەرکەڵەگەی کە شناسیاد ڕساند. هەنگدانەگە جوورست (جووری) و پاش دۆزینەوەێ شلیفەگە کێشا سەرێ. دەس کرد و تکە کەنۆئێک لە هەنگدانەکان جودا کرد و هەنگ (مێەس هەسەڵ) و پوورەکان ناوێ (پوورە واتە کوورپە هەنگ) پەڕاند. وە خوەشی هەڵگەری ئشکەفت و خەجێ لە خەو شیار کرد.

خەجێ و سیابەند ناشتاێان کە خواردن نووای ئشکەفت وە تەواشای جووانی پاییز کۆسان دانێشتن. سیابەند بێشتر حەواسێ وە دیمەن و جووانی خەجێ بۆ و فرە سەێر دەور و دەر نیەکردیاد، بەڵام خەجێ دڵێ گریاق. وێنەی ئەو هەمکە نەهامەی و نەهات کە لە کات (وەخت) چۆێن باوکێ تۆش خۆێ و بڕاکانێ بۆ، وە نووای چاوێ دەرباس بوواد و دڵەگەێ سزانیاد. نێگاێ وە چەن سەد قادم (قەدەم) بانتر کەفت، و کوومەی خەزالان (گەڵەی خەزالەێل) کە داشتیان وە گیاکان کۆێی (گیاکان ناو کۆ) لەوەڕیان (لەوەڕین واتە چرا کردن) سەرنجێ ڕاکێشا. خەجێ نۆڕست دێ ئاسک جووانێک ها ناو کوومەگە کە گشت خەزالەکان تووان نزێکێ بوون، بەڵام خەزال گەورای گەوەزی (گەوەز یا گەڤەز واتە سوور ئاگرین) نووایان گرد و شاخ لێان دەد. چەن خەزال کە وێرستن (جۆرەت کردن) بچن گژ گەڤەزەگە، وە سەختی لێان کوتریا و وە ناچار کێشانە دوما. وە دێن ئی مەنزەرە چاو خەجێ پڕ ئەسرین کریا و کەفتە مقانن (کەفتە وەرەنیسک).

سیابەند وە نێگەرانی پڕسی:

- خەجێگەم چە وە سەرت هات؟

- چشتێک نیە سیابەند وڵم کە.

سیابەند وەی وەڵام حالەگەێ خراو کریا:

- گیانەگەم سیابەندت بمرد، پێم بۆشە خەم دڵت چەس وەرنە دەس دە (وە، لە) سەرت هەڵنیەگرم.

خەجێ دێ سیابەند دەس‌هەڵگر نیە. فرمێسک چاوێ ئەڵماڵی (ئەڵماڵین وە مانای وە ماڵین پاکەو کردن) و وت:

- هۆچ! تەنیا چاوم کەفت کوومە خەزالان، دێم ئاسکێک ها ناوێان گشت خوازن نزێکێ بوون، بەڵام ئەو گەوەزە دەلیلەگەێان (دەلیل وە مانای سەردەسە، ئالادار) نەێڵد. هەر کەس وێرد باد نووا، خەزال گەوەزەگە شاخ لێ کوتد چەفت و چیلێ کەد. کەفتم بێر خوەم و مامەگەم و ئەو هەمکە ئەنگەمە و گیرووودەیی کە سەر خاتر من دروس کریا.

سیابەند دڵێ کوڵیا، بەر دڵ خەجێ هات و تیوڵێ لاواند:

- جووانەگەم، وە خودا بچم خەزال گەوەزەگە ڕاو بکەم (سەید بکەم) ئەڕای شاممان بارم. تۆ ئێش مەگیرە ئێتر کەس دەسێ پێد نیەڕسد.

یە وت و ڕا بێ. وە پشت "هێشین" سووار بێ و وە زەنگووکان (ڕکاوەێل) دا.

هەنایێ سیابەند وە تیرڕەس کوومە خەزالان ڕەسی، هەسپەگەێ (ئەسپەگەێ) وساند و تیر و کەوان (کەمان، کەڤان) هەڵگرت. هەڕ یەکەم تیرەگەێ فری و وە کێلەک (پیەلو، لا) وڵەیێ (وڵەێ واتە سەید، شکار) چقیا (تێچێ، چقیان وە مانای تێچوون، تێا چوون). خەزال و ئاسکەێل سەرجەم (گشت) پەریشان بێن و هەر کام وە ڕێئێک چێن، سوور گەوەز دەلیلەگەێان ئێش وە تەپەڕپ هەوڵ دا خوێ پشت کوچگەکان بشارد بەڵکم وە دەس سیابەند ڕزگار بوود.

سیابەند ڕەت خوێن خەزال گرت و کەفتە شوێنێ. بڕوایێ (باوەرێ) ئەوە بۆ کە وڵەیێ فرە دوۆر نیەچوود، بەڵام کەم کەم وە قەرەئێک (قەدرێک) دوۆر بێ کە خەجێ و ئشکەفت لە نووای چاوێ نادیار بێن. ڕەسێ جێئێک کە ڕێگە دژوار کریا، ناچار وە بان "هێشین" هات خوارەوە و وە پێ (پا) کەفت شوێن خەزال. سەرئەنجام (دەرئەنجام) وە دوۆر دێ کە خەزال نزێکەی زنارێک (پەرتگەئێک، مشەفلێک) وە پا کەفت و بێ‌تەڤگەر (بێ‌حەرکەت) مەن. یەقین کرد کە حەیوان مردگە (مردیە) و کارێ سازریاس. وە شەوق وەرەوێ دەوی و خوێ ئامادە کرد کە سەر خەزال سوور

گەوەز بۆوڕد (ببڕد): " کۆڕ (کوومە، دەسە) خەزالەێل گشت پەراکەندە بێن، وەک وا هەڵاتن. تۆ خەفتید وەک خاک، ئاخ و مخابن (وە داخەوە). تۆ لە بێریان چید، چمان هەڕ نەوی. من لاشەگەت بەم، خەم وە پای خەجێ".

سیابەند تیرێک کە خستۆد لە زگ پەزکۆێ (خەزال، گاکۆێ) درهاورد. چەقووگەێ لە کەمەرە کێشا و ناد بان مڵ خەزال تا سەرێ بۆورد (ببڕد). هەڕ ئەو سا چاوەێل زەرد خەزال چەرخین. وە ئاخر بەش ڕووح و گیانێ هەوڵ دا بەڵکی خۆێ خەڵاس بکەد. وە ناکاو (وە ناگا) سەرێ چەرخاند و قۆچێ (قۆچ واتە شاخ) تیا کەمەرەی سیابەند چێ. وەی دەمە خەزال سیابەند دەڵەک دا، سیابەند لەتر خوارد و لە بان زنار (پەرتگە) کەفتە خوار.

وە بن دەروەن قۆل (کورمانجی نەواڵ کوور) دار گوێزێک (دار گردەکانێک، دار جەوزێک) بێ. سیابەند کەفتە بان دارەگە، کەڵەشاخێ (کەڵەشاخ واتە لق بانین دار) چێ تێ پشت شان سیابەند و لە نوواێ دەرهات.

خەجێ هەتا هاتن بەرئێوارە وە هێوای هەڵگەرین سیابەند مەن، بەڵام دەنگ و باس (خەوەر) وە سیابەند نەو. وەی وەختە خەجێ دێ "هێشین" خەریکە بێسووار دێرد تێەدەوە. ترس کەفتە دڵێ و وە خۆێ وت: "ماڵ خراوێ! یەقین چشتێک وە سەر سیابەند هاتیە". وەرەو "هێشین" دەوی و ڕەژمەێ (هەوسارێ، هیلنگێ) گرت وە دەس:

- ماڵ وێرانۆ! تۆ ئەڕا بێ سیابەندت هاتیدەوە؟ دە زۆ بکە من بووە لاێ!

وە بان پشت "هێشین" پەڕی و وە ئاوزنگ (ڕکاو) دا.

"هێشین" ئێرە و ئەورە هات و چێ، خەجێ برد نزێک زنارەگەێ کە سیابەند وە ژوورێ (بانێ) داکەفتۆد (داکەفتن واتە وەرەو خوار کەفتن). ئەو سا وە جێ خۆێ وسا و ئەستۆێ (گەردەنێ) خست خوار. خەجێ نۆڕست دێ لاش خەزال سوور گەوەزەگە دوو سەد قەدەم بانتر بان زەق کەفتیە. لە پشت هەسپ (ئەسپ) هاتەوە خوار و دەو کرد وەرەو پەزکۆێگە (خەزالەگە). دێ پەێکان (تیر) وە کێلەک (پیەلوی) خەزال درهاتیە و چەقووئێک نزێک کمارەی (کەمارە، لێوار، لێوە) زنار (پەرتگە) بان زەق کەفتیە. وە دوو دەس کوتا بان سەر خۆێ و هاوار و قیژەێ چێ هەتا ئاسمان.

خەجێ چێ لێوەی دەروەن بان ئەژنوو دانیشت و سەیڵ بەرژێر کرد. دێ سیابەند داکەفتیەسە بان دار گوێزێک و لق (شاخە) دارەگە سینگێ ئەشکافتیە. ئێتر شەو سەرد کەفتۆدە سەر چیای (زۆزان، کۆسان) خاک و خاڵی. وای (باد) شەوانە هەڵکردیاد و دار گردەکان و سیابەند پێکەوە (وە گەرد یەک) وە چەپ و ڕاس هەژاندیاد. وە دەنگ ناڵەی سیابەند، خەجێ زانست کە ئەوە هێژ (هێما) نەمردیە. دەنگ خۆێ هیز کرد و بانگ سیابەند کرد:

- هەی واخ (ئاخ) و هەی، هاتمەسە "سیپانێ"، بەهر (بەحر) "وانێ" وە مژ و دوومانە، دەێدام و مەلەوەر (گیانەوەر) وە سەر گوور بڕاکانم ویقێنن (ویقویق کەن). کی دێیە، کی شنەفتیە، نەچیر لە نەچیرڤان (نەچیروان) خۆێ بیەد ئەوە بکوژد! یە منم، خوەمم، خەجێ خەێر نەێی (نەدی) منم!

وە ژێر دا سیابەند دەنگ وە خەجێ کرد و وت:

- هەی لێ، لێ لێ خەجێ! دەم و دەورانە، دەم ژێر سایەی ماڵانە، دەم سایەی گوڵ و دارانە، دەم سایەی سان و چیانە. ئەمن (من) سەر و بن دونیا وە یەک هاوردم، چەرخ فەڵەک وە بەختەگەم ڕەش چەرخی. یە منم، خوەمم، "سیابەند سلیوی" منم!

خەجێ وت:

- سیابەندۆ! خودای مەزن (گەورا) زاند چەنی وە چووڵ و چیا مینەت گەردیمە. زارا (مایە کەوک) و چیل (مایە کەوک، زێز ژرەژ یا زارانج وە مانای کەوک نێر) وە بن دەروەن شاقێنن (شاقانن وە مانای خواندن کەوک و مامر)، وە گارەگارێان (گارەگار واتە دەنگ کەوک و مامر) ئۆشن ئەوەی کە هاتیەسە سەر خەجێ، بێڵ خودا نارد سەر کەسی. کی دێیە، کی شنەفتیە، مرۆڤ ناو چیا بێ سەربانی (سەفق، چەتر بان سەر) بمێند. یە منم، خوەمم، خەجێ خەێر نەێی منم!

سیابەند وت:

- لێ لێ خەجێ! شەو بانەبان خۆێ کێشاس سەر "سیپان خەلاتێ". فەڵەک وە ئێمە خاین بۆ، پەزکۆێی وە فەرمان خودا سەر خۆێ ئەڵتەکاند (هەژاند)، من داکەفتم بان دار گوێزەگان. کەڵەشاخ سینەم بڕیە، بڕین کۆرم (زام قۆڵم) هەر دەم ئەێشد. خۆن سەر و باڵم نارنجی کردیە، یە منم، خوەمم، "سیابەند سلیوی" منم.

خەجێ هەڵگەراند:

- لۆ لۆ سیابەندۆ! زۆزان "سیپان" وە ئاگر بسزیەد، من سووار هاوڕێ و بازیارت، "هێشین" چەرمی و سوور، هاتم و لاش نەچیرت دێم. ئێسە ناڵە و دەنگت بیەسە ئارام و سەبرم. منم، خوەمم، خەجێ خەێر نەێی منم.

سیابەند وت:

- لێ لێ دڵاڵ! لابە نەکە، نەگیریدن (گیرە نەکە، نەگیرە)! شووری ئەسرین سوورەتت بڕیە.

وای "سیپانێ" جنازەم وە سەر ئی دار هەژێند. تۆ ڕا بە، لنگ خوەد بنە بان ڕکاو "هێشین"، بچوو ناو دیەکە و گوندەکان، تەواف کوڕ و کچان (دۆەتەێل) کە. مەڵهەمێک (مەرهەمێک) وە لێان بسێنە، گەرد خوەد بارە وەو بانینە بخە خوار. بەڵکی من نەمرم، بڕین خوەم وە مەڵهەمەگەت سارێژ (ئارام، هێدی) کەم، زاراگەی (کەوکەگەی) خوەم دووبارە بۆونم (بینم).

خوەمم، منم، "سیابەند سلیوی" منم.

خەجێ وت:

- دە لۆ لۆ سیابەندۆ! شار "بتلیس" کامباخ (وێران) و وێرانە. جنازەی "قەدێ" و هەوت براکانم وەی خوارە بێساحێو و بێکیلە (کیل واتە سان قەور). من وتم خودا ئمجا خواستگ دڵ من و سیابەند پێمان دەد، وە قوربانێ بم ئی دار گوێز ئەڕای خواستگ ئێمە داناس (دانان وە مانای بەرقەرار کردن، دامەزراندن). یە منم، خوەمم، خەجێ خەێر نەێی منم.

سیابەند وت:

- لێ لێ خەجێ! گوڵ مەحروومم، وەی لێوای زنار دانەنێشە. من سیابەندم، چڵ چەتە وە ماڵ "میرزا بەگ" دەر کردمە، گیان "حەسەن ئاخا" سەندمە، سەد کاروان تاڵان کردمە. زەڕوزێو ئەو کاروانەێل بردمەسە غەنیمەت، ئاشاردمەسە ژێر زەوی ماڵ سەنگیەگەم. تۆ هەڵس ڕا بە، سووار "هێشین" بچوو بەرژێر (خوار)، ناو هووز و ئەشیران(عەشیرەکان). ئەگید (دەلێر) و مێرخاسێک ئەڕای خوەد بۆونە (بینە)، دڵبەریێ بکە، وەک شوو بسێنەێ. وەختی کە خودا مناڵ هامەت دا (هەدیەت دا)، نام من و "قەدێ" لێان بکە. مناڵەکانت بلاون، بێڵ سەبر و خوەشیت بوون. منم

بەختڕەش و سێوی (یەتیم) ژێر دەس مام و مامەژن، سەردەسەی قەلاشەێل، کوشریای ئاژەڵ چیا. منم، وژمم (خوەمم)، "سیابەند سلیوی" منم.

خەجێ وت:

- لۆ لۆ بڕیندارۆ! من وە قوربانۆ! تۆ هەم ناڵی هەم قسە کەی، ئی قسەکان نەوشە! تۆ ئەڕام بیدە پەنا و پشتێوان، پاشان چە بکەم وە ستەم دەوران؟

ئمجا خەجێ گیرستیاد و سیابەند هێز و توواناێ قسە کردنێ نەمەنۆ.[١]دوو چاو زەر (زەرد)، جوور چاوەێل خەزال، باڵادەس خەجێ خویا بێن (خویا بۆن وە مانای پەێدا بۆنم دیار بۆن). سیابەند بێ دەمئەڵتکاندن کەفتە قسە:

- فەڵەکێ! خاینێ! تۆ ئاخر هاتی؟ من ئەو دوو چاو خاس ناسم.

فەڵەک هەڵگەراند:

- "سیابەند سلیوی"! ئەڕێ من فەڵەکم. جارێک جووان و جارێک پیرم، جارێک بنیام و جارێک ئاژەڵم، جارێک ژنم و جارێکتر مێرم. ئەتۆ (تۆ) وەی دونیا شەڕ و جەنگەگەت بەس گەرد من بۆ، گشت بێفایدە بۆ. کەس من نیۆند، مەگەر وەخت مردن. ئێسە خوەد بزان ئەڕای چە هاتمە.

سیابەند خەنست:

- ئەی فەڵەک خاین! ڕووح "قەدێ" ئەگید (دەلێر) وە خەو خەبەرم وە لێد داس. باو من خەڵاس کە، بەڵام من نەێلم دەست وە خەجێ بڕسد. ئێ سا زانم ناو کام جەلدی (ناو کام تەنی).

سیابەند تیر و کەوانێ (کەمانێ) هێژ (هێما) قەێ کەمەرەێ بۆن. تەمام هێز و قوەی خۆێ جەمەو (جەم) کرد. تەنیا تیرەگەێ ناو کەمان خست، ناوەڕاس چاوەێل فەڵەک نیشان گرت (نوخس گرت) و تیرەگە فراند.

خەجێ وە دێین (دیتن) تیرێک کە وەرەو لاێ هاتیاد سەرێ سڕ مەن. زۆزی خۆێ بان زەۆ درێژ کرد و وە لا پلیا (پلیان واتە پل خواردن). تیر وە بان سەر خەجێ

---

[١] لابە کردن و هەڵگەراندن خەجێ و سیابەند ناو ئەسڵ کورمانجی زۆر درێژترە. قسەکانێان جوور شێعر وە ئاهەنگە و دەنگبێژەێل وەک مەقام و ئاواز خوەنێیان. بنۆڕن ,Ahmet Aras Ronî War, 2011 1993

دەرباس بێ و ناو کەپووڵ گورگ هارێک دانێشت کە تۆزێک (قەدرێک) بانتر ئەڕای خەجێ کوڵ گرتۆد (کەمین کردۆد). چڵنگەی (چڵنگە واتە ناڵەی سەگ و گورگ) گورگ هیز (بڵند) بێ و وەو بانینە وە ناو دەروەن داکەفت. هەنایێ داشتیاد داکەفتیاد، دەرباس نووای چاو خەجێ بێ و چاوەێل زەردێ دڵ خەجێ لەرزاند.

خەجێ، وە هێرش گورگ هار ڕزگار کریای، وە جێ هەڵسا و سەێڵ خوار کرد. لق (شاخە) دار گوێز شکیاۆ و سیابەند بێ‌گیان بان کوچگێک کەفتۆد. مانگەتاو تەرم (جەسەد) سیابەند ڕوون (ڕەوشن) کردۆد و خەجێ هەست کردیاد لێوخەنەئێک وە ڕۆی سیابەند بینرێەد. هەسر (ئەسرین) چاوەێل خەجێ پڕ کردۆد و جەرگێ سزیاۆ. هچانێک هەڕ ئەورەدا وسا و بۆ (ئەڕای) ئاخر کەرەت (ئاخر جار) تەواشای ئەوینەگەی (عەشقەگەی) خۆێ کرد. ژێر لێو ویتە کرد:

- مێرخاسەگەم! خودات لەگەڵ بوود (خودا گەردت بوود).

خەجێ وەرەو خوارتر چێ و بان پشت "هێشین" دانێشت. ئمجا "هێشین" گشت کەس و کارەگەێ بۆ. "سیپان خەلاتێ" وە مژ و دوومان بۆ و "خەجێ" و "هێشین" وەرەو دەریای "وان" پێش چووان.[1]

[1] -ناو ڕوایەتەکان تر خەجێ ئێش خۆێ خەد خوار و کوشد. وە ڕوایەتەگەی "ئەحمەد ئاراس"، مەردم جنازەکان خەجێ و سیابەند لە دار گوێزەگە تێەرن خوار و لە تەنیشت یەک خاکێان کەن. هەر ساڵ دوو شاخە گوڵ وە خاکەگەێان سەر دەر تێەرن، بەڵام هەنایێ شاخە گوڵەکان نزێک یەکەو بوون خەزالێک ڕسد و وە دەم چندێان. بنۆڕن Ahmed Aras, 1993

سەرچاوەکان

1. Brunvand, Jan Harold, "The study of American folklore - An introduction", *W.W. Norton & Co.*, Second Edition (1978).
2. Michalopoulos, Stelios, and Xue, Melanie Meng, "Folklore." *The Quarterly Journal of Economics* 136.4 (2021): 1993-2046.
3. War, Ronî, "Siyabend û Xecê", *Weşanên Ava*, Çapa yekem (2011).
4. Aras, Ahmet, "Siyabend û Xecê", *Nûbihar*, Çapa yekem (1993).
5. Uther, Hans-Jörg. "Type-and motif-indices 1980-1995: An inventory." Asian folklore studies (1996): 299-317.
6. Berezkin, Yu E. "Folklore and mythology catalogue: its lay-out and potential for research." The Retrospective Methods Network S10 (2015): 58-70.
٧. جەلیلیان، عەباس (ئاکۆ)، "فەرهەنگی باشوور"، ئەنستیتیوتی کەلەپووری کوردی، چاپی چووارم (٢٠١٦).